

DET HÄR UTVECKLAR VI
TILLSAMMANS!

Örebro läns kulturplan 2016-2019

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Vad är en kulturplan?	4
1 Förord	6
2 Inledning	7
Kultursamverkansmodellen	7
Den regionala kulturplanen	7
De kulturpolitiska målen	8
Nationella mål	8
Regionala mål	8
Andra viktiga perspektiv	9
Att uppnå målen	9
Tydlighet och öppenhet	9
Konkretisering och samhandling	9
Uppföljning och utvärdering	9
Definitioner och avgränsningar	10
Omvärlden förändras ständigt	11
3 Örebro län - En plats för kulturmöten	13
Örebro län igår och idag	13
Kulturens organisation i Örebro län	13
Regional kultur	13
Kommunernas kultur	14
Utbildning	15
Fria professionella kulturskapare	15
Civilsamhället	16
4 Samverkansmodellen i Örebro län	18
Region Örebro läns struktur för samverkan	18
Samverkan i länet	18
Samverkan med andra län och regioner	19
Internationell samverkan	20
Regional kultur, forskning och kunskapsutveckling	20
5 Kultur för alla i regional samverkan	22
Barn och unga	23
Hela länet	26
Kön, genus	28
Mångfald, etnicitet	29
Kultur och hälsa	31
Funktionsförmåga	32
Teckenspråk	32
6 Regionalt finansierad kultur	34
Teater	34
Teater inom samverkansmodellen (scenkonst)	34
Övrig professionell teater med regional finansiering	40
Amatörteater med regional finansiering	40

REGION ÖREBRO LÄN

Musik	43
Musik inom samverkansmodellen (scenkonst)	43
Övrig professionell musik med regional finansiering	47
Amatörmusik med regional finansiering	48
Dans	48
Dans inom samverkansmodellen (scenkonst)	49
Övrig scenisk dans med regional finansiering	51
Kulturarv	52
Arkivverksamhet inom samverkansmodellen	52
Museum inom samverkansmodellen	54
Övrigt kulturarv med regional finansiering	56
Länsstyrelsens arbete med kulturmiljö	59
Film	61
Film inom samverkansmodellen	61
Övrig film med regional finansiering	63
Bibliotek	65
Bibliotek inom samverkansmodellen	65
Litteratur	68
Bild och form	70
Bild och form inom samverkansmodellen	70
Övrig bild och form med regional finansiering	73
Hemslöjd	75
Hemslöjd inom samverkansmodellen	76
Övrig hemslöjd med regional finansiering	77
Kulturkonsulentsamverkan i Örebro län	78
Bilaga 1. Dialogmöten-inför skapande av kulturplan	80
Kommundialoger	80
Ämnesdialoger	80
Ungdomspanelen för kultur	80
Bilaga 2. Den kommunala kulturen	83
Askersunds kommun	83
Degerfors kommun	83
Hallsbergs kommun	84
Hällefors kommun	84
Karlskoga kommun	85
Kumla kommun	85
Laxå kommun	86
Lekebergs kommun	87
Lindesbergs kommun	87
Ljusnarsbergs kommun	88
Nora kommun	89
Örebro kommun	89
Bilaga 3. Regional ekonomi	92

Citat från den regionala ungdomspanelen januari 2015:

”Kultur är nyttigt. Det skapar glädje, gemenskap, kreativitet och mycket annat. Jag tror att som barn är det en slags grund. /// Jag är själv otroligt glad att jag fick vara en del av kulturen. Det var en trygghet. Man hade en god självkänsla.”

”Det jag ser som viktigt är att alla har möjligheten – utan att det ska handla om bakgrund. /// Det påverkar ungas (och alla andras) välmående och stressnivåer och psykisk ohälsa är något många unga idag tyvärr måste ta sig igenom. Jag tror kultur hjälper unga något enormt!”

Remissverket

Vad är en kulturplan?

Kulturplanen har tagits fram av Region Örebro län i dialog med länets kommuner, kulturinstitutioner, civilsamhälle och det fria professionella kulturlivet. Den har sedan tagits politiskt av fokusnämnden för kultur och ideell sektor, nämnden för regional utveckling, regionstyrelsen och regionfullmäktige. Kulturplanen har därefter gått vidare till Statens kulturråd för godkännande. Den regionala kulturplanen har tre syften:

1. Att fungera som en ansökan om statliga kulturmedel till aktörer inom samverkansmodellen (se mer information om samverkansmodellen i kap. 4). Aktörerna det gäller är främst länets kulturinstitutioner, kulturkonsulenter och regionbiblioteket. Deras verksamheter och målsättningar för 2016-2019 beskrivs närmare i kap 6.
2. Att beskriva ambitionen för en gemensam kulturutveckling i länet, utifrån behov som lyftes i kommundialogerna som föregick skapandet av planen (se mer info i bilaga). För genomförandet krävs samverkan mellan Region Örebro län, länets kommuner, delar av civilsamhället eller andra aktörer (kap 5).
3. Att beskriva Region Örebro läns övriga kulturarbete, det vill säga det som inte ingår i punkt 1 och 2 ovan¹.

Kulturplanen är omfattande. Dels beror det på att många delar behöver finnas med i en regional kulturplan utifrån statliga direktiv. Dels beror det på att kulturaktörerna i kapitel 6 ges utrymme att beskriva sina verksamheter, att länets kommuner har egen plats och att hela Region Örebro läns kulturarbete synliggörs i planen. Kulturplanen har därmed ett stort antal utvecklingsmål men med olika aktörer som förväntas utföra dem.

Det finns också en kortvariant av kulturplanen som främst innehåller kulturplanens utvecklingsmål. Den revideras varje år.

¹ Se utvecklingsmål i kap 4, övrigt i kap 6 och ekonomisk bilaga.

1 Förord

Att få ta del av kulturella upplevelser och själv få uttrycka sig konstnärligt är grundläggande mänskliga behov och rättigheter. Kultur med en fri ställning är en viktig grundsten i en demokratisk samhällsutveckling, och principen om armlängds avstånd är viktig att värna. Respekten för både de konstnärliga besluten och för det konstnärliga kunnandet ska beaktas av både politiker och tjänstemän. Kultur ger människan möjligheter att utvecklas och gå utanför begränsande ramar. Som den viktiga byggsten kulturen är i människans liv främjar den hälsa och lärande. En region med ett rikt kulturliv upplevs mer attraktiv och stärker tillväxten.

Kulturuttrycken skiftar över tid och rum och har sina egna språk. Det är därför viktigt med en dynamisk kulturpolitik som är öppen för nytänkande och mångfald. I det bästa av samhällen är kulturen ett sammanhållande kitt där länets invånare kan mötas, beröras, skapa och utvecklas. En funktionsnedsättning, att bo långt från centralorten, att sakna pengar eller att inte behärska språket kan vara betydande hinder för att få tillgång till kultur och barn är beroende av vuxna. **Att överbrygga hinder och skapa ett inkluderande kulturliv i Örebro län är en av regionens stora utmaningar där barn och unga är särskilt i fokus.**

Att länets kultur ska vara till för alla står inte i motsättning till kvalitet eller professionalism. Stora delar av de regionala kulturmedlen är vikta för **länets kulturinstitutioner, som fungerar som stabila nav med hög kvalitet.** Att göra länet attraktivt för fria professionella kulturskapare är betydelsefullt för fortsatt utveckling, liksom att stödja dem som närmar sig professionalism. Amatörkulturen spelar också en stor roll genom att ge möjlighet till eget skapande. Spets är en förutsättning för bredd på samma sätt som bredd är en förutsättning för spets.

I länet finns ett stort antal aktörer som inte själva skapar kultur, utan möjliggör kultur i länet. Det handlar till exempel om Region Örebro län, länets kulturkonsulenter, länets kommuner och civilsamhället. Eftersom resurserna inte är oändliga är samverkan en nyckel för att lyckas.

Region Örebro län prioriterar 2016-2019 arbetet med kultur för alla, med ett särskilt fokus på barn och unga. Samverkan över gränser är ett viktigt medel.

Människors ambitioner, kunskap och skaparkraft ska tas tillvara. Människors engagemang och kreativitet skapar utveckling. Det är utgångspunkten för Region Örebro läns kulturarbete och kulturplan. Ett stort och varmt tack till alla er som på olika sätt har varit med och bidragit till att skapa den nya kulturplanen. Vår förhoppning är att vi möts i fortsatt arbete.

***Iréen Lejegren**
Ordf. nämnden för
regional tillväxt*

***Bengt Storbacka**
Ordf. fokusnämnden
för kultur, bildning och
ideella sektorn*

***Rikard Åslund**
Områdeschef
Kultur och ideell sektor*

2 Inledning

Kultursamverkansmodellen

Kultursamverkansmodellen infördes i Örebro län 2012. Det är en nationell kulturpolitisk reform som innebär att regionerna/landstingen fördelar kulturmedel som tidigare fördelades direkt av staten. De verksamheter som berörs på regional nivå är:

- professionell teater-, dans- och musikverksamhet
 - museiverksamhet
 - biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet
 - konst- och kulturfrämjande verksamhet
 - regional enskild arkivverksamhet
 - filmkulturell verksamhet
 - främjande av hemslojd
- (kap 6)

Den regionala kulturplanen

Kulturplanen är en viktig del av samverkansmodellen och fungerar som en ansökan om de statliga medlen (kap 6). Revidering och uppföljning genomförs varje år, som återkopplingar till staten om hur medlen inom samverkansmodellen används. Liksom i kulturplanen 2012-2015 har Region Örebro län valt att skapa en utökad kulturplan. Det innebär att kulturplanen innehåller en ambition för regional kulturutveckling även utanför samverkansmodellen (kap 5). För att dessa utvecklingsmål ska realiseras krävs att de aktörer som ingår i samverkan bidrar med kunskaper, arbetsinsatser och/eller finansiering.

Utveckling sedan förra kulturplanen

Erfarenheter från 2012 till 2015 har lett till smärre strukturella förändringar av kulturplanen 2016-2019. Begreppet utvecklingsområde har ändrats till *utvecklingsmål* utifrån ambitionen att nå en högre konkretiseringsgrad². Det råder dock fortfarande stora variationer mellan utvecklingsmålen. Vissa områden är väl förberedda och mogna för genomförande medan andra kräver fortsatta diskussioner före handling. Ytterligare en utveckling sedan förra kulturplanen är att de gemensamma regionala målen i kapitel 5 har föreslagna aktörer kopplade till sig. Kulturplanen 2016-2019 beskriver också mer konsekvent Region Örebro läns fasta kultursatsningar, det vill säga satsningar som ligger utanför samverkansmodellen.

² Detta betyder inte att utvecklingsmålen är mätbara. Det ska dock vara möjligt att kvalitativt beskriva de ansträngningar som har gjorts inom området.

De kulturpolitiska målen

Kulturplanen för Örebro län utgår från nationella och regionala kulturpolitiska mål.

Nationella mål

De nationella målen säger:

”Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.”

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- Främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor.
- Främja kvalitet och konstnärlig förnyelse.
- Främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas.
- Främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan.
- Särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Regionala mål

Kulturplanen är en tidsbegränsad konkretisering av visionerna i det kulturpolitiska programmet och den regionala utvecklingsstrategin. Den är dock inte en handlingsplan.

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS)

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) är ett styrande dokument för all regional utveckling. Kulturen har en tydlig del i länets regionala utvecklingsstrategi vilket ligger väl i linje med kulturens konkreta betydelse för en regions attraktivitet och tillväxt. Människor söker sig till regioner som kan erbjuda ett rikt kulturliv, kreativa mötesplatser och upplevelser som berör. Strategin har tre prioriterade målområden kopplade till kultur: Sprudlande kulturliv, Stora evenemang och Rika naturupplevelser. Ung kultur, nyskapande och länets egna berättelser lyfts fram som särskilt viktigt för den regionala utvecklingen. En ny regional utvecklingsstrategi finns från 2017, då under namnet Regionalt utvecklingsprogram.

Det regionala kulturpolitiska programmet

Det regionala kulturpolitiska programmet är också av övergripande karaktär men handlar enbart om kulturutveckling. Det regionala kulturpolitiska programmet har långsiktiga visioner för länets kultur, med år 2025 som hållpunkt. Huvudrubrikerna är:

- Kreativa och tillgängliga mötesplatser
- Minnesvärt och berörande
- Mångfald av uttryck
- Kultur på barn och ungas villkor
- Forskning och utbildning – den spetsiga regionen

REGION ÖREBRO LÄN

- Nyttänkande och samarbete
- Offensiv kulturpolitik och dynamisk debatt
- Stark historia och identitet
- Levande kultur i en pulserande region

Andra viktiga perspektiv

Andra viktiga utgångspunkter i kulturplanen är:

Mänskliga rättigheter - Enligt FN:s konvention om mänskliga rättigheter och FN:s konvention om barnets rättigheter (artikel 2 och 27) är kultur en mänsklig rättighet för alla.

Hållbarhet – Social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet krävs i allt utvecklingsarbete.

En god folkhälsa – Människors livsvillkor och hälsa bör vara fokus i allt utvecklingsarbete.

Att uppnå målen

För att uppnå de utvecklingsmål som har formulerats i länets kulturplan krävs vissa grundförutsättningar och arbetsätt.

Tydlighet och öppenhet

Utgångspunkten för Region Örebro läns arbete är ett tydligt och engagerat regionalt ledarskap där kulturen är en viktig kraft i samhällsutvecklingen. Öppenhet och tillgänglighet är värderingar som finns med i arbetet för samverkan, bredd och spets i länets kulturliv.

Konkretisering och samhandling

För att utvecklingsmålen i den regionala kulturplanen ska uppnås krävs praktiska och ekonomiska förutsättningar för länets kulturaktörer (kap 6). Det handlar också om att bryta ned målen i verksamhetsplanerna och gå vidare till genomförande.

Ambitionen för de regionala utvecklingsmålen i kapitel 5 är att gå från samtal och samverkan mot samhandling med hjälp av gemensamt framtagna handlingsplaner och prioriteringar. Det är ett arbete som återstår och där viktiga parter är Region Örebro län, länets kommuner, civilsamhället och kulturskapare, varje aktör med sina unika förutsättningar.

Uppföljning och utvärdering

I allt utvecklingsarbete behövs kunskap om hur verkligheten ser ut. Uppföljningar, utredningar och utvärderingar som genomförs av Region Örebro län är viktiga underlag för politiska beslut. De har alltid ett lärandeperspektiv, syftar till förbättring och ska vara transparenta.

Inom samverkansmodellen redovisar Region Örebro län årligen hur de statliga kulturmedlen har använts och vilka effekter som har uppnåtts. Uppföljningen utgår från Statens kulturråds

direktiv med de nationella kulturpolitiska målen som utgångspunkt. En nationell rapport tas fram varje år³. De regionala målen i kulturplanen och övrig regional bidragsgivning följs också upp i en årlig uppföljningsrapport.

Definitioner och avgränsningar

Kultur - I en kulturplan bör kultur definieras eller i alla fall diskuteras. Att göra det är inte enkelt eftersom kultur har en mängd olika betydelser. Kultur kan exempelvis handla om personlig bildning, estetiska uttryckssätt, ett kollektiv av människor, grupper, handlingsmönster eller ses som något pågående som ständigt omskapas. Begreppets många betydelser gör det svåränvänt och tvetydigt.

En avgränsning i kulturplanen är att det handlar om genrer/verksamhet/funktioner som svensk statlig kulturpolitik genom sin bidragsgivning särskilt pekar ut. Den kultur som ingår i samverkansmodellen är av professionell art och rymmer musik, teater, musei- och arkivverksamhet, hemslojd, scenisk dans, bild och form, film, litteratur och bibliotek med scenkonst (länsmusik och länsteater) som största bidragstagare. Den kultur som beskrivs i kulturplanen handlar således till stor del om estetiska uttryckssätt med fokus på kvalitet och professionalitet. Även det antropologiska kulturbegreppet och kultur som bildning finns med exempelvis genom kulturarvssektorn och regional biblioteksverksamhet. Övrig regional bidragsgivning som också beskrivs i planen har liknande fokus, men med den skillnaden att fria kulturlivet, främjande av amatörnivån och de som närmar sig det professionella ingår.

Kultur för alla – Tillgången till offentligt finansierad kultur är inte jämnt spridd i samhället. Faktorer som kön/könsidentitet/könsuttryck, ålder, inkomst, utbildning, klasstillhörighet, bostadsort, etnicitet, språkgemenskap, trosuppfattning samt psykisk och fysisk funktionsförmåga kan påverka tillgången till offentligt finansierad kultur såväl som möjligheten att påverka kulturlivet. Kultur som är offentligt finansierad ska dock vara inkluderande och till för alla. För att uppnå det krävs kunskap, diskussion, ett metodiskt arbetssätt och konkretiseringar. Skillnaderna i samhället måste också uppmärksammas och erkännas. Beroende av kulturslag kan det ske på olika sätt, exempelvis genom utbildning, pedagogik, publikarbete, referensgrupper, vem som anställs, hur den fysiska miljön utformas eller på vilket sätt man kommunicerar och marknadsför sig.

Barn och unga – Definitionen av barn och unga följer Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (f.d. Ungdomsstyrelsen) åldersintervall där barn är 0-18 år och unga 13-25 år.

Samverkan över gränser – Samverkan över gränser innebär samverkan mellan institutioner, kommuner, civilsamhälle och fria kulturskapare. Även regional och internationell samverkan samt samverkan mellan olika kulturområden ingår.

³ Region Örebro län har valt att ansluta sig till den nationella kulturdatabasen för hantering av den nationella uppföljningen.

Förskola/skola – I benämningen förskola/skola ingår förskoleklass, särskola och förskolor/skolor oavsett huvudman.

Civilsamhället – Civilsamhället består av verksamheter vars drivande kraft är det ideella engagemanget. Det handlar om allt från ideella föreningar och Kooperationer till trossamfund, stiftelser och olika typer av ideella nätverk. Civilsamhället är den del i samhället som inte handlar om vinstdrivande verksamhet, offentliga institutioner, eller bygger på släktskap eller nära relationer. För att förenkla det ytterligare handlar civilsamhället i hög grad om föreningslivet.

Omvärlden förändras ständigt

Vid strategiskt arbete är det viktigt att analysera och förhålla sig till det som händer i omvärlden. Nedan följer exempel på större skeenden i samhället som påverkar kulturproduktion och kulturkonsumtion även i vårt län. Exakta konsekvenser är svårt att sätta om, men ett försök görs att knyta dessa till de regionala satsningarna i kulturplanen:

- **Urbaniseringen** är en internationell trend som innebär att stora städer växer och att landsbygd och mindre städer avfolkas. Hur detta påverkar kulturlivet i Örebro län kan diskuteras. Flertalet stora kulturaktörer är samlade i Örebros stadskärna. Det finns samtidigt en mindre mottrend, en ruraliseringstrend, där det lokala kulturlivet, ofta drivet av eldsjälar, är bärande. Det finns i länet flera exempel på kulturaktörer med professionell nivå utanför centralorten, så som Stadra Teater i Nora och Opera på Skäret i Ljusnarsberg. En tydlig ambition i länets kulturplan är att kulturen ska vara till för hela länet, exempelvis genom satsningar på lättillgänglig kultur, residensverksamhet⁴, ett aktivt arrangörsnätverk samt utveckling av en kulturgaranti och kollektivtrafik.
- **Det digitala samhället** skapar nya möjligheter och kulturmönster genom exempelvis ökad interaktivitet, gratiskultur, snabbare tempo och ökad kulturkonsumtion. Den digitala utvecklingen är också en realitet för länets kulturaktörer exempelvis genom länets digitala biografier, digitaliseringsarbeten inom kulturarvssektorn och digitala sändningar av regional kultur.
- **Ökade inkomstklyftor och fler unga som inte kommer in på arbetsmarknaden** påverkar kulturkonsumtionen och möjligheten att betala för kultur. Det är viktigt att ta hänsyn till detta för den regionala kulturen, inte minst när det gäller kultur för unga.
- Den **demografiska utvecklingen** innebär att andelen äldre ökar i samhället. Fler är också friska längre upp i åren. Det är därför viktigt med satsningar på kultur för äldre.
- Kulturverksamheter är ofta **personalintensiva**. I vårt samhälle ökar personalkostnaderna snabbare än kostnader för varuproduktion, vilket påverkar exempelvis länets kulturinstitutioner.

⁴ Residensverksamhet innebär att kulturskapare bjuds in till länet för att skapa på plats och på andra sätt medverka i länets kulturliv.

- **Läsförståelsen** bland barn och unga minskar enligt PISA-utredningen 2013. Läsförbättringsprojekt som genomförs i länet med syfte att öka intresset för litteratur bland barn och unga är ett sätt att verka för en positiv utveckling.
- Forskningen visar **att kultur ger förbättrad hälsa och bidrar till lärande**. Det är därför nödvändigt att sätta fokus på att utveckla arbetet med kultur i förskola/skola och kultur i vården.
- **Klimatfrågan** är en av våra största utmaningar. Ekologisk hållbarhet har bäring även inom kultursektorn.
- **Integrationsfrågan** är i högsta grad aktuell liksom åtgärder för att skapa ett inkluderande samhälle och social hållbarhet. Kulturen har unika förutsättningar att överbrygga gränser.

Remissversion

3 Örebro län - En plats för kulturmöten

Örebro län igår och idag

Örebro län finns i brytpunkten mellan olika naturtyper och skilda historiska förutsättningar. Det innebär att Örebro län aldrig har varit ett homogent område. Olika kulturgemenskaper har berikat och korsbefruktat varandra. I norr finns de stora Bergslagskogarna som i kombination med malmfyndigheter och vattendrag var utgångspunkt för järn- och bergshantering. Längre söderut öppnar sig Närkeslätten med den bördiga leran lämplig för åkerbruk. De skilda geografiska förutsättningarna gynnade en handel mellan slättland och bergsbygd. Varor behövde växlas och mycket tidigt uppstod livskraftiga marknadsplatser. De lättillgängliga vattenvägarna, där vårt län binder samman alla Sveriges stora sjösystem underlättade ett sådant utbyte. Regionen hade därmed tidigt förutsättningar för att bli en mötesplats för människor med olika kulturella erfarenheter och den mångfald som detta skapar. Tidig invandring gav ny kunskap till järnframställningen, och de finska svedjebruken hjälpte till att utveckla norra länsdelen.

Möten mellan skilda världar och mångfald kan således ses som vår regionala identitet. Bergshantering, jordbruket, sjöfarten och stadsmiljön har alla skapat lokal profilering, som fortfarande gör sig påmind. Idag finns i länet medborgare från världens alla hörn genom nutida internationell migration. Omkring åtta procent av länets befolkning består av den nationella minoritetsgruppen sverigefinnar. Mångfald och internationella utblickar är och har alltid varit en förutsättning för länets utveckling, så även inom kulturlivet.

Kulturens organisation i Örebro län

Örebro är genom sin storlek och sitt geografiska läge den naturliga centralorten för länet. Av länets totala befolkning, cirka 290 000 invånare, bor nästan hälften i Örebro kommun. De fyra kulturinstitutionerna: Örebro läns museum, Länsmusiken, Örebro länsteater och ArkivCentrum är alla belägna i centrala Örebro. Här finns också länsstyrelsen som har myndighetsutövande uppdrag inom bland annat kulturmiljövården. Inom kulturområdet är det många aktörer som bidrar till att skapa ett rikt och tillgängligt kulturliv i länet. Nedan presenteras en översiktlig infrastruktur för länets kultur. Kapitel 6 och bilagan om den kommunala kulturen fördjupar bilden ytterligare.

Regional kultur

Det regionala kulturpolitiska ansvaret

Region Örebro län⁵ har det regionala kulturpolitiska ansvaret sedan 2012⁶. Det regionala arbetet innebär att initiera och driva utvecklingsarbete samt att ansvara för genomförande, uppföljning och årlig revidering inom samverkansmodellen.

⁵ f.d. Örebro läns landsting

⁶ Inom regionorganisationen är det område Kultur och ideell sektor inom förvaltningen Regional utveckling som ansvarar för området.

REGION ÖREBRO LÄN

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har ett myndighetsutövande uppdrag för kulturmiljö (kap 6). En avsiktsförklaring om samverkan mellan Länsstyrelsen Örebro och Region Örebro län har antagits. Avsiktsförklaringen uttalar vikten av ett gott samarbete mellan organisationerna för att främja länets hållbara utveckling på bästa sätt.

Regionala kulturinstitutioner

Örebro län har fyra regionala kulturinstitutioner (kap 6). Samtliga regionala kulturinstitutioner är belägna i Örebro med hela regionen som verksamhetsområde. Örebro läns museum är en stiftelse med bland annat Region Örebro län och Örebro läns hembygdsförbund som huvudmän. Länsmusiken i Örebro är ett aktiebolag som till största del ägs av Örebro kommun. Örebro länsteater, också ett aktiebolag, ägs i huvudsak av Region Örebro län. ArkivCentrum är en ideell förening som bildades 2007 som en sammanslagning av två arkivföreningar.

Länets kulturkonsulenter

Region Örebro län är huvudman för kulturkonsulenter⁷ inom dans, film, bibliotek och teater (kap 6). En del av teaterkonsulentens uppdrag innebär att arbeta åt Riksteatern i Örebro län⁸. Örebro läns museum är huvudman för hembygdskonsulent och hemslöjdskonsulenter (hård och textil). Örebro läns bildningsförbund är huvudman för amatörteaterkonsulenten. **Samtal pågår om placering av musikkonsulent och konstkonsulent.** Samtliga konsulenter ingår i konsulentnätverket som samordnas av Region Örebro län. Konsulentnätverket är en strategisk och mobiliserande kraft med fokus på barn och unga.

Kommunernas kultur

Örebro län består av de tolv kommunerna Askersund, Degerfors, Hallsberg, Hällefors, Karlskoga, Kumla, Laxå, Lekeberg, Lindsberg, Ljusnarsberg, Nora och Örebro. Örebro kommun är störst med omkring hälften av länets befolkning. Den kommunala kulturfinansieringen i länet uppgick 2013 till 317 899 tkr och överstiger därmed stort den regionala kulturfinansieringen.

Viktiga delar i kommunernas kulturverksamhet är folkbiblioteken, kultur- och musikskolor samt allmän kulturverksamhet. Stöd av olika slag (exempelvis till studieorganisationer och arrangemang) samt kulturpris/stipendier ingår ofta i verksamheten.

I bilaga 2 följer en översiktlig bild av vad som utmärker de olika kommunernas kulturliv. Beskrivningarna gör inte anspråk på att vara heltäckande och utgår från kommunförvaltningarnas egna beskrivningar.

⁷ Konsulenterna hos Region Örebro län har tjänstebenenämningen utvecklingsledare för att signalera att det handlar om ett strategiskt arbete med utvecklingsansvar.

⁸ Se mer information om Riksteatern i kapitel 6.

REGION ÖREBRO LÄN

Utbildning

Örebro universitet har flera utbildningar med koppling till kultursektorn. Här finns en av landets sex statliga musikhögskolor med utbildning inom musik, teater och bild. Här utbildas musklärare, teaterpedagoger, körledare, musikproducenter och musiker inom klassisk musik, jazz och rockmusik. Andra exempel på akademisk utbildning inom kulturområdet är filmvetenskap, litteraturhistoria och historia.

Länet har två högskoleförberedande utbildningar med kulturinriktning. Örebro Konstskola har utbildning i fri konst och i Hällefors finns FIDU, en högskoleförberedande industridesignutbildning.

I länet finns fem folkhögskolor varav två ägs av Region Örebro län (Kävesta och Fellingsbro). Karlskoga, Hällefors och Örebro folkhögskolor är rörelseägda. Folkhögskolorna har tillsammans linjer för konst och formgivning, konsthantverk, dans, fotografi, form och design, teater och musik. Folkhögskolorna är också arrangörer av kulturprogram som riktar sig till allmänheten.

Fria professionella kulturskapare

I Örebro län finns fria kulturskapare med lokala såväl som nationella och internationella arenor. Kulturskaparna är en förutsättning för ett levande kulturliv. För att kompetensen ska tillvaratas på bästa sätt krävs fungerande kulturell infrastruktur med plats för skapande, arenor, arrangörer och beställare. Att det i länet finns kulturuppdrag och kulturbidrag som gör det möjligt att fungera som kulturskapare är en förutsättning för ett dynamiskt kulturliv. Region Örebro län och länets kommuner köper in konst, stödjer kulturprojekt, ger föreningsbidrag och projektanställningar utifrån gällande överenskommelser om rekommenderad ersättning. Framförallt arbetar Region Örebro län med att på sikt stärka infrastrukturen inom kulturen och på så sätt ge så många som möjligt i länet möjlighet att ta del av en mångfald av kulturuttryck. Det gynnar även fria professionella kulturskapare.

Precis som i övriga landet har konstnärligt utbildade ofta en sämre situation på arbetsmarknaden och kan sällan leva på sitt kulturutövande. En del kulturområden lider brist på samlande, övergripande, funktioner. Många satsningar sker i projektform med bristande långsiktig planering. Att kultur samtidigt nämns som en kraft för framtida tillväxt och en förutsättning för regionens attraktivitet är en faktor som behöver diskuteras. Samarbetet mellan kultur, näringsliv och forskning behöver utvecklas. Det handlar också om att synliggöra kulturen på nya arenor och att kulturen ska ha en självklar del i länets utveckling och människors vardag.

Det finns flera åtgärder som skulle stärka Örebro län som en attraktiv plats för professionella kulturskapare. Exempelvis välkomnar många kulturskapare bättre marknadsföring av länets kulturutbud och en lokal media som i högre grad bevakar området. En bättre samordning gentemot skolan och fungerande mötesplatser/scener/arenor inom vissa kulturområden är andra behov (kap 5 och 6).

Kulturella och kreativa näringar

Kulturella och kreativa näringar (KKN) har av en del betraktats som en överliggande vilja att kommersialisera kulturen och kulturskaparna. Från andra håll har det setts som en möjlighet för kulturskapare att nå ett bredare fält. Det råder ingen tvekan om att ett samhälle som tar kulturen på allvar behöver avsätta offentliga medel för att kulturen ska nå alla grupper. Samtidigt behöver också kulturskaparna bättre tillträde till marknaden.

Det finns mycket att göra för att förbättra förutsättningarna för kulturella och kreativa näringar. Egenföretagande är inom vissa kulturbranscher mycket vanligt, varför utbildningar som leder till professionell kulturkompetens bör innehålla sådana delar. Flera av länets regionala kulturkonsulenter har tydliga uppdrag mot näringen och genomför återkommande fortbildningar för att stärka perspektivet. Region Örebro län har i samarbete med Örebro universitet och Örebro kommun inlett ett utvecklingsarbete för ett kulturellt innovationscenter. Det handlar om att skapa ett gemensamt forum där olika utvecklingsidéer kan tas tillvara – en reell mötesplats för kreativa kulturskapare med innovativa idéer (kap 4 under forskning och kunskapsutveckling).

Civilsamhället

Civilsamhället består av verksamheter vars drivande kraft är det ideella engagemanget. Det handlar om allt från ideella föreningar och Kooperationer till trossamfund, stiftelser och olika typer av ideella nätverk. Civilsamhället är den del i samhället som inte handlar om vinstdrivande verksamhet, offentliga institutioner, eller bygger på släktskap eller nära relationer. För att förenkla det ytterligare handlar civilsamhället i hög grad om föreningslivet.

Örebro län har en stark folkrörelsetradition genom arbetar-, nykterhets- och frikyrkorörelsen. Det finns drygt 3000 registrerade föreningar i Örebro län. Flest föreningar finns inom idrotts- och kulturområdet. Civilsamhället har en avgörande betydelse för att göra kulturen tillgänglig i hela länet. Ideella eldsjälarna lägger ned ett viktigt arbete som ger ett varierat kulturliv. I länet finns teaterföreningar, hembygdsföreningar, dansföreningar, musikföreningar, konstföreningar, slöjdföreningar, litteratursällskap, filmklubbar, föreläsarföreningar med mera, som tillsammans spelar en viktig roll för länets kulturverksamhet. Trossamfund som Svenska kyrkan och länets frikyrkor bidrar också med kulturevenemang, inte minst inom musikområdet. Omkring 30 procent av länets kulturella mötesplatser har en tydlig koppling till civilsamhället.

På de dialogmöten som föregick skapandet av kulturplanen var drygt hälften av deltagarna föreningsaktiva. Det betyder att föreningslivet har haft stor påverkan på målområdena i kapitel 5. Även i kapitel 6 ingår civilsamhället genom organisationer som får regionala bidrag, så som Örebro läns hembygdsförbund och Konstfrämjandet Bergslagen. Föreningslivet är nödvändigt för infrastrukturen inom flertalet kulturområden.

En överenskommelse om grunderna för samarbete har tagits för att förtydliga relationen mellan Region Örebro län och idéburna organisationer (civilsamhället). Samarbetet mellan

REGION ÖREBRO LÄN

de idéburna organisationerna och regionorganisationen ska grundas på överenskomna principer och åtaganden⁹. Viktiga tankar i överenskommelsen är de idéburna organisationernas självständighet och oberoende samt ömsesidig öppenhet. Föreningarna ska kunna vara kritiskt granskande och agera självständigt, utan att riskera att mista ekonomiskt stöd.

Folkbildning

Folkbildningens uppgift är att ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället. Den ska också bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet. Syftet är att utjämna utbildningsklyftor och göra det möjligt för alla att påverka sin livssituation och delta i samhällsutvecklingen. I folkbildningen träffas alla slags människor när de söker kunskap och upplevelser utifrån egna behov och intressen.

Örebro läns bildningsförbund är folkbildningens intresseorganisation i Örebro län, med uppgiften att främja, stödja och förstärka folkbildningen i länet. Detta görs för och tillsammans med medlemmarna, vilka idag är de tio studieförbunden, länets fem folkhögskolor, SISU Idrottsutbildarna, Amatörteatersamverkan i Örebro län och Regionbiblioteket. Inom dessa medlemsorganisationer har kulturen en framskjuten plats. Många av Örebro läns föreningar har en koppling till studieförbunden som stödjer dem med studiecirklar, annan folkbildningsverksamhet och kulturprogram.

Folkbildningen organiserar och finansierar stora delar av amatörkulturen i länet. Med sin lokala förankring och geografiska spridning når den en stor del av befolkningen. Kulturprogram lockar årligen närmare 725 000 besökare¹⁰. Om man summerar studieförbundens kulturprogram och cirklar med kulturinriktning genomförs drygt 24 000 kulturarrangemang i länet varje år. Folkhögskolorna erbjuder sina elever ett brett utbud av kulturaktiviteter och speciallinjer samt kulturprogram riktade till allmänheten¹¹. Siffrorna visar på verksamhetens omfattning och den betydande infrastruktur som finns uppbyggd i länet. Folkbildningsorganisationerna skapar också arbetstillfällen för länets kulturarbetare.

Örebro läns bildningsförbund arbetar med folkhälsofrågor och amatörteaterverksamhet enligt avtal med Region Örebro län. Folkhälsoarbetet har en särskild inriktning på naturens och kulturens betydelse för hälsan.

⁹ Värdegrunden har demokrati som utgångspunkt och innebär rent praktiskt bland annat möjlighet till längre avtal (4 år), som gör en mer långsiktig verksamhet möjlig. Dialogen med föreningarna stärks genom årliga dialogträffar och uppföljning. Mångfald är en viktig princip, och idéburna organisationer med olika utgångspunkter och olika etniska, åldersmässiga och könsmissiga grunder välkomnas.

¹⁰ Med kulturprogram menas föreläsning, teater, sång, musik, dramatisk framställning, film-/foto-/bildvisning, litteratur eller utställningar som framförs eller visas för publik.

Källa: SCB tabell 00, www.h2.scb.se/stuv/ och SISU, Verksamhetsberättelse 2013, Idrotten i siffror

¹¹ 2013 genomförde tre folkhögskolor tillsammans nästan 100 kulturprogram med över 8000 besökare.

4 Samverkansmodellen i Örebro län

Samverkansmodellen som infördes 2012 är ett relativt nytt sätt att arbeta tillsammans i länet för kulturens utveckling. Reell samverkan, som inte bara stannar på pappret, kräver en ständig dialog och ett gemensamt ansvarstagande. Detta har inte minst blivit tydligt genom de första fyra åren inom modellen. Under de år som har gått har många olika försök gjorts att diskutera och enas omkring fortsatt kulturutveckling i länet. Det har inte alltid varit friktionsfritt och alla försök har inte slagit väl ut. Samtidigt har de samtal som har förts under den gångna perioden också skapat nya samarbeten och lösningar. Förhoppningsvis skapas också på sikt större förståelse för olika roller, målsättningar och antaganden inom kulturområdet, vilket i sin tur är en god grogrund för fortsatt kulturutveckling i länet.

På samma sätt som inför skapandet av förra kulturplanen har kulturplanen 2016-2019 skapats i dialog. Hösten 2014 genomfördes dialogmöten med syfte att få inspel till prioriteringar i planen (se bilaga 1). Under våren 2015 inleddes ett intensivt skrivarbete med ett flertal inblandade aktörer. Även remissvaren var rika på innehåll med många spännande tankegångar. Ibland ledde svaren till ändringar i kulturplanen. Andra gånger togs tankegångar med in i en mer långsiktig regional kulturutveckling.

Det är tydligt att det finns en stor vilja att vara med i utvecklingen och att den regionala kulturplanen berör många. Inte minst ser vi detta genom att den nya kulturplanen har enats omkring betydligt tydligare målsättningar än vad som var möjligt 2012.

Nedan beskrivs struktur och utvecklingsmål för fortsatt dialog och samverkan i länet sett från Region Örebro läns perspektiv.

Region Örebro läns struktur för samverkan

Samverkan i länet

Region Örebro län har som uppdrag att inom samverkansmodellen hitta tydliga former för samverkan och dialog.

Den 1 januari 2015 formades Region Örebro län. Det innebär att kulturområdet har tydligt utpekade samverkansorgan för såväl politiker som tjänstemän. I det regionala samverkansrådet för kultur ingår kulturpolitiker från regional och kommunal nivå. Kopplat till samverkansrådet finns kulturchefer (eller motsvarande) från länets kommuner och Region Örebro län¹². Länets kulturinstitutioner, Örebro läns bildningsförbund, Länsstyrelsen med flera bjuds regelbundet in att delta i mötena. Nätverket för kommunala kultursekreterare är ytterligare ett forum för att stärka samverkan i länet. Region Örebro län och Örebro kommun genomför regelbundet egna dialoger för att diskutera gemensamma

¹² Denna samverkan bygger till stor del vidare på den samverkan som tidigare har funnits i Länskulturrådet, med den skillnaden att länets kulturinstitutioner, Länsstyrelsen, Musikhögskolan och Örebro läns bildningsförbund inte ingår i sammansättningen.

REGION ÖREBRO LÄN

frågor, så som till exempel bidragsgivning och finansiering inom samverkansmodellen där länets största kommun har en aktiv roll.

Fortlöpande dialoger, både i mer formella och informella sammanhang, förs med länets kulturinstitutioner, regionala kulturkonsulenter och andra aktörer inom samverkansmodellen. Regelbundna överläggningar sker också med Örebro läns bildningsförbund. Andra exempel på samverkans- och dialogforum är:

- årliga dialogträffar med kulturföreningar som får regionala föreningsmedel
- träffar i samband med fördelningen av projektmedel
- samråd med den sverigefinska minoritetsgruppen/kommunala samordnare
- träffar inom det interna nätverket för kultur och hälsa inom Region Örebro län
- träffar inom nätverket för patientbiblioteken i länet
- tidsbegränsade arbetsgrupper kopplade till de gemensamma utvecklingsmålen i länets kulturplan
- tematiska kulturfrukostar

Under förra kulturplanen genomfördes specifika satsningar på dialog inom bild och form samt dansområdet i syfte att främja en utveckling inom respektive område. Samtal fördes också med intresseorganisationen The Art of Sweden som består av fria professionella kulturskapare i länet. Under 2016-2019 är ambitionen att gå vidare och utveckla samrådet med länets professionella kulturliv genom att skapa en konstområdesövergripande samrådsgrupp i samverkan med KLYS¹³.

Utvecklingsmål

- Region Örebro län ska utveckla samrådet med länets professionella kulturskapare och andra representanter från det professionella kulturlivet i länet genom att skapa en konstområdesövergripande samrådsgrupp i samverkan med KLYS.
- Region Örebro län ska fortsätta stödja tematiska kulturfrukostar och liknande initiativ som ett sätt att skapa dialog och nätverk för fortsatt utveckling inom kulturområdet.

Samverkan med andra län och regioner

Region Örebro län har tillsammans med Västmanlands, Sörmlands, Stockholms och Uppsala län ett nätverk på chefsnivå med regelbundna träffar. Denna femlänsamverkan handlar dels om erfarenhetsutbyten, men även om konkreta samarbeten i projektform. Under senare år har länen samarbetat kring exempelvis hemslöjds-, biblioteks- och arrangörskapsfrågor. Ett årligt återkommande arrangemang är Kulturtinget, en samlingspunkt för främst tjänstemän och politiker med syfte att lyfta aktuella kulturpolitiska frågor och goda exempel för ett utvecklat kulturliv. Med Västra Götaland finns också ett påbörjat samarbete inom teckenspråksområdet (se vidare i kap 5 under Teckenspråk).

¹³ Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd

REGION ÖREBRO LÄN

Under senare år har Region Örebro län även genomfört kortare utbyten med andra län, i första hand med syfte att få en inblick i hur kulturarbetet kan organiseras på olika sätt. Dessa endagsutbyten av erfarenheter och metodik har varit utvecklande. Målsättningen är därför att fortsätta dessa möten av enklare karaktär, för att få vidgade och konkreta perspektiv på organisationens eget arbete.

På nationell nivå anordnar SKL (Sveriges kommuner och landsting) regelbundna träffar för regionala kulturchefer. Fokus är övergripande strategiska frågor och nationell kulturpolitik. Region Örebro län har också regelbunden dialog med Statens kulturråd och ingår i Kultursamverkansnätverket som samordnas av Myndigheten för kulturanalys.

Utvecklingsmål

- Region Örebro län kommer att fortsätta utveckla samarbetet med andra län och regioner.

Internationell samverkan

Internationella och interkulturella kulturutbyten är avgörande för att utveckla kulturen i Örebro län såväl som i andra län. Om detta råder ingen tvekan. Ett sådant utbyte sker på olika sätt och i olika former bland annat genom länets kulturinstitutioner. Region Örebro län (dåvarande Örebro läns landsting) skapade 2014 ett särskilt internationellt stipendium som en ny stödform för att stimulera samverkan utanför rikets gränser. Inriktningen är utbyte av erfarenheter som är nyskapande och experimentella och kan ses som metodutvecklande för långsiktig samverkan.

Förutsättningarna för internationella samarbeten inom kulturområdet, på regional nivå, har ökat i och med regionbildningen 2015. Kulturområdet hamnar genom samgående med Regionförbundet i Örebro län i ett större regionalt sammanhang. Det ger större möjligheter till ett helhetsgrepp för internationella projekt. Till stöd finns också EU-kontoret Central Sweden i Bryssel, med funktionen att vara bollplank och inspiratör.

På internationell politisk nivå finns etablerade samarbeten där regionens politiker medverkar. Främst sker det genom organisationen AER (Assembly of European Regions) som arbetar med frågor inom regional utveckling ur ett transnationellt perspektiv.

Utvecklingsmål

- Region Örebro län har som ambition att utveckla den internationella samverkan inom kulturområdet, i samverkan med fler aktörer.

Regional kultur, forskning och kunskapsutveckling

Det är angeläget att knyta närmare band mellan kulturområdet och aktuell forskning. Inte minst då evidensen för kulturens kraft i exempelvis läkande och lärande processer är ett forskningsfält med stor aktualitet. Örebro län har ett fördelaktigt utgångsläge genom ett

REGION ÖREBRO LÄN

universitet som inrymmer ämnesprogram inom såväl kultur och pedagogik som medicinområdet. Möjligheten att koppla specifika frågor närmare relevant forskning är därför stor.

Inom teckenspråksområdet har Örebro länsteater knutit nära kontakter med forskningen på Örebro universitet. Inom området kulturella och kreativa näringar finns planer på ett kulturellt innovationscenter i samverkan med såväl universitet som företagsfrämjande organisationer.

Det finns mycket att vinna på, och goda förutsättningar för, ett närmare samarbete mellan kulturektorn och kunskapsintensiva miljöer, där Örebro universitet är en särskilt viktig part för länet.

Utvecklingsmål

- Region Örebro län har inlett ett samarbete med Örebro universitet och Örebro kommun för att utveckla ett **kulturellt innovationscenter** med fokus på kulturella kreativa näringar. En behovs- och omvärldsanalys kommer att genomföras. Finansiering och bemanning av en reell mötesplats för kreativa kulturskapare med innovativa idéer är nästa steg. *Viktiga parter är Region Örebro län, Örebro kommun och Örebro universitet.*

Kulturen har unika förutsättningar
att överbrygga gränser.

Remissversion

5 Kultur för alla i regional samverkan

Kulturplanen beskriver utvecklingsmål för ett gemensamt kulturarbete i länet. För att de gemensamma utvecklingsmålen ska uppnås krävs gränsöverskridande samverkan mellan region, kommuner, civilsamhälle och kulturskapare. Det handlar om att tillsammans arbeta för mål som är större än den egna verksamheten och genom att gå åt samma håll få ut mer av de sammanlagda resurserna.

Utvecklingsmålen har skapats med utgångspunkt i offentliga dialogmöten med kommuner, civilsamhälle, kulturskapare och unga¹⁴ samt samtal med kulturaktörer i länet. I underlaget från kulturdialogerna finns en önskan att fler i länet ska få del av och kunna delta i kulturlivet. Det handlar om att nå alla människor, hela länet, utveckla länets mötesplatser genom utvecklat arrangörskap samt att rikta sig särskilt till barn och unga. Kulturarv, kulturmiljö/hembygd är också högt prioriterat. Behovet av samverkan, den ideella sektorn och ekonomiska förutsättningar lyfts fram.

Utvecklingsmålen nedan är valda utifrån länets prioriteringar och bedömningen att de är möjliga att genomföra perioden 2016-2019. Målen kräver regional samverkan i någon form.

Barn och unga

FN:s barnkonvention säger att konventionsstaterna skall respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet. Barn och unga är ett självklart fokus för offentligt finansierad kultur i hela länet¹⁵. Genom att tidigt komma i kontakt med och uppleva olika kulturella uttryck ges möjlighet till kulturintresse, skapande och kreativitet.

Ungt inflytande

Det är viktigt att skilja begreppen barns perspektiv och barnperspektiv. Barns perspektiv handlar om barns egna åsikter och tankar om sin omvärld och sina villkor. Barnperspektiv är betydligt vanligare förekommande i samhället och innebär att vuxna agerar, beslutar om eller intresserar sig för barn och deras villkor. Region Örebro län arbetar för ett kulturliv där barn och unga är delaktiga och har möjlighet att uttrycka sina åsikter.

Unga måste få komma till tals vid politiska beslut i regionala kulturfrågor. Därför har en digital kulturpanel för unga skapats hos Region Örebro län. Kulturpanelen ska fortsätta utvecklas till sin sammansättning och ge möjlighet till fördjupade samtal med unga i viktiga frågor.

Unga människor behöver få arrangera kulturaktiviteter på sitt eget sätt och utifrån egna val och intressen. Under förra kulturplanen skapades därför Ung Peng i Örebro län (kulturprojektbidrag för unga mellan 13 och 25 år) finansierad av regionorganisationen och

¹⁴ Se mer information i bilaga 1.

¹⁵ 2013 var 30 procent av publik/deltagare i kulturevenemang inom samverkansmodellen i Örebro län barn upp till 18 år.

REGION ÖREBRO LÄN

länets kommuner. Målsättningen är att Ung Peng i Örebro län ska implementeras i hela länet.

Kultur i förskola och skola – Kulturgaranti i hela länet

Förskolan och skolan är viktiga arenor för att ge alla barn och unga möjlighet till eget skapande och att tidigt möta professionella kulturupplevelser. Kulturen utvecklar kreativitet och förbättrar möjligheten att öka måluppfyllelsen utifrån läroplanerna. Det är därför dags att ändra uppfattningen att kultur endast är underhållning. Hjärnforskning visar till exempel att musik och dans stimulerar lärande. Den tid som används för kulturell aktivitet är en viktig del i skolan och inte spild tid. Kultur är lärande och en förutsättning för bildning. En motiverad och stimulerad hjärna driver oss framåt.

Att utveckla relationen mellan kultur och förskola/skola är ett måste för att fullt ut ta tillvara kulturens kraft i pedagogiska processer. I skolans läroplan står formulerat att alla som arbetar i skolan ska verka för att utveckla kontakter med kulturlivet. Skolan ska också ansvara för att varje elev kan använda och ta del av olika uttrycksformer samt utveckla kännedom om samhällets kulturutbud. Förskolan har i uppdrag att utveckla barns eget kulturskapande, överföra kulturarv och låta barn bekanta sig med det lokala kulturlivet. Länet har också enligt lag skyldighet att ha skolbibliotek kopplat till sin verksamhet.

Det statliga bidraget Skapande skola är tänkt att stärka samverkan mellan skolan och det professionella kulturlivet, och är en möjlig väg till vidareutveckling av kulturens roll i skolan.¹⁶ Skapande skola är dock inte tillräckligt och når inte alla barn och unga.

Ett viktigt mål och utmaning är därför att arbeta för en kulturgaranti¹⁷ där länets alla skolor och förskolor ingår. En kulturgaranti bör kombineras med det regionala utvecklingsarbete som redan pågår, för att stärka struktur och samarbete mellan förskola/skola och professionell kultur. Det handlar om dialog med skolans huvudmän, kulturombud i varje kommun och återkommande utbudsdagar/utbudskataloger riktade till skolan. Det handlar också om att återföra kunskaper om skolans förutsättningar till länets kulturliv, så att samverkan och den ömsesidiga förståelsen kan förbättras. Att arbeta med grundförutsättningar så som till exempel kulturens roll i förskolläro- och lärarutbildningen vid Örebro universitet är också viktigt.

Kultur- och musikskolor

Kultur- och musikskolor ger barn och unga möjlighet att utveckla sitt eget skapande och är därför viktiga kulturaktörer i länets kommuner. De är också en viktig samverkanspart för förskola och skola. I tio av Örebro läns kommuner finns kommunala kultur- och musikskolor. I Nora samverkar kommunen med studieförbunden kring folkbildningens kulturskola och i Laxå ger studieförbundet kurser. Exempel på utvecklingsmöjligheter är att

¹⁶ Skapande skola ska utgöra ett komplement till förskolornas/skolornas egen budget för kulturverksamhet.

¹⁷ Det vill säga en garanti som innebär att länets barn som går i förskola och skola får del av olika kulturuttryck på ett systematiskt sätt.

öka möjligheterna för alla barn och unga att ta del av utbudet och bredda kulturutbudet att gälla fler kulturslag. Genom samverkan i rekryterings- och kompetensfrågor mellan flera kommuner kan kvaliteten också öka. Stärkt samverkan mellan kultur- och musikskolor samt civilsamhälle (studieförbund) är också viktigt för fortsatt utveckling.

El Sistema är en musikundervisning som tar avstamp i en venezuelansk modell från 70-talet. Modellen bygger på den klassiska musiken som verktyg för social och mänsklig utveckling. Syftet är att förebygga utanförskap genom undervisning i musik för barnen i deras egen miljö, med start i tidig ålder. Försök har startats i Örebro och Karlskoga. I Örebro genomför Örebro kulturskola¹⁸ satsningen som innebär musikundervisning i nära samarbete med barnens familjer.

Utvecklingsmål barn och unga

- För att nå barn och unga och **öka kulturens roll i förskola/skola** är en utveckling viktig. Följande mål är prioriterade 2016-2019
 - En kulturgaranti behövs i länet. Ett förslag ska tas fram av Region Örebro län i samarbete med länets kommuner. *Viktiga parter är Region Örebro län, länets kommuner, fristående huvudmän samt sakkunniga inom olika kulturområden så som länets kulturkonsulenter, kulturinstitutioner och andra professionella aktörer.*
 - En fungerande struktur mellan förskola/skola och professionell kultur behöver utvecklas för att stärka kulturens roll i skolan. Region Örebro län kommer till exempel att verka för ökad samverkan mellan politikområdena kultur och utbildning och skapa ett lättanvänt register av förskolors/skolors kulturombud. *Viktiga parter i arbetet är länets kommuner, fristående huvudmän, länets kulturkonsulenter, kulturinstitutioner, civilsamhället, övrigt professionellt kulturliv och Region Örebro län.*
 - Dialog ska initieras med förskolärrar- och lärarprogrammet på Örebro universitetet i syfte att öka kulturens roll i utbildningen.
- **Implementeringen av Ung Peng i Örebro län**¹⁹ kommer att ledas av Region Örebro län i samverkan med Föreningen Scenit. *Viktiga parter är Scenit, länets kommuner och Region Örebro län.*

¹⁸ Verksamheten i Örebro ingår i det nationella nätverket El Sistema Global. Samverkan planeras med bland annat Svenska Kammarorkestern (Länsmusiken), Musikhögskolan (Örebro universitet), Karlskoga El Sistema (Karlskoga Kulturskola) samt musiksociala projekt i Brasilien. Planen är att successivt utöka arbetet med El Sistema i länet.

¹⁹ Ung peng i Örebro län är ett snabbt bidrag riktat till unga mellan 13-25 år som vill genomföra arrangemang och aktiviteter inom kulturområdet för andra unga.

- **Stärkt samverkan** mellan **länets kultur- och musikskolor** är ett pågående utvecklingsarbete som syftar till att förbättra möjligheten för alla barn och unga i länet att utöva kultur. Det handlar till exempel om att öka samverkan med civilsamhället och utveckla El Sistema²⁰ i länet. *Viktiga parter är länets kultur- och musikskolor, Svenska kammarorkestern/Länsmusiken, Musikhögskolan, internationella samarbetsparter, civilsamhället/studieförbund, länets kulturkonsulenter samt Region Örebro län.*
- **Länets kulturkonsulenter** ska främja **kultur på fritiden** för barn och unga. Prova-på-dagar liknande de som finns inom idrottsrörelsen kommer att genomföras i länets kommuner. *Viktiga parter är länets kommuner, regionala kulturkonsulenter, civilsamhället och Region Örebro län.*
- Region Örebro län ska genom regionbiblioteket bidra med råd till de skolor i länet som vill utveckla sin **skolbiblioteksverksamhet**.
- Region Örebro län ska fortsätta utveckla **den regionala kulturpanelen för unga** i syfte att ge unga ökade möjligheter att framföra synpunkter i kulturfrågor.

Hela länet

Kulturen är inte jämnt spridd i länet och det finns en koncentration i Örebro kommuns stadskärna. Det påverkar tillgängligheten till kultur på landsbygden, även om Örebro är en förhållandevis centralt placerad huvudort. Att arbeta för att kultur ska finnas till för alla i länet oberoende av var man bor är viktigt och en av de största frågorna på de dialogmöten som föregick skapandet av kulturplanen.

Att resa till länets kultur

I nuläget finns begränsade möjligheter för invånare i en del kommuner att använda sig av kollektivtrafik för att ta sig till och från kultur. Förskolor och skolor är särskilt beroende av kollektiva färdmedel, och tillgången och möjligheten att använda dessa varierar kraftigt i länet. Det finns visserligen ett kulturkort som gör att förskolor/skolor kan åka gratis med kollektivtrafik, men tiderna som detta får användas gör att lösningen inte fungerar optimalt. En förändring behöver därför ske. Att utveckla en specifik kulturbuss är en annan möjlighet.

Professionell kultur i hela länet

Förutom att öka möjligheten att ta sig till kultur är det viktigt med professionell kultur i hela länet. Det kan till exempel handla om dans, musik, teater, konst, slöjd och museal verksamhet. Mycket sker redan genom länets kulturinstitutioner och kulturkonsulenter, men det skulle kunna förbättras ytterligare, till exempel genom större lättträrlighet med arrangemang i mindre skala. En utveckling av arrangörskap och kulturella mötesplatser i hela länet är en viktig del i arbetet.

²⁰ El Sistema handlar om öka möjligheten för barn att spela klassisk musik, även om de bor i områden där det råder sämre ekonomiska förutsättningar.

Arrangörskap och utveckling av kulturella mötesplatser

Mötesplatser för kultur i hela länet efterfrågades i de kommunala kulturdialogerna. I den kartläggning av mötesplatser för kultur som genomfördes 2013²¹ framgick att det finns ett stort antal lokaler och andra miljöer som används som mötesplatser för kultur i länet. Ett arbete med stora utvecklingsmöjligheter är att hitta ny attraktivitet och utveckla kulturella mötesplatser, exempelvis genom att tillgängliggöra dem för nya målgrupper.

Länets bibliotek har i uppdrag att fungera som kulturella mötesplatser, vilket de redan gör på olika vis. Exempelvis visar flera bibliotek regelbundet konstutställningar och genomför föreläsningar. Området kan utvecklas ytterligare, till exempel genom mer samverkan med länets institutioner, konsulenter och professionella kulturskapare.

I länet finns ett stort antal **hembygdsgårdar, kyrkor, lokala museer och andra kulturmiljöer**. Här finns också bygdegårdar och andra samlingslokaler med Folkets hus, Bygdegårdarnas riksförbund och Våra gårdar som paraplyorganisationer. En viktig utmaning, vid sidan av att bevara, handlar om att använda, levandegöra och utveckla dessa. Att nå nya grupper är en del i det arbetet.

Den digitala tekniken som finns i **biografer** i länets kommuner, har bidragit till en ny, och till vissa delar gränslös värld. Ett avtryck är det numera välkända konceptet Opera på bio²². Det finns fler möjligheter inom området som inte minst landsbygden kan dra nytta av.

Slöjd på fritiden skulle gynnas av nya innovativa lösningar. Att i den mån det är möjligt skapa kreativa mötesplatser, öppna kollektiva verkstäder eller slöjdsalar där olika genrer inom det handgjorda skapandet kan mötas, inspireras och utvecklas är en spännande utmaning som kräver samverkan mellan olika aktörer i länet.

Bättre förutsättningar för länets **professionella scenkonst** behöver skapas, exempelvis genom Örebros ombyggda konserthus eller utvecklade möjligheter för dans genom en dansstudio som möjliggör residensverksamhet. Utveckling av gymnastiksalor och aulor för att bättre fungera för turnerande scenkonst är ett annat viktigt utvecklingsområde. Inte minst bör nybyggnationer av lokaler ämnade för kultur ses över så att de blir möjliga att använda för scenkonst.

Utvecklingsmål

- Region Örebro län ska arbeta för förbättrade möjligheter **att ta sig till och från kultur i hela länet**. Det kommer att ske genom fortsatta diskussioner om utvecklingen av kulturbusskortet, en utredning om förutsättningarna för en kulturbuss och liknande åtgärder.

²¹ Kartläggningen finns att ta del av genom område Kultur och ideell sektor hos Region i Örebro län och på webben: www.regionorebrolan.se/sv/Regional-utveckling/Kultur/Undersokningar/

²² Livesänd opera från till exempel Metropolitan i New York visas direkt på bioografer i länet.

REGION ÖREBRO LÄN

- Möjligheten att ta del av **professionell kultur** så som till exempel dans, musik, teater, konst och museal verksamhet i **hela länet** ska stärkas genom lättträdlighet och utveckling av arrangörskap/kulturella mötesplatser i länet. *Viktiga aktörer är länets kulturinstitutioner, det fria professionella kulturlivet, länets kulturkonsulenter, länets kommuner, civilsamhället och andra kulturarrangörer.*
- Länets kulturkonsulenter har en viktig roll i att **stärka arrangörskapet i länet** och till exempel förmedla information om lämpliga platser/lokaler. Exempel på utvecklingsområden handlar om att utveckla hur länets **kulturmiljöer, biografier och bibliotek** används. Även inom slöjdområdet och scenkonstområdet är en utveckling önskvärd. *Viktiga parter är länets kulturkonsulenter, Länsstyrelsen, Örebro läns museum, ArkivCentrum, länets kommuner, Region Örebro län, hembygdsföreningar, lokala museum, Svenska kyrkan och andra förvaltare av kulturmiljöer i länet, biografarrangörer, folkbibliotek, Regionbiblioteket och professionella kulturaktörer i länet.*
- Ett **regionalt strategiskt program för länets kulturmiljö** kommer att tas fram av Länsstyrelsen i samverkan med övriga aktörer i länet. *Viktiga aktörer är förutom Länsstyrelsen länets kommuner (sambhällsforvaltningar och kulturförvaltningar), Örebro läns museum, hembygdsväsendet, ArkivCentrum, Svenska kyrkan och Region Örebro län.*

Kön, genus

Kulturen är ofta en föregångare när det gäller att ifrågasätta stereotypa könsroller, men det finns samtidigt delar inom kulturen som visar på andra mönster. Det finns till exempel många genrer som är starkt könssegregerade, och när det kommer till inflytande inom kultursektorn finns mycket kvar att önska. Precis som samhället i stort uppvisar kultursektorn brister vad gäller jämställdhet mellan könen och synen på könsidentitet och könsuttryck. Ojämställda förhållanden råder även när det gäller kulturkonsumtion. För att på allvar bryta mönster och öppna upp för verklig jämställdhet krävs ett långsiktigt arbete som i hög grad hänger ihop med andra delar av samhället och dess syn på kön, könsidentitet och könsuttryck. Länets kulturinstitutioner, konsulenter, civilsamhälle och kommuner arbetar alla på olika sätt med området, men detta kan utvecklas ytterligare.

Att systematiskt analysera den regionala kulturen i länet ur ett jämställdhetsperspektiv är en utmaning. Likaså är det av vikt med utbildning och synliggörande kopplat till jämställdhet och HBTQ-frågor.

Utvecklingsmål

- Region Örebro län ska undersöka hur ”**gender budgeting**” kan användas som metod för att arbeta systematiskt med jämställdhet i den regionala kulturen.
- Region Örebro län kommer att genomföra en **jämställdhets- och HBTQ-utbildning** för politiker och tjänstemän på kommunal och regional nivå inom kulturområdet.

- Region Örebro län kommer att lyfta frågan om **jämställdhet** kopplat till kön, könsidentitet och könsuttryck inom kulturområdet, i syfte att sprida kunskap och inspiration för fortsatt arbete.

Mångfald, etnicitet

Örebro län är ett mångkulturellt län. 2014 var 14 procent av Örebro läns befolkning födda utomlands. Om man lägger till dem som har en eller två föräldrar födda utomlands blir siffran betydligt högre. I länet lever människor med bakgrund från omkring 200 länder. Särskilt många länsinvånare har anknytning till Finland, Mellanöstern, Somalia, Norge, Balkan och Turkiet. I rapporten ”Kultur av vem?” undersökte Myndigheten för kulturanalys hur många anställda inom den offentliga kultursektorn som är födda i utlandet eller har två utlandsfödda föräldrar. Av de 10 000 anställda hade 13 procent utländsk bakgrund, en nivå som i princip varit konstant sedan 2001. Andelen personer med utländsk bakgrund i befolkningen är dock 20 procent²³. Vid en jämförelse med hela arbetsmarknaden framkommer att den genomsnittliga svenska arbetsplatsen har en högre andel personer med utländsk bakgrund än vad kultursektorn har²⁴.

Detta är en brist när det kommer till social hållbarhet och en diskussion behöver inledas om vad som kan göras i Örebro län för att bredda länets kulturliv och skapa ett mer inkluderande förhållningssätt. Det handlar inte bara om att se på vilka som anställs utan också att se närmare på vilka som finns i publiken (bland deltagarna), vilka som styr eller på andra sätt deltar i länets kulturliv. Nyanlända befinner sig ofta särskilt långt från att inkluderas i det svenska samhället och med stor sannolikhet därmed även i kulturlivet. De är därför en särskilt viktig grupp.

Örebro läns museum har i projekten ”Norm, nation, kultur” och ”Att störa homogenitet” lyft frågor av detta slag och genomfört normkritisk utbildning. Det är ett arbete som har rönt nationell uppmärksamhet och kommit många i länet till del, främst vad gäller fördjupad kompetens. ArkivCentrum har arbetat fram en inkluderande metod för att ta tillvara historia från invånare med annat modersmål. Länsteatern har stor kunskap om ett inkluderande arbetssätt i frågor av detta slag. Mycket sker också i projektform i länets kommuner och inom folkbildningen (civilsamhället). De kunskaper och erfarenheter som finns i Örebro län såväl som i andra län är angelägna att sprida vidare och använda i arbetet för ett mer mångkulturellt kulturliv.

Internationellt utbyte är också en del i detta arbete, då det handlar om att berika länet med kulturutövare och kulturuttryck med ursprung i andra länder. Länsmusiken (kap 6) och Opera på Skäret (kap 6) arbetar i hög grad på den internationella arenan för att uppnå hög kvalitet i sina verksamheter. Residensverksamhet och gästspel med kulturskapare från andra länder berikar länets kulturliv.

²³ År 2015

²⁴ Studien genomfördes 2015 och omfattar drygt 120 museer, scenkonstinstitutioner och myndigheter/stiftelser/bolag i hela landet. Studien fokuserar på åren 2009-2012, och baseras på statistik från SCB.

REGION ÖREBRO LÄN

Möjligheten att göra mer för att bli ett län med ett inkluderande kulturliv öppet mot världen behöver diskuteras och ett långsiktigt strategiskt arbete inledas. Att många kulturuttryck med lätthet överbryggar kulturgränser och språkbarriärer borde underlätta ett sådant arbete.

Nationella minoriteter i Örebro län

Nationella minoriteter skiljer sig från majoritetsbefolkningen, genom att de av hävd har funnits i landet och har en uttalad vilja att behålla sin etniska identitet. Att tillhöra en nationell minoritet är en rättighet som bygger på självidentifikation. Sverige har fem nationella minoriteter och minoritetsspråk med särskilda rättigheter. Dessa är sverigefinnar (finska), romer (romani chib), judar (jiddisch), samer (samiska) och tornedalingar (meänkieli). Uppskattningsvis tillhör var tionde svensk någon av de nationella minoriteterna.

Enligt grundskyddet i Sveriges lag om nationella minoriteter har det allmänna ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Det allmänna ska även främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av minoritetsspråket ska särskilt främjas.

I Örebro län är uppskattningsvis 8,5 procent²⁵ av befolkningen sverigefinnar, vilket gör dem till den största nationella minoriteten i länet. Den näst största nationella minoriteten i Örebro län är romer. I flera kommuner är andelen sverigefinnar särskilt stor. Det gäller Hällefors (15,2 procent), Degerfors (11,6), Karlskoga (11,4), Lindesberg (11,3) och Örebro (6,8). Kommunerna är liksom Region Örebro län förvaltningsmyndigheter. Det innebär bland annat utökad ansvar för att ge möjlighet till inflytande för gruppen genom samråd. En tydlig ökning av kultur- och språkaktiviteter har skett i de förvaltningsområden där kommuner har ett utökad ansvar för nationella minoriteter.

Tillgång till kultur så som teater, litteratur, film och musik på det nationella minoritetsspråket är avgörande för ett språks revitalisering. Likaså är det viktigt att som grupp finnas med i beskrivningen av länets historia. 2013 inledde Region Örebro län samrådsmöten med den sverigefinska minoriteten som resulterade i flera satsningar i syfte att stärka finska kulturuttryck i länet.

Senare har också ett samarbete inletts mellan Region Örebro län och samordnarna i länets förvaltningskommuner. Ett viktigt fokus för samverkan de närmaste åren är att tillsammans skapa en handlingsplan med tydliga målsättningar för hur gemensamma medel kan

²⁵ Beräkningarna bygger på statistik från SCB 2013 och utgår från födda i Finland, ej födda i Finland med minst en förälder född i Finland, ej födda i Finland ingen förälder född i Finland, men minst en far- eller morförälder född i Finland.

REGION ÖREBRO LÄN

användas på ett systematiskt sätt inom kulturområdet. Ett viktigt redskap i arbetet är samrådsmöten med den sverigefinska minoriteten.

Utvecklingsmål

- Utvecklingsarbete kopplat till kultur och mångfald med **fokus på etnicitet och social hållbarhet/inkludering** är viktigt. Nyanlända är en prioriterad grupp. Region Örebro läns ska bidra genom att sprida kunskap och goda exempel samt initiera och/eller stödja projekt/verksamhet med sådan inriktning. *Viktiga samarbetsparter är Region Örebro län, Örebro läns bildningsförbund, folkbildningen, civilsamhället, länets kommuner och länets kulturaktörer.*
- **Finska estetiska kulturuttryck och det finska kulturarvet** ska synas regelbundet i länet. En plan för ett strategiskt arbete omkring detta behöver skapas i samverkan med länets förvaltningskommuner. Ett första fokus är att skapa en reell årlig samverkan med gemensam finansiering. Samrådsmöten med den Sverigefinska nationella minoriteten är rådgivande i arbetet. *Samverkansparter är Region Örebro län, länets förvaltningskommuner, den sverigefinska gruppen. Viktiga parter i det förlängda arbetet är till exempel länets kulturinstitutioner, länets regionala kulturkonsulenter och Finlandsinstitutet.*
- Att synliggöra det **romska kulturarvet** i länet ska stimuleras genom utställningar, föreläsningar och liknande. Viktiga parter är *Region Örebro län, länets kulturarvsaktörer, länets kommuner och civilsamhället.*

Kultur och hälsa

Kultur är viktigt för folkhälsan. Kulturens roll inom hälso- och sjukvården väcker allt större intresse och flera undersökningar och studier bekräftar kulturens betydelse för hälsa och rehabilitering. Genom sitt ansvar för länets vård har Region Örebro län ett självklart övergripande ansvar för att använda sig av kultur i vården. Region Örebro län, länets kommuner, Örebro läns bildningsförbund såväl som civilsamhället och kulturskapare har också en viktig roll inom kultur och hälsa, och det finns stora möjligheter till vidare utveckling och samordning inom området.

Område Kultur och ideell sektor hos Region Örebro län följer den nationella forskningen och det interna arbetet som genomförs inom kultur och hälsa. Ett internt nätverk inom regionorganisationen där vård, hälsa och kultur finns representerade har initierats som en del i arbetet. Område kultur och ideell sektor stödjer och initierar också projekt inom området²⁶.

Kultur för äldre

Kultur för äldre är ett viktigt område kopplat till kultur och hälsa. Alla ska ha möjlighet att ta del av kulturlivet, även äldre och sjuka. Örebro län genomförde 2014 en pilotsatsning med syfte att på sikt öka äldres möjligheter att delta i kulturella aktiviteter i vården. Projektet har utmynnat i en modell för hur kultur kan vara till nytta i regionens äldrevård

²⁶ Exempelvis det utvecklingsprojekt som genomfördes med stöd från Kulturrådet i samverkan med Regionbiblioteket och länets tre patientbibliotek, som handlade om att initiera biblioterapi på länets tre sjukhus. Ytterligare ett exempel är samverkan mellan område Kultur och ideell sektor (Region Örebro län), patientbiblioteket (Örebro kommun) och Lektion på Universitetssjukhuset.

REGION ÖREBRO LÄN

och i den kommunala äldreomsorgen. Inom Örebro kommun och övriga kommuner sker flera satsningar inom området.

Utvecklingsmål

- Region Örebro län ska fortsätta ingå i det nationella nätverket Kultur i vården och ta del av nationell forskning inom kultur och hälsa.
- Region Örebro ska fortsätta utveckla samverkan inom Region Örebro län exempelvis genom det interna nätverket för kultur och hälsa.
- Region Örebro län ska fortsätta stödja och initiera projekt med koppling till kultur och hälsa.
- En utvecklad samverkan mellan Region Örebro län och kommuner som bedriver arbete kopplat till kultur för äldre inom vård och omsorg ska främjas.

Funktionsförmåga

Begränsad funktionsförmåga berör förr eller senare stora delar av befolkningen. Det kan handla om rörelseförmåga, syn, hörsel eller allergier. Det kan också handla om psykiska eller förståndsmässiga olikheter. Att trots detta kunna delta i och vara en del av samhället och kulturlivet är en lagstadgad rättighet. Lagen om enkelt avhjälpna hinder säger att den som äger en publik lokal enligt lag är skyldig att åtgärda enkelt avhjälpna hinder. Region Örebro läns program för funktionshinderfrågor har som mål att kultur- och fritidsarrangemang där regionorganisationen är medfinansierad eftersträvar tillgänglighet. Länets kulturinstitutioner har samtliga en handlingsplan för tillgänglighet. En inventering av länets konstutställningsarrangörer²⁷ visar den fysiska tillgängligheten till konstupplevelser i länet. Att arbeta vidare för ökad tillgänglighet såväl som inkludering i länets kulturliv är ett stort område där ständig utveckling sker, inte minst genom civilsamhället.

Utvecklingsmål

- Region Örebro län ska sprida kunskap och goda exempel samt följa upp institutionernas arbete för utveckling kopplat till funktionsförmåga. Civilsamhället har också en viktig roll. *Viktiga samarbetsparter är Region Örebro län, länets kulturinstitutioner och civilsamhället.*

Teckenspråk

I Örebro län bor cirka 1 500 teckenspråkiga primäranvändare²⁸. I Örebro finns Sveriges enda riksgymnasier för döva och hörselskadade, vilket innebär att i princip alla teckenspråkiga ungdomar bor i Örebro under sin gymnasietid. På grund av det samlas i Örebro ett stort antal aktörer inom det teckenspråkiga området. Bland annat finns här Europas största tolkcentral i regionorganisationens regi. Inom utbildningsområdet driver Örebro kulturskola undervisning på teckenspråk, och universitetet bedriver forskning inom

²⁷ Inventeringen finns att ta del av genom länets konstkonsulents webb www.konstirebrolan.se

²⁸ Teckenspråkiga som är barndomsdöva. Till detta kommer många sekundäranvändare, det vill säga de som inte har teckenspråk som förstaspråk men använder det dagligen.

REGION ÖREBRO LÄN

området. Detta gör Örebro till ett nationellt kunskapscentrum för hörsel- och dövfrågor och teckenspråket till ett tydligt kännetecken för Örebro.

Örebro kommun deklarerade sig i mars 2010 som Europas teckenspråkshuvudstad. Detta hade sin grund i önskan att ge erkännande åt de samlade insatser som görs i staden och länet för de döva, hörselskadade och språkstörda. Syftet var också att stärka området. Till avsiktsförklaringen anslöt sig även Region Örebro län²⁹, Örebro universitet och Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM).

Möjlighet till kulturutövande och till ett rikt kulturliv ska gälla även för den teckenspråkiga delen av befolkningen. Utmaningen handlar om att ta del av kultur, utöva kultur, påverka kultur och synliggöras i kulturen. Ett viktigt arbete genomförs av Örebro länsteater och andra viktiga aktörer så som Riksteatern Örebro län, amatörteaterkonsulenten, Teater Martin Mutter och ArkivCentrum.

Region Örebro län har tillsammans med Västra Götalandsregionen initierat ett arbete för att se över förutsättningarna för att skapa en regional kultursamordning inom teckenspråksområdet. I arbetet kommer stor vikt att läggas på att ta vara på erfarenheter och kompetens från projekt och organisationer.³⁰

Utvecklingsmål

- Region Örebro län vill stärka förutsättningarna för teckenspråkiga kulturuttryck. Det kommer bland annat att ske genom utveckling av en interregional samordning för teckenspråk inom kulturområdet. *Viktiga parter är Region Örebro län, Västra Götalandsregionen, Örebro kommun samt organisationer och projekt som arbetar med kultur och teckenspråk.*

²⁹ Dåvarande Regionförbundet och Örebro läns landsting.

³⁰ Exempel på projekt och organisationer är Gemenskap i olikheter (Västra Götalandsregionen samt ABF Västra Götaland), WeSign (ABF), Delaktighet och Teater, DoT (Riksteatern och Örebro länsteater), Kännbart (Förbundet Sveriges Dövblinda, ABF Örebro, Riksutställningar, Tyst Teater, Riksteatern och Örebro kulturskola).

6 Regionalt finansierad kultur

Teater

Teater är en viktig arena för möten mellan människor över kultur- och generationsgränser. Den ger möjlighet till möten och utveckling på ett såväl personligt och konstnärligt som ett samhälleligt plan.

Örebro län har flera professionella aktörer. Inom samverkansmodellen ingår Örebro länsteater, Riksteatern Örebro län och Stadra Teater. Därutöver finns bland annat den fria teatergruppen Martin Mutter och den privat finansierade Lerbäckes Teater. I länet finns även en teaterkonsulent med uppdrag att främja professionell teater och scenkonst.

Specifikt för stora delar av den professionella teaterverksamheten i Örebro län är ett utvecklingsarbete för ett ökat utbud av scenkonst för en döv och hörselskadad målgrupp. Där ingår också skapandet av gränsöverskridande mötesplatser för döva, hörselskadade och hörande inom ramen för nya kulturella uttrycksformer, där flerspråkighet, mångkultur och visualisering är utvecklande för teaterområdet.

Örebro län är ett starkt amatörteaterlän med en amatörteaterkonsulent och över trettio aktiva föreningar runt om i länet.

Teater inom samverkansmodellen (scenkonst)

Örebro länsteater

Örebro länsteater har till uppdrag att producera teater av hög konstnärlig kvalitet för barn, unga och vuxna i hela Örebro län. Örebro länsteater är ett aktiebolag, till 91 procent ägt av Region Örebro län och till nio procent av Örebro kommun. Örebro länsteater genomför årligen cirka 300 föreställningar. Huvudscen är Örebro teater, en klassisk teaterbyggnad, belägen i centrala Örebro. Länsteatern har även en etablerad annexscen, Nya China, för barn- och ungdomsteater, gästspel och performances. Länsteatern turnerar också i länets kommuner.

Teaterkonstens styrka är att skapa alternativa berättelser som visar samhällets komplexitet och bidrar till engagemang och diskussion. Örebro länsteater ska vara en fri och obunden kraft som genom sitt konstnärliga arbete initierar, kritiserar och reflekterar över de processer som skapar samhället. Det publika arbetet är en väsentlig del av den konstnärliga processen. Det lokala perspektivet och delaktighet är starka konstnärliga drivkrafter. Örebro länsteater har en lång tradition av att producera barn- och ungdomsteater av hög konstnärlig kvalitet. Barn- och ungdomsteatern är också prioriterad i teaterns uppsökande verksamhet i länet. För att bibehålla och utveckla den konstnärliga kvaliteten krävs betydande resurser.

Örebro länsteater samarbetar kontinuerligt med andra institutioner och kulturaktörer både lokalt, regionalt och nationellt, bland annat genom det nationella nätverket Länsteatrarna i Sverige. Ett långtgående samarbete finns med Riksteatern Tyst Teater och Örebro universitet för att stärka den teckenspråkiga kulturen, tillsammans med personer med

REGION ÖREBRO LÄN

dövkompens. Kontinuerlig samverkan sker med Stadra Teater, Teater Martin Mutter och med Örebro läns museum.

Utmaningar och satsningar

Teatern som konstform genomgår, liksom samhället, stora förändringar. Scenkonst är idag mer än traditionell talteater. Konstformer möts och blandas. Dans, performance och olika former av musikteater är naturliga inslag i föreställningar. Teknikutvecklingen inom teater ställer också högre krav på spetskompetens och utbildning. Synen på publikens roll har också förändrats, bland annat genom att ökat deltagande efterfrågas i de konstnärliga processerna. Här måste scenkonsten ständigt utveckla det publika arbetet och öppna sig för intryck från andra konstformer. En viktig väg för framtiden är att utveckla samarbetet med både andra kulturinstitutioner och det fria professionella kulturlivet.

För att nå hela länet med teater för vuxna är länsteatern beroende av ett fungerande arrangörsnät. Länsteatern arbetar tillsammans med Riksteatern Örebro län och andra organisationer med att stärka och utveckla arrangörskap i hela länet. Teatern har som ambition att fortsätta utveckla dialogen med befintliga och nya arrangörer i hela regionen för att kunna öka sin närvaro i länet.

Barnteaterns position skall stärkas. Teatern vill fortsätta arbeta för att alla barn i regionen ska få uppleva professionell barnteater kontinuerligt. Det finns dock områden som behöver utvecklas för att det ska vara möjligt. Exempel är främst kommunernas satsningar och mål, samverkan med skolor, infrastrukturen kring resor och tillgång till fungerande lokaler i hela länet. Örebro länsteater kommer också att arbeta för att Nya China ska bli en vital knutpunkt för ung scenkonst i länet.

Trots att den teckenspråkiga målgruppen är stor är det sällsynt med mötesplatser på lika villkor för döva, hörselskadade och hörande. Efter visuellprojektet³¹ har Örebro länsteater fortsatt driva arbetet för att Örebro ska vara ett nav för teckenspråkig scenkonst genom projektet DoT.³² Arbetet siktar mot flerdimensionell integration där döva inte förväntas enbart integreras i ”de hörandes kultur” utan att döva, hörselskadade och hörande möts inom ramen för nya kulturella uttrycksformer där flerspråkighet och visualitet gagnar alla

Örebro länsteater har för avsikt att arbeta för att teatern ska bli en plats för lokala, regionala, nationella och internationella utbyten med fokus på grupper som idag inte kommer i kontakt med länets teaterutbud. Vi lever i ett mångkulturellt samhälle med stora möjligheter och utmaningar. Det behövs mötesplatser för dialog om de värderingar som utgör grunden i ett demokratiskt samhälle. Allas lika värde och individens rätt till mänskliga rättigheter i ett sekulärt samhälle är inte förhandlingsbart. Rasism, olika traditionella och religiösa normsystem, hedersförtryck och våld utgör olika begränsningar för individens frihet.

³¹ En visuell uppsättning av musikalerna Fame för både döva och hörande på Örebro länsteater 2012, där teckenspråkets visuella uttryck kombinerades med ljuseffekter, dans, rörelse och tal med mera.

³² Delaktighet och Teater.

REGION ÖREBRO LÄN

Teatern och konstens rum är en mötesplats där normer och värderingar kan processas på ett djupt mänskligt plan tillsammans med andra.

Utvecklingsmål 2016-2019

Barn och unga

- Örebro länsteater vill att alla barn i regionen ska få ta del av professionell scenkonst varje termin. För att nå detta mål vill Örebro länsteater spela barnteater i hela länet och vara en resurs i det strukturella arbetet med att skapa en kulturgaranti i regionen, tillsammans med Teater Martin Mutter och andra professionella aktörer.

Kultur för alla

- Örebro länsteater vill arbeta för att fortsätta utveckla teckenspråkig scenkonst nationellt, med regionen som bas i samverkan med Riksteatern. Fokus i det arbetet är konst och kultur på lika villkor.

Samverkan över gränser

- Örebro länsteater kommer i samverkan med civilsamhället och andra kulturaktörer (lokalt, regionalt, nationellt) skapa internationella och interkulturella scenkonstmöten.
- Örebro länsteater är en regional konstnärlig resurs för exempelvis skolan, andra professionella teateraktörer och amatörteatern.

Konstnärligt arbete

- Örebro länsteater ska vara en fri och obunden kraft som genom sin konstnärliga kvalitet initierar, kritiserar och reflekterar över de processer som skapar samhället.
- Örebro länsteater kommer att skapa flera föreställningar utifrån hur det är att leva i Örebro län, genom research och intervjuer med medborgarna i länets alla kommuner.

Stadra Teater

Stadra Teater är sedan 1998 ett viktigt kulturellt centrum i den norra länsdelen, som ger möjlighet för olika konstformer att mötas i en kulturarvsmiljö. Teaterns huvudscen finns i Stadra, vid sjön Grecken. Sedan en tid tillbaka finns också Stadra Teaterfoajé i centrala Nora. Teatern genomför årligen ett femtiotal föreställningar med en publik på drygt 4000 personer. Scenen har utvecklats från att vara en sommarscen till att gå mot en teaterverksamhet även andra tider av året.

Teaterns inriktning mot nyskriven svensk dramatik har rönt nationell uppmärksamhet. Teatern har också profilerat sig som en scen som skapar möten mellan professionell kultur och amatörkultur samt möten över generations- och kulturgränser. Den nordiska tanken präglar Stadra Teaters verksamhet och sedan 2005 har nordiska kulturutövare bjudits in för att ge nya impulser till både publik och skådespelare.

Utmaningar och satsningar

Stadra Teater vill fortsätta att arbeta för att vara en angelägen part i diskussioner om samhälleliga visioner, genom att gestalta humanitet. Teatern står för tron på tolerans och på mänskliga möten. En av Stadras utmaningar handlar om att utveckla det sceniska språket för att behålla positionen som en dynamisk och upplevelserik scen. Ytterligare en utmaning är att behålla och locka fler som publik, i en tid av digital konkurrens. Att i ett längre tidsperspektiv rekrytera intresserade medarbetare som vill och kan fortsätta Stadras Teaters konstnärliga linje även i framtiden är också en central utmaning.

Stadra Teater vill satsa på nya turnéföreställningar och ser gärna samarbeten med exempelvis Örebro länsteater, Riksteatern och Teater Martin Mutter. Ambitionen är att nå ut till fler scener i länet. Stadra teater vill också utvecklas till att bli en plats där flera konstdiscipliner, som dockteater, nycirkus, mim med mera, får en plats och en scen. På så sätt kan länet få del av konstuttryck som idag inte är självklara.

Utvecklingsmål 2016-2019

Barn och unga

- Stadra Teater har ambitionen att involvera och arbeta med teaterskolning för barn och ungdomar i sina föreställningar samt genom teaterkurser via folkbildningens kulturskola i Nora.

Kultur för alla

- Stadra Teater vill fortsätta att skapa konst och kulturupplevelser av hög kvalitet. Teatern är och skall vara en tillåtande plats för alla, med hållningen att vara den öppna platsen som skapa utrymme för personer med olika etnicitet, språkgemenskap, sexuell läggning, trosuppfattning och funktionsnedsättning.
- Stadra Teater kommer att arbeta vidare med ökad fysisk tillgänglighet.

Samverkan över gränser

- Stadra Teater har som ambition att utveckla samverkan med Örebro länsteater och Teater Martin Mutter i ett ömsesidigt givande och tagande.

Riksteatern Örebro län

Riksteatern Örebro län är en obunden ideell förening, medlem i Riksteatern, med uppdrag att främja och stödja scenkonst i allmänhet och teater i synnerhet. Den regionala nivån är förutsättningsskapande, inspirerande och stödjande. Arrangörsområdet är Riksteatern Örebro läns prioriterade område, med teaterföreningar, ideella arrangörer och arrangörsfrågor i fokus. Riksteatern Örebro län ska även främja kultur för barn och unga samt teckenspråkig scenkonst och dövkultur. Av all verksamhet som görs är det mesta i samverkan med andra aktörer, både inom och utanför länet. Riksteatern Örebro läns främsta verksamhetsområden är:

REGION ÖREBRO LÄN

Teaterföreningar och ideella arrangörer - Riksteatern Örebro län är en resurs för teaterföreningar och ideella arrangörer i länet. Riksteatern Örebro län bistår med inspirations- och utbildningsinsatser samt stöd i olika frågor och situationer. Riksteatern Örebro läns ambition är att det ska finnas ett aktivt arrangörsnätverk i Örebro län.

Barn och ungdom - Riksteatern Örebro län arbetar för att scenkonst ska nå barn och ungdomar i hela länet. Det görs genom att förmedla professionella föreställningar samt inspirera, väcka nyfikenhet och bidra till ökad kännedom om kultur och scenkonst och dess möjligheter.

Teckenspråkig scenkonst och dövkultur - Riksteatern Örebro län samverkar med andra aktörer för att kultur och scenkonst ska synliggöras och vara tillgängligt för teckenspråkiga i Örebro län samt verkar för mötesplatser och aktiviteter för döva och hörande tillsammans.

Teaterkonsulenten

Den regionala teaterkonsulenten har Region Örebro län som huvudman och har i uppdrag att arbeta främjande för professionell teater och scenkonst i länet. Arbetet är självständigt men utförs ofta inom projekt eller projektliknande form. Av all verksamhet som görs är det mesta i samverkan med andra aktörer, både inom och utanför Örebro län.

En stor del inom uppdraget är att vara en resurs för Riksteatern Örebro län, vilket i praktiken betyder att vara verksamhetsansvarig för föreningens arbete. Det innebär till exempel att samordna länets teaterföreningar vid olika tillfällen, arrangera utbildningar, konferenser och olika former av mötesplatser samt driva och initiera samverkansprojekt. Exempel på projekt eller projektliknande samverkansformer som genomförs eller har genomförts är:

- **LÄNK 2016** – en festival som ger skolor och unga ensembler möjlighet att spela nyskriven dramatik, i samarbete med länsteatrar i landet. 2016 genomförs en av regionfestivalerna i Örebro.
- **TID-MAKT-NORM** – en aktivitets- och seminarieriserie där olika teman ska kunna belysas utifrån de tre begreppen, med tillgänglighet för både döva och hörande.
- **Närproducerat 2.0** – ett långsiktigt projekt som syftar till att öka samverkan mellan arrangörer och bygdegårdar/lokaler.
- **Musikalen RENT** – ett projekt för att synliggöra länets unga professionella musikalartister.
- **Utbudsdag för Region Mellansverige.**

Teaterkonsulenten arbetar med utbudsdagar och kataloger för barn och unga i Örebro län samt för vuxna och vuxen ungdom i samverkan med Riksteatern Mellansverige. Riksteatern Örebro läns ambition är att synliggöra teaterföreningarnas repertoar i ett gemensamt program samt via sociala medier.

Ett led i att främja kultur för barn och unga är genom kontakt, dialog, inspirations- och fortbildningsdagar för vuxna som arbetar med och för barn och unga, t ex lärare, kultursekreterare, rektorer, arrangörer.

REGION ÖREBRO LÄN

Teaterkonsulenten representerar Riksteatern Örebro län som adjungerad ledamot i Örebro länsteaters styrelse och är med i styrgruppen för projektet DoT. Teaterkonsulenten ingår i nätverk som Örebro läns konsulentnätverk, Riksteatern Mellansverige, Riksteaterns nationella teaterkonsulenter, samt är Riksteaterns Mellansveriges representant i Riksteaterns nationella forum för regional och nationell samverkan.

Teaterkonsulenten har en viktig roll i några av de projektsamarbeten som Region Örebro län genomför tillsammans med andra regioner, så som Kulturting 2016.

Utmaningar och satsningar

En stor utmaning handlar om att stärka arrangörsledet i Örebro län. Det gäller både arrangerande teaterföreningar, kommuner som inte har arrangörsföreningar och att få med aktörer/föreningar som har lokaler för turnerande scenkonst.

Barn- och ungdomsteaterns position behöver stärkas i Örebro län så att alla barn och unga får ta del av professionell teater och scenkonst. Ett länsövergripande system behövs för att alla barn i förskola och skola ska ha samma möjlighet att få uppleva professionell scenkonst. Det behövs fler offentliga professionella gästspel för de lite äldre barnen och ungdomarna i länet. Det finns ett starkt behov av att utveckla dessa områden i Örebro län, och teaterkonsulenten är en viktig resurs i det arbetet.

Scenkonst på teckenspråk samt dövkultur har fått större plats i Örebro, bland annat efter TID-MAKT-NORM och DoT/Wonderland 2015, Två Språk 2012-2013 samt Visukalveckorna och FAME Visukalen 2012, men det finns fortfarande mycket att göra. Att fortsätta skapa mötesplatser för döva och hörande på lika villkor behövs för att det ska bli en självklar del av Örebro.

Utvecklingsmål 2016-2019

Barn och unga

- Teaterkonsulenten kommer att arbeta för att den professionella teatern och scenkonstens ska nå alla barn och unga i länet på skolan och på fritiden. Det kommer bland annat att ske genom dialog samt inspirations- och utbildningsdagar.

Kultur för alla

- Teaterkonsulenten kommer att fortsätta att stärka den teckenspråkiga scenkonsten, stödja att dövkompetens tas tillvara, samt skapa mötesplatser för döva och hörande på lika villkor i Örebro län.

Samverkan över gränser

- För att den professionella teatern och scenkonsten ska vara tillgänglig för alla behövs ett starkt och aktivt arrangörsnätverk i hela länet. Teaterkonsulenten har en viktig roll i det arbetet och kommer att fortsätta arbeta för att stärka samverkan med länets teateraktörer.

Övrig professionell teater med regional finansiering

Teater Martin Mutter

Teater Martin Mutter är en fri teatergrupp med sin scen i Grenadjärstaden i Örebro. Gruppen har också en stor turnéverksamhet i Örebro kommun, Örebro län och övriga Sverige. Teater Martin Mutter genomför cirka 200 föreställningar per år för cirka 15 000 åskådare. Teatern producerar främst skolteater för förskola och grundskola, men riktar sig även till gymnasieungdom och vuxna. Skapande skola-projekt och andra aktiviteter där elevernas delaktighet sätts i fokus har också blivit en del i verksamheten för barn och unga. Forumteater och annan typ av uppdragsteater är en självklar del i teaterns arbete.

Arbetet med att finna projekt att samarbeta kring tillsammans med länets kulturinstitutioner och andra fria scenkonstproducenter är en utmaning och en fortsatt satsning inför kommande år. Teater Martin Mutter har bland annat gjort föreställningar för barn och unga tillsammans med Svenska Kammarorkestern och för vuxna med Stadra Teater. Samarbete med organisationer, föreningar och offentlig sektor är också en del i verksamheten.

En stor utmaning för gruppen är balansgången mellan teater som metod och teater som konstnärlig upplevelse. En viktig strävan som teatergruppen har är att upprätthålla en hög konstnärlig kvalitet på föreställningar för barn och unga. Det görs genom fortbildning, researcharbete, utbyten och genom att utveckla samverkan med skolklasser i den konstnärliga processen inför och under en produktion.

Amatörteater med regional finansiering

Amatörteaterföreningarna i länet ger ungefär 300 föreställningar per år för en publik på över 24 000 personer. Cirka 700 personer är engagerade på och vid sidan av scenen. Föreställningar från länet är ofta uttagna till nationella festivaler. Viktiga arenor för amatörteater är Nya Teatern i Örebro, Sparbanksbörsen i Fjugesta samt Teater Nolby, Kungsteatern och Musikpalatset i Karlskoga. Varje år blommar också tillfälliga spelplatser upp exempelvis på hembygdsgårdar eller kulturhistoriska platser som amfiteatern vid Riseberga klosterruin.

Inom amatörteatern har alla möjlighet att vara med och skapa teater från idé till färdig föreställning, och det är vanligt att teatergrupper arbetar över generationsgränserna. Det är folkets egen teater och en viktig grund för demokratin. Amatörteatern är en del av folkbildningens verksamhet.

Amatörteaterkonsulent

I länet finns en regional amatörteaterkonsulent, anställd av Örebro läns bildningsförbund och till hälften finansierad av Region Örebro län. Amatörteaterkonsulenten arbetar för att på olika sätt stärka länets amatörteaterföreningar. Det kan handla om att erbjuda kurser och utbildningar samt att fungera som stöd vid start av amatörteaterprojekt i hela länet.

REGION ÖREBRO LÄN

I samverkan med paraplyorganisationen Amatörteatersamverkan Örebro län arbetar amatörteaterkonsulenterna för att öka samarbetet mellan amatörteaterföreningar inom länet genom utbildningar och informationsspridning. Amatörteaterkonsulenterna ingår i Amatörteaterns riksförbund, Sveriges Arbetarteaterförbund och Lokalrevyer i Sverige där det pågår ett arbete för att utveckla amatörteatern nationellt.

Utmaningar och satsningar

Amatörteatern skulle stimuleras och utvecklas genom samverkan med den professionella teatern i länet och med amatörteaterorganisationer i närliggande län. Även att delta i nationella sammanhang, där amatörteater visas och diskuteras, skulle ha en utvecklande funktion för länet. En mer långsiktig utmaning, som skulle bidra till utveckling, är internationella samarbeten.

För att ge fler möjlighet att uppleva amatörteater behöver den synliggöras i hela länet. Amatörteatern ska vara till för alla och genomsyras av perspektiven genus, jämställdhet, mångfald och hållbarhet. En utmaning är att utveckla arbetet med att nå nya grupper. Det handlar till exempel om att inkludera barn och unga, samt människor med funktionsnedsättningar, olika etniska bakgrunder och socioekonomiska villkor. Genom ett utökat samarbete med fler studieförbund ges ökade möjligheter att nå fler.

Ett annat intressant utvecklingsområde där amatörteatern har mycket att tillföra handlar om att levandegöra och använda länets kulturarv genom att spela teater på kulturhistoriska platser i länet.

Utvecklingsmål 2016-2019

Barn och unga

- Amatörteaterkonsulenterna kommer att stödja starten av nya teatergrupper för barn och unga på platser i länet där ett sådant utbud saknas. Ett viktigt mål är att barn, oavsett ekonomi, ska ha möjlighet att delta.

Kultur för alla

- Amatörteaterkonsulenterna ska arbeta för att nå människor som inte tidigare har haft möjlighet att utöva amatörteater. Exempel på detta är samverkan med boenden för ensamkommande flyktingbarn samt att tillgängliggöra teaterkurser och festivaler för den teckenspråkiga målgruppen.

Samverkan över gränser

- Amatörteaterkonsulenterna kommer att arbeta för en långsiktig samverkan mellan amatörteatern och den professionella teatern i länet. Att öka utbytet med andra län är också viktigt.
- Utbildning och annat stöd till länets amatörteatergrupper, att utveckla samarbeten med fler studieförbund samt att stärka kvaliteten inom amatörteatern i länet är centrala målbilder för amatörteaterkonsulenterna.

Föreningsbidrag

Region Örebro län ger också föreningsbidrag till Amatörteatersamverkan i Örebro län (ATSÖ), Stadra Teater (Ideella Kulturföreningen Cirkustältet), Teater Martin Mutter, Riksteatern i Örebro län, Nya Teatern amatörteaterförening samt Dockteaterhuset i Wadköping.

Remissversion

Musik

Musiken är en angelägen livsbetingelse för många invånare i länet, vilket inte minst gäller den yngre generationen. Det kommersiella utbudet idag är tekniskt avancerat och välpaketerat. Att tillföra nya dimensioner i form och uttryck blir därför viktigare än någonsin och kraven på den konstnärliga verksamheten ökar. För att innehållet ska nå sina tänkta mottagare och ge dem möjlighet att ta emot ett konstnärligt musikaliskt utbud på hög professionell nivå krävs hög kvalitet i såväl utförande som idé, form och uttryck.

Örebro län har en stark och välutvecklad musikprofil. Den professionella kommersiella musikproduktionen i länet utgör ett kluster av erkända musiker, produktionsbolag, och festivaler. Här finns ett stort utbud av levande musikscener, och den årligen återkommande Live at Heart-festivalen fungerar som en viktig nationell mötesplats för musikbranschen. Live at Heart har också kommit att verka som en stimulerande motor för ett växande live-musikutbud året runt i regionen och en viktig grund för vidareutveckling av den kreativa näringen inom musiken. Amatörmusiken blomstrar i länet och omfattar exempelvis ett rikt körliv samt musik för, av och med unga. Föreningen Scenit, med basen i Kulturhuset i Örebro, stärker detta genom att arbeta för att skapa fler speltillfällen för studieförbundens musikverksamhet.

Den klassiska musiktraditionen och den nutida konstmusiken har genom Svenska Kammarorkestern, en av landets internationellt mest efterfrågade symfoniska orkestrar, en stark position i regionen. Opera på Skäret har på 10 år utvecklats till Sveriges största operafestival. Musikhögskolan vid Örebro universitet är en viktig part i regionens musikaliska miljö och en samverkanspartner för såväl Länsmusiken, Opera på Skäret som andra aktörer. Länets regionala musikkonsulent har till uppgift att bredda och publikt förankra det professionella icke-kommersiella musikutbudet i länet.

Musik inom samverkansmodellen (scenkonst)

Länsmusiken med Svenska Kammarorkestern

Länsmusiken AB utgör regionens största kulturinstitution med tyngdpunkten i Svenska Kammarorkestern, en symfonisk orkester bestående av 40 heltidsanställda musiker på internationell nivå. Örebro kommun äger 91 procent av Länsmusiken och Region Örebro län resterande nio procent. Länsmusikens uppdrag att utveckla, producera och tillhandahålla professionell scenkonst omfattar också att vara ambassadör och tjäna som kvalitetssymbol för regionen och staden, nationellt såväl som internationellt. Verksamhetens betydelse manifesteras med inflyttningen i det nyrenoverade och utbyggda konserthuset med nya möjligheter till kompletterande verksamhet i olika musikaliska genrer och dimensioner. Orkesterns produktioner utmärks av en allt bredare repertoar. Den klassiska repertoarens internationella dirigenter, tonsättare och solister kompletteras med till exempel jazz- och folkmusiker från världens estrader. De nya lokalerna tillåter även mindre arrangemang och underlättar pedagogisk verksamhet. De ger också en helt ny tillgänglighet för personer med olika fysiska funktionsnedsättningar.

REGION ÖREBRO LÄN

Arbetet med barn och unga är en hörnsten i Länsmusikens verksamhet. Här möter skolklasser orkestern och enskilda musiker under ledning av utvalda pedagoger i en medveten satsning på de ungas egen kreativitet och skapande. Arbete med enskilda klasser i regionen och på konserthuset kompletterar mer traditionella skolkonserter i både stort och mindre format som årligen når cirka 25 000 barn från länets skolor.

Genom Länsmusikens samverkan ingår Örebroregionen i de nationella nätverken Kammarmusik i Sverige, IMAGINE (Musik Direkt), Jeunesse Musicales och Ethno. Länsmusiken samarbetar regelbundet med närliggande regioner och andra orkesterinstitutioner. Utbytet med de nationella orkestrarna i Göteborg och Stockholm, som hittills begränsats till turnerande konserter med Svenska Kammarorkestern, har möjlighet att intensifieras.

Utmaningar och satsningar

Länsmusikens centrala huvuduppdrag innebär att Svenska Kammarorkestern genom vidareutvecklad kvalitet kan behålla sin position som en internationellt ledande orkester. För att behålla nivån krävs betydande resurser. Det krävs också en kreativ konstnärlig förmåga att utveckla nya publika möten, spännande konsertformer och samverkan nationellt, internationellt och framför allt lokalt och regionalt. Länsmusiken och Svenska Kammarorkestern har också en viktig roll i vidareutvecklingen av Opera på Skäret.

En spännande del i Länsmusikens arbete 2016-2019 handlar om att ta tillvara de nya möjligheter konserthuset ger efter om- och tillbyggnationen bekostad av Örebro kommun. Det handlar om att utveckla konsertformen med nya tekniska möjligheter. Det handlar också om att arbeta med barn och unga genom nya konsertformer och ett utvecklat pedagogiskt arbete. Nya utrymmen kan användas för smalare verksamhet och pedagogik. Arbetet att nå nya publikgrupper i alla åldrar och med olika bakgrunder måste också få en utökad prioritet. I det arbetet finns framgångsrika erfarenheter från orkestrar över hela världen att ta till vara. Det nya konserthuset ger dessutom ökad fysisk tillgänglighet. Ytterligare en väg för att öka tillgängligheten är en fortsatt utveckling av konserter och evenemang via digitala medier.

Örebro Konserthus är hela länets konserthus. Samtidigt har Länsmusiken en vilja att öka närvaron i regionen och att nå ut i hela länet. Att genomföra arrangemang i mindre skala är fullt möjligt och kräver samverkan med länets kommuner.

Utvecklingsmål 2016-2019

Barn och unga

- Länsmusiken avser att förstärka de pedagogiska insatserna och förbättra samverkan med skolor och musik- och kulturskolor i länets alla kommuner.
- Länsmusiken och Svenska Kammarorkestern spelar en självklar stark roll i de pedagogiska projekt av El Sistema-karaktär som kommer att startas i regionen i samverkan med Musikhögskolan, länets kommuner och Region Örebro län.

REGION ÖREBRO LÄN

- Det nationella tävlingsevenemanget för ungdom, IMAGINE (tidigare Musik Direkt) ska förankras och genomföras i länets kommuner av musikkonsulenterna och Länsmusiken i samverkan.

Kultur för alla

- Länsmusiken vill i samverkan med andra aktörer stimulera ett professionellt musikutbud i flera musikaliska genrer, som komplement till den kommersiella marknaden. Exempel på detta är Live at Heart, Folk at Heart, Jazzfestivalen i Askersund och Kammarmusikfestivalen i Nora.
- Länsmusiken kommer att arbeta med att nå länsinvånare med ursprung i andra länder och med andra musikaliska rötter, för musikaliskt utbyte och för att bredda publiken.

Samverkan över gränser

- Länsmusiken har som ambition att öka närvaron i hela länet genom arrangemang i mindre skala. Samverkan med länets kommuner är en förutsättning för genomförandet. Med fördel kan detta ske i samverkan med länets övriga kulturliv.
- Svenska Kammarorkesterns nationella och internationella turnésamverkan skall fortsätta liksom andra utvecklingsprojekt. Gästspel som tidigare inte har kunnat tas emot blir möjliga genom de nya förutsättningar som konserhuset ger.

Kvalitet

- Hög kvalitet ska känneteckna Länsmusikens hela verksamhet (konstnärligt, tekniskt och administrativt). Svenska Kammarorkestern ska behålla sin nivå som en internationellt ledande symfonisk orkester och Länsmusiken ser en fortsatt viktig roll i utvecklingen av Opera på Skäret.

Opera på Skäret

Opera på Skäret i Ljusnarsbergs kommun har på elva år utvecklats till Sveriges största operafestival, i ömsesidig samverkan med Länsmusiken och Örebro universitet. Scenen i det gamla sågverket vid Ljusnarns strand erbjuder en unik kombination av högkvalitativ scenkonst och Bergslagsnatur.

Opera på Skäret erbjuder varje sommar en egenproducerad operauppsättning, en operaakademi i samarbete med Musikhögskolan, konserter i kammarformat samt operapubar. Vid några tillfällen har även en kammaropera spelats parallellt på lilla scenen. Opera på Skäret har också satt upp barnopera i samarbete med skolorna i fyra av länets kommuner. Stora operagalor har också funnits på repertoaren exempelvis vid tioårsjubileet.

Opera på Skärets uppsättningar av stor dramatisk opera har rönt stor uppmärksamhet såväl nationellt som internationellt. Idén med att sätta upp de klassiska operaverken är att nå en stor publik. Det gäller såväl lokala besökare som kanske aldrig varit på opera, som nationell operapublik och internationella gäster. Konstnärligt präglas uppsättningarna av både respekt för upphovsmännens ursprungliga idéer om hur deras verk skulle spelas och viljan att göra

REGION ÖREBRO LÄN

tolkningarna aktuella för dagens publik. Solister från operavärldens stora scener sjunger tillsammans med unga, kommande stjärnor, och backas upp av Opera på Skärets kör, sammansatt av professionella sångare, amatörer och musikstuderande. Det ger uppsättningarna en alldeles speciell dynamik. Musiken framförs av orkestrar i världsklass. Dirigenter och regissörer med opera som specialitet borgar för hög kvalitet i alla produktioner. Opera på Skärets egenutvecklade arbetsmetod som innebär att alla deltagare har total närvaro under hela repetitionsperioden, skapar uppsättningarna tillsammans och lever i samklang med miljön bidrar till detta. Många stora internationella sångare har varit med om detta och återvänder gärna.

Utmaningar och satsningar

Opera på Skärets verksamhet är ett unikt varumärke för länet. Till grund för Opera på Skärets roll i samverkansmodellen finns tydligt formulerade mål om att spela två till tre operaproduktioner årligen samt opera för barn och unga. En tydlig utmaning är att få tillräcklig finansiering för att nå de uppsatta målen.

Ett aktivt utvecklingsarbete pågår för att säkerställa sommarfestivalens fortlevnad och utveckling i samverkan mellan näringsliv, universitet, region, kommun och civilsamhälle. Finanseringen sker till övervägande del av biljettintäkter och genom ett omfattande ideellt arbete. Under de senaste åren har Opera på Skäret nått en betalande publik på 7 000-10 000 personer årligen. Den offentliga finansieringen är samtidigt en förutsättning för Opera på Skärets existens.

Förutsättningarna för att utveckla verksamheten till sin fulla potential finns i samarbetet med Länsmusiken (Svenska Kammarorkestern) och Musikhögskolan. De finns också i det konstnärliga kunnandet, publikstödet och viljan att utvecklas. Starkare finansiering och internationella samarbeten är nya satsningar som skall få Opera på Skäret att lyfta ytterligare.

Operakonsten är stor internationellt. Publik från när och fjärran kommer redan i dag till Opera på Skäret. I syfte att nå människor i länet med annan bakgrund ges återkommande erbjudanden till elever inom SFI-undervisningen, och 2014 besökte ett femtiotal människor från flyktingförläggningar i Ljusnarsberg Opera på Skäret.

Ett tillgänglighetsarbete har genomförts och den speciella miljön har gjorts så tillgänglig som möjligt genom rullstolsplatser och textade föreställningar på textmaskin.

Utvecklingsmål 2016-2019

Barn och unga

- Opera på Skäret har som ambition att utveckla en verksamhet för barn och unga.

Kultur för alla

- Opera på Skäret ska fortsätta att nå en internationell publik samt fortsätta att nå SFI-elever i länet med sin verksamhet.

REGION ÖREBRO LÄN

Samverkan över gränser

- Den regionala samverkan med Länsmusiken och Örebro universitet är en viktig förutsättning för Opera på Skäret. Samverkan kommer att fortsätta utvecklas under perioden.
- Opera på Skäret kommer att intensifiera sitt arbete med internationell samverkan och förbereder deltagande i EU-projekt.

Kvalitet

- Opera på Skäret har som mål att utöka med ytterligare produktioner varje sommar. Dessa produktioner ska ha samma höga konstnärliga kvalitet som idag.

Övrig professionell musik med regional finansiering

Musikkonsulent

Länets musikkonsulent har under en period haft en delad tjänst mellan Föreningen Scenit och Länsmusiken. Inledningsvis med placering hos Länsmusiken och sedan med placering på Kulturhuset i Örebro. Under en stor del av perioden har ett uttalat fokus i tjänsten varit rockmusik och Live at Heart samt genomförande av arrangemang som Musik Direkt och Kulturnatten. Denna lösning har fungerat bra ur aspekten att mycket inom musikområdet har kunnat genomföras och utvecklas. Tjänsten har samtidigt varit vid och greppat över ett alltför stort område. Utifrån det tar Region Örebro län nu sikte mot en ny organisatorisk lösning.

Denna innebär att en regional musikkonsulent anställs på 50% hos Region Örebro län med syfte att nå länets invånare med ett professionellt musikutbud i andra musikaliska genrer än kammarmusik. Ett särskilt fokus är barn och unga. Musikkonsulenten har en viktig uppgift när det gäller att samverka med Länsmusiken, Musikhögskolan, folkhögskolor och andra aktörer i syfte att öka det professionella musikutbudet vid sidan av Länsmusikens uppdrag.

Utvecklingsmål 2016-2019

Barn och unga

- Musikkonsulenten ska arbeta för att nå länets invånare med ett professionellt musikutbud i andra musikaliska genrer än kammarmusik. Ett särskilt fokus är barn och unga.
- Det nationella tävlingsevenemanget för ungdom, IMAGINE (tidigare Musik Direkt) ska förankras och genomföras i länets kommuner av musikkonsulenten och Länsmusiken.

Kultur för alla

- Musik kan inbegripa alla oberoende av språkgemenskap. Ett mål är därför att tillgängliggöra olika slags professionell musik över etniska gränser i vårt län.

Samverkan över gränser

- Musikkonsulenterna ska arbeta för att öka det professionella musikutbudet vid sidan av Länsmusikens uppdrag. En viktig del i arbetet handlar om att etablera fungerande samverkan med Länsmusiken, Musikhögskolan, länets kommuner, folkhögskolor och andra relevanta aktörer i länet.

Arrangörskap i länet

- För att det professionella breddade musikutbudet ska vara tillgängligt för alla behövs ett starkt och aktivt arrangörsnätverk i hela länet. Musikkonsulenterna har en viktig roll i det arbetet.

Övrigt

- Skapa och implementera en organisatorisk lösning för musikkonsulenterna som ger så goda samverkansförhållanden som möjligt.

Amatörmusik med regional finansiering

Föreningen Scenit

Föreningen Scenit är en arrangörsförening som består av studieförbund som verkar i Örebro län. Basen för verksamheten finns i Kulturhuset i Örebro. Verksamhetens fokus är att arbeta med arrangörsutveckling genom att skapa fler speltillfällen för folkbildningens unga och oetablerade amatörmusiker. Föreningen Scenit har en amatörmusikkonsulent.

Föreningsbidrag

Region Örebro län ger föreningsmedel till Örebro läns folkmusikförbund, Ljusnarsbergs kammarmusikförening, Karlskoga konsertförening, Bergslagens kammarsymfoniker och Sveriges Körförbund Örebro län.

Dans

Intresset för dans är stort i Örebro län, inte minst bland unga. Det finns många aktiva dansutövare, både amatörer och professionella. Flera dansskolor, grundskolor, gymnasier och kommunala kulturskolor profilerar den sceniska dansen. Kävesta folkhögskola har en ettårig danslinje vars syfte är att förbereda elever för högre dansstudier. Regionen är också hemvist åt det professionella danskompaniet Kompani Raande-Vo med koreograf Lena Josefsson. Inom föreningslivet finns den ideella föreningen Fröjdans som verkar för konstnärlig dans. Dans i Örebro län, med huvudman Region Örebro län³³, har genom länets danskonsulent det regionala uppdraget för scenisk dans³⁴ såväl som främjandeuppdraget för dans.

³³ Inom Regional utveckling, område Kultur och ideell sektor.

³⁴ Scenisk dans innebär ett fokus på det konstnärliga uttrycket. Traditionell pardans ingår inte i begreppet.

Dans inom samverkansmodellen (scenkonst)

Professionell scenisk dans

Dans i Örebro län och länets regionala danskonsulent har sedan 2012 ansvar för den professionella sceniska dansen i länet³⁵. Danskonsulenten arbetar för att på olika sätt stärka och utveckla den sceniska dansen och dess infrastruktur i regionen. Det har bland annat genomförts genom en subventionerad turnéslinga³⁶ med dansföreställningar, workshop och pedagogisk handledning som har erbjudits förskolor och skolor i länet. Delar av turnéslingan har genomförts av regionala professionella aktörer. Förutom att sprida dans i länet har ett uttalat syfte med turnéslingan varit att långsiktigt förbättra möjligheterna att ta emot dans i hela länet.

Främjandeverksamhet

Danskonsulenten är en resurs både för amatörer och professionella. Barn och unga är en prioriterad målgrupp och via danskunskapande projekt arbetar konsulenten med att implementera dans i förskola och skola. Konsulenten arbetar även med barn och ungas fritid. I arbetet ingår att stärka den professionella dansen via förmedling och arrangerande av professionella dansföreställningar i länet. Det ingår också att möjliggöra fortbildningsinsatser och olika samarrangemang. Danskonsulenten är med i den nationella föreningen SRD (Samarbetsrådet för regional dansutveckling). Föreningens syfte är att främja danskonsulentverksamheternas intressen och arbeta med information, opinionsbildning och andra gemensamma frågor kring danskonsten.

Utmaningar och satsningar

Trots att Region Örebro län är hemvist för koreografer, danskonstnärer, danspedagoger och danslärare saknas en väl fungerande infrastruktur inom dansområdet. I länet, såväl som i många andra län, finns ingen dansinstitution eller annan kulturinstitution som arbetar med frågor som arrangörskap och marknadsföring. Framförallt saknas en dansstudio/dansscen lämplig för längre skapande- och residensverksamhet. En lösning på detta är viktigt för en fortsatt utveckling av scenisk dans i länet. Diskussioner förs därför med bland annat föreningen Scenit om möjligheten att skapa en dansstudio/dansscen.

Danskonsulenten ansvarar idag både för främjandeverksamhet och den professionella dansen i länet. Det är en lösning som inte är optimal på längre sikt. Parallellt med diskussionerna om en dansstudio pågår därför ett utvecklingsarbete i syfte att skapa en mer utvecklad och hållbar lösning för den professionella dansen i framtiden. Ett förslag som har tagits fram av danskonsulenten i samråd med en regional referensgrupp, innebär att den professionella dansen blir kvar hos Region Örebro län men att danskonsulentens tjänst kompletteras med regelbundna, men tillfälliga projektanställningar med professionella³⁷ från

³⁵ Tidigare fanns under några år ett samverkansavtal med Länsmusiken som ansvarig och Kompani Raande-Vo som genomförare. Samverkan fungerade dock inte som tänkt och medlen visades sig inte vara tillräckliga för att hålla ett regionalt danskompani.

³⁶ Subventionerad av Region Örebro län (tidigare Örebro läns landsting).

³⁷ Det kan handla både om mer etablerade aktörer och professionella som är i början av sin karriär.

REGION ÖREBRO LÄN

länet såväl som från övriga Sverige och världen. Exempelvis kan detta ske genom residensverksamhet, det vill säga längre perioder då professionella skapar föreställningar på plats i länet som de sedan turnerar med i länet. På så sätt nås hela länet av mer och varierad professionell scenisk dans samtidigt som möjligheterna att leva som dansare i länet blir bättre. Professionellas möjlighet till egen träning genom proffsklasser skulle också kunna öka genom sådana projektanställningar.

Ett centralt fokus i konsulentverksamheten är att utveckla dans i förskola/skola. Särskilda satsningar kommer att göras för en utvecklad pedagogisk verksamhet i länet.

Ytterligare ett område som behöver utvecklas är marknadsföringen av dans i länet. Nya informationskanaler behöver komplettera danskonsulentens egna nyhetsbrev och marknadsföring i övrigt.

Utvecklingsmål 2016-2019

Barn och unga

- Dans i Örebro län kommer att fortsätta utvecklingen av dans för förskola/skola i syfte att nå alla barn och unga i länet. Detta kommer bland annat att ske genom residensverksamhet, gästspel, turnéslinga och pedagogisk verksamhet.

Kultur för alla

- För att nå hela länet kommer ett viktigt fokus för Dans i Örebro län att vara lättörlighet. Projektanställda professionella kommer att sprida dans i hela länet på ett sätt som inte har varit möjligt tidigare.

Samverkan över gränser

- Det finns i länet en röd tråd från dans i skolan till kvällskurser, gymnasiet, eftergymnasiala utbildningar och vidare till den professionella dansen. Aktörerna skulle dock kunna samverka på ett tydligare sätt. Dans i Örebro län kommer att stimulera skapandet av ett nätverk för yrkesverksamma i länet.
- Danskonsulenten kommer att verka för att utveckla samverkan omkring den professionella sceniska dansen i länet med parter så som länets kommuner, regionala kulturinstitutioner med flera. Viktiga frågor är till exempel marknadsföringen av dans i länet, utvecklingen av en dansstudio och samordning av resurser.

Dansstudio

- En viktig förutsättning för den professionella dansen i Örebro län är en lämplig dansstudio/dansscen att använda för längre skapande, proffsklassverksamhet och residensverksamhet. Danskonsulenten är en viktig part vid diskussioner om hur en sådan bör utformas.

Övrig scenisk dans med regional finansiering

Föreningsbidrag

Den ideella föreningen Fröjdans får årliga föreningsmedel av Region Örebro län.

Remissversion

Kulturarv

Den professionella kulturarvsektorn består av arkiv, museer och den statliga och kommunala kulturmiljövården. Det gemensamma ansvaret är att främja ett levande kulturarv som bevaras, används, utvecklas och görs tillgängligt för alla. Kulturarv bidrar till identitet och självbild, ger kunskaper om det förflutna och perspektiv på samtiden. Kulturarvet ska förvaltas för en hållbar samhällsutveckling. Ett regionalt strategiskt program för länets hela kulturmiljöarbete är därför viktigt och kommer att tas fram av Länsstyrelsen i samverkan med övriga aktörer inom området.

Örebro län präglas i både nutid och dåtid av social och kulturell mångfald. Arbetet med kulturarv ska bedrivas så att mångfald bejakas och förutsättningar ges för ett inkluderande och demokratiskt kulturarv. Alla, oavsett kön, klass, ålder, funktionsförmåga eller ursprung ska ha rätt till sitt kulturarv.

De huvudsakliga aktörerna i regionen är de båda institutionerna Örebro läns museum och ArkivCentrum samt Länsstyrelsen. Vid sidan av dessa finns en rad andra aktörer som bedriver ett värdefullt arbete. Hit hör till exempel den ideella hembygdsrörelsen med länets alla hembygdsgårdar, hembygdskonsulenten, Lokalhistoriska sällskapet, kommunarkiven och flera lokala museer.

Arkivverksamhet inom samverkansmodellen

ArkivCentrum Örebro län

ArkivCentrum Örebro län är en publik kulturarvsinstitution och till sin organisatoriska form en ideell förening med närmare 600 organisationer/företag som medlemmar. Arkivet tar bland annat hand om källorna till civilsamhällets historia, det vill säga det som ligger utanför den offentliga sektorns verksamhet. Spännvidden i materialet är stor och innebär att det finns arkiv från bland annat frikyrkoförsamlingar, politiska partier, idrottsföreningar och näringslivets olika branscher. Arkivet förvarar också exempelvis Sveriges Dövhistoriska Sällskaps arkiv och Alfred Nobels företag Nitroglycerin AB:s arkiv. Sammanlagt har arkivet nästan sex kilometer arkivhandlingar.

ArkivCentrum befinner sig sedan länge i framkanten av nyskapande verksamheter inom arkivområdet. Arkivet har totalt omkring 4 000 besök per år varav ca 1 000 är forskarbesök. Skolelever från länets gymnasieskolor och studenter från universitetet kommer regelbundet på studiebesök.

Under en längre tid har ArkivCentrum haft ett länsövergripande samarbete med Arkiv Västmanland. Det har resulterat i en gemensam arkivdepå, Arkivcentrum Arboga, som invigdes 2015.

ArkivCentrum har tre huvuduppgifter:

Samla in, ordna, vårda och bevara – Att omhänderta, gallra, ordna och förteckna arkiv är arbetskrävande och ställer krav på historisk kompetens. Det handlar också om att följa samhällsdebatten och samla in det som kommer att få betydelse för regionens historia. I detta ingår också att komplettera insamlat material med intervjuer och minnesberättelser.

Väcka och stödja intresset för regionens historia – ArkivCentrum arbetar konsekvent med att synliggöra regionens historia genom lokalhistoriska kurser, föreläsningar, forskningscirklar, medlemstidningen Aktstycket och webbsidorna.

Ge råd och service i arkivfrågor – Förutom rådgivning ges kurser kring dokumenthantering.

Utmaningar och satsningar

ArkivCentrum är ett lokalhistoriskt centrum och en samlingsplats för historiskt intresserade. Samverkan regionalt och nationellt är viktigt för verksamheten och det finns stora möjligheter till fortsatt utveckling. Örebro läns museum, Örebro universitet, biblioteken, hembygdsrörelsen, folkbildningen och övriga arkiv i landet är naturliga samarbetspartners.

ArkivCentrum vill skapa en plattform för ökad digital tillgänglighet då handlingar alltmer efterfrågas via Internet. Förhoppningen är att systematiskt kunna digitalisera de mest efterfrågade handlingarna. Ljud- och filminspelningar behöver också ur bevarandesynpunkt föras över till nya medier.

Att skapa en hållbar utveckling för Arkivcentrum Arboga tillsammans med Arkiv Västmanland är en viktig satsning. Förutom att fungera som en arkivdepå är digitalisering en planerad del av verksamheten. Här ska även finnas publika aktiviteter och ytterligare utveckling är möjlig.

ArkivCentrum vill verka i nuet och samla in och dokumentera det som händer i samhället. En stor uppgift är att tillvarata historia från invånare i länet med annat modersmål än svenska och från människor i marginaliserade grupper. En framgångsrik inkluderande metod har visat sig vara att involvera representanter från de aktuella grupperna i arbetet. Det är en metod som skulle kunna utvecklas ytterligare.

ArkivCentrum arbetar aktivt med tillgänglighet och deltagande och vänder sig till alla grupper i samhället. Kulturarvet har en stor betydelse för förankringen i tillvaron såväl för unga som gamla. De senaste åren har fokus varit barn och unga, ett område som kommer att utvecklas ytterligare och ArkivCentrum har som ambition att nå alla skolor i länet. ArkivCentrum har påbörjat ett arbete med att bygga upp ett digitalt klassrum³⁸ med ett antal

³⁸ Ett digitalt arbetsmaterial att använda i skolan.

REGION ÖREBRO LÄN

arkivpedagogiska teman. Pensionärer är också en viktig grupp för ArkivCentrum. Det handlar både om verksamhet riktad till yngre pensionärer och om samarbete med senior- och äldreboenden.

Utvecklingsmål 2016-2019

Barn och unga

- ArkivCentrum kommer att utveckla det digitala klassrummet bland annat genom nya teman. Forskarskolorna för gymnasiet och besöksprogram för skolans samtliga stadier kommer också att utvecklas.

Kultur för alla

- ArkivCentrum kommer att genomföra projekt för att synliggöra dövas historia samt vidareutveckla metoden för att tillvarata minnen från människor med annat modersmål än svenska.

Samverkan över gränser

- ArkivCentrum kommer att prioritera att utveckla Arkivdepån i Arboga tillsammans med Arkiv Västmanland. Verksamheten ska gynna invånarna i båda länen.
- ArkivCentrums samverkan med Örebro läns museum kommer att stärkas genom gemensamma aktiviteter i länets kommuner.

Kultur för äldre

- Området kultur och hälsa med fokus på äldre personer kommer att utvecklas av ArkivCentrum bland annat genom ökad kontakt och verksamhet med pensionärsorganisationer.

Museum inom samverkansmodellen

Örebro läns museum

Örebro läns museum är en stiftelse med Region Örebro län, Örebro läns hembygdsförbund och Örebro läns tekniska museum som stiftare. Länsmuseumbyggnaden i Slottsparken i Örebro är den centrala publika anläggningen med konst- och kulturhistoriska utställningar, barn- och skolaktiviteter, programverksamhet, butik och restaurang. Örebro läns museum driver Gråbo arbetarmuseum i Karlskoga och äger och förvaltar byggnadsminnena Siggebohyttan i Lindesbergs kommun och Kullängsstugan i Askersunds kommun.

Örebro läns museum ska verka för ett levande kulturarv som är angeläget och användbart för dagens människor. Museet ska vara en mötesplats för samtal och reflektion kring det förflutna, samtid och framtid. Samhällsengagemang, delaktighet och professionalitet ska prägla verksamheten och arbetet ska utgå från ett publikt perspektiv och bedrivas så att

REGION ÖREBRO LÄN

mångfald bejakas. Museet ska sätta människan i centrum, präglas av öppenhet och göra verksamheten tillgänglig och angelägen för alla.

I museets uppdrag ingår att bevara, utveckla och tillgängliggöra de kulturhistoriska samlingar som har byggts upp sedan mitten av 1800-talet och som idag består av cirka 250 000 föremål, två miljoner fotografier, 5 000 konstverk och ett omfattande kulturhistoriskt arkiv. Örebro läns museum har en viktig roll i det regionala kulturmiljöarbetet, bedriver arkeologisk och byggnadsantikvarisk verksamhet samt etnologisk dokumentation. Länsmuseum har en rådgivande funktion gentemot länets kommuner i kulturarvsfrågor.

Utmaningar och satsningar

Örebro läns museum ser det som särskilt viktigt att skapa förutsättningar för barns och ungas delaktighet i museets verksamheter. Ambitionen är att fortsätta profileringen som ett barnvänligt museum genom att producera en utställningsmiljö som ger barn från förskoleålder upp till tio år en rik museiupplevelse baserad på lek, lust och lärande. Museet ska vara en mötesplats där vår tids viktiga frågor har en självklar plats. Verksamheten ska vara samhällsangelägen och engagerande. I det ingår att museet har en uppgift att arbeta med frågor som hänger samman med en demokratisk samhällsutveckling, allas lika värde och social och miljömässig hållbarhet.

Ett konsthistoriskt perspektiv såväl som samtida konst ska finnas i museets verksamhet. Satsningar behöver göras, dels för att utöka den skapande och pedagogiska sidan av barnverksamheten, och dels för att leva upp till att vara den kunskapsresurs inom konstområdet, som kan förväntas av ett länsmuseum. En utökad extern samverkan inom konstområdet kommer också att inledas.

Målsättningen är att alla museets verksamheter ska vara tillgängliga för alla oavsett funktionsförmåga. I denna ambition ingår också att i museets presentationer av kulturarv synliggöra människor med funktionsnedsättning och verka för att dessa erfarenheter, minnen och berättelser införlivas som en självklar del i berättelsen om samhället och det kollektiva minnet.

Den digitala utvecklingen ger helt nya möjligheter att tillgängliggöra museets samlingar, utställningar och pedagogiska aktiviteter. Arbetet med digitalt kulturarv och digitalisering av samlingar är ett strategiskt viktigt utvecklingsarbete för museet som kräver resurser, kompetensutveckling och samverkan med andra aktörer.

Utvecklingsmål 2016-2019

Barn och unga

- Örebro läns museum ska fullfölja det påbörjade arbetet med att skapa ett ”Barnens museum”, bland annat genom utveckling av en fast utställning.

REGION ÖREBRO LÄN

- Den pedagogiska verksamheten för förskolor och skolor hos Örebro läns museum ska stärkas. Dialog och samverkan med lärare och elever i länet är en viktig del i arbetet.

Kultur för alla

- Ett mångfaldsperspektiv ska genomsyra Örebro läns museums hela verksamhet. Främlingsfientlighet ska motverkas och demokrati främjas. Museet kommer i ökad omfattning att arbeta för social och kulturell hållbarhet och stärka ställningen som en mötesplats för alla medborgare. HBTQ- och livsåskådningsfrågor kommer att lyftas fram i den publika verksamheten.

Samverkan över gränser

- Örebro läns museum planerar en ökad samverkan med övriga kulturinstitutioner i länet.
- Örebro läns museum kommer att delta i interregionala samverkansprojekt med syfte att höja kvaliteten och öka produktiviteten i verksamheten.
- Örebro läns museum kommer att ha en ökad och breddad samverkan med civilsamhället genom Samverkanstorget³⁹ och i den övriga publika verksamheten.

Bevara, använda och utveckla kulturarvet

- Örebro läns museum övergripande mål är att bevara, använda och utveckla kulturarvet. En översyn av museets föremålssamling kommer att genomföras och digitaliseringen av bilder att fortsätta. Dokumentationsverksamheten kommer att byggas ut.

Övrigt kulturarv med regional finansiering

Museum med regional finansiering

Region Örebro län ger verksamhetsmedel till museiverksamhet som bedöms vara av regionalt intresse, trots att inte statlig finansiering ges. Det gäller Skoindustrimuseet i Kumla och Alfred Nobels museum i Karlskoga. Det gäller också Pershyttan och Nora stationsområde som ägs av stiftelsen NJOV.⁴⁰ Här görs en särskild utvecklingsinsats av Länsstyrelsen, Nora kommun och Region Örebro län, bland annat genom att en verksamhetsledare har tillsatts. Syftet är att verksamheten ska få en tydligare professionell museal inriktning där nya grupper nås, i kombination med en utvecklad förvaltning av områdets kulturhistoriskt värdefulla byggnader. En utvärdering av resultatet kommer att genomföras senast 2019.

³⁹ Samverkanstorget är ?

⁴⁰ Nora Järnvägsmuseum och Veteranjärnväg

Örebro läns hembygdsförbund

Hembygdsrörelsen är en av Sveriges största folkrörelser. Örebro läns hembygdsförbund är en regional del av riksorganisationen Sveriges hembygdsförbund och ingår som en av flera huvudmän i stiftelsen Örebro läns museum. Verksamheten knyter samman ett sjuttiootal föreningar och lokala museer i länet och har cirka 16 000 medlemmar. Föreningarna förvaltar omkring 300 byggnader och miljöer, varav flera med kulturhistoriska värden. Här finns mötesrum, scener, utställningar, samlingar och arkiv. I kartläggningen av länets kulturella mötesplatser framgår att omkring en fjärdedel av länets kulturella mötesplatser finns här. Mer än 700 evenemang genomförs årligen och 2013 var besöksantalet 180 000 personer. Värdet av det ideella arbete som utfördes uppgick under 2013 till 29 miljoner kronor⁴¹.

Hembygdsrörelsen har sin bakgrund i att bevara och tillvarata kulturarvets värden. Idag arbetar rörelsen även aktivt med samhällsfrågor och ett humanistiskt och demokratiskt synsätt är centralt i rörelsen. En viktig del i arbetet handlar därför om ett målinriktat arbete för ett mer inkluderande och socialt hållbart samhälle med kulturarvet som viktig ingrediens. Hembygdsrörelsen samverkar med kulturinstitutioner, civilsamhället och kulturaktörer för att göra hembygden till en trivsamt och attraktiv livsmiljö.

Örebro läns hembygdsförbunds ändamål är att arbeta för att:

- kunskapen om och känslan för hembygdens kultur- och naturarv fördjupas och förs vidare till kommande generationer.
- kultur- och naturhistoriska minnen och miljöer tas till vara och görs tillgängliga för alla.
- kulturarv, miljö, tradition och hävdvunnen sed skyddas vid planering och förändring av samhället.
- med kunskap om kultur- och naturarvet aktivt delta i formandet av framtidens hembygd.

Regionala hembygdskonsulent

Länets regionala hembygdskonsulent ingår i Örebro läns museums organisation och verksamhet, samt sitter i Örebro läns hembygdsförbunds regionala styrelse. Hembygdskonsulenten administrerar Örebro läns hembygdsförbunds mötesverksamhet, information och marknadsföring. Konsulenten har en nyckelroll som samordnare och kunskapsförmedlare mellan de lokala föreningarna, Örebro läns hembygdsförbund och Örebro läns museum. Hembygdskonsulenten är också en länk mellan hembygdsförbundet på riksnivå, andra myndigheter, institutioner och organisationer av intresse för verksamheten. Hembygdskonsulenten ingår i det regionala kulturkonsulentnätverket i Örebro län.

⁴¹ Siffror från enkätundersökning 2013. Beräkningen av det ideella arbetet bygger på EU:s standardschablon för att värdera ideellt arbete, vilken är 180 kronor i timmen.

REGION ÖREBRO LÄN

En del av uppdraget innebär att ge råd, stöd, service och information till länets hembygdsföreningar. Det handlar om kulturarvs- och museifrågor, samlingsförvaltning, utställningsmetodik och byggnadsvård. Genom möten, utbildning och aktiviteter inspireras föreningarna till nya uttrycksformer.

En annan del av uppdraget innebär att utveckla hembygdsrörelsens arbetssätt. Det kan handla om stöd i användandet av verktyg som hemsidor, sociala medier och databaser. Detta för att göra verksamhet och samlingar tillgängliga för fler. Det kan också handla om att nå barn och skola genom användning av samlingar och kulturarvsmiljöer. Här ingår också att på olika sätt uppmärksamma samtidens hållbarhets- och samhällsfrågor och engagemanget för en social livsmiljö.

Utmaningar och satsningar

Hembygdsrörelsen stödjer och sprider kulturaktiviteter inom hela länet och har ett stort antal kulturella mötesplatser som kan fungera som arenor för slöjd, teater, musik, litteratur, dans och konst. Det finns i länet en väl utbyggd infrastruktur som sammantaget dels ger kunskap inom kulturarvsområdet och dels ger möjlighet till kulturskapande genom mötesplatser. Örebro län har till skillnad från många andra län även hembygdsföreningar i städerna. En viktig satsning är att verka för att föreningarna arbetar framåtriktat med att tillgängliggöra och erbjuda öppna mötesplatser, både fysiska och digitala, för alla länets invånare.

Tillgång till lokal historia, berättelser och upplevelserika läromiljöer ger förståelse och sammanhang i tid och rum. Genom att utveckla samarbetet med skolan kan kunskap förmedlas om lokal historia, samhällsutveckling, berättelser, traditioner, det immateriella kulturarvet och tidigare generationers sätt att leva.

En stor utmaning är att förmedla kunskap om allas rätt till kulturarv och respekt för kulturarvets skiftande former i tid och rum. Kulturarv är inte statiskt, utan uppkommer och förändras genom möten och influenser.

Utvecklingsmål 2016-2019

Barn och unga

- Hembygdskonsumenten kommer att arbeta strategiskt med att utveckla barnverksamheten inom hembygdsrörelsen genom att inspirera till aktiviteter som görs för, med och av barn och unga.

Kultur för alla

- De kulturella mötesplatserna inom hembygdsgårdar, föreningslokaler och kulturhistoriska miljöer ska synliggöras och tillgängliggöras för alla grupper i samhället och för olika former av kulturuttryck. Hembygdskonsumenten har en viktig roll i det arbetet.

Samverkan över gränser

REGION ÖREBRO LÄN

- Hembygdskonsulenterna kommer att utveckla samverkan med regionala kulturinstitutioner, andra organisationer och kulturslag för att skapa ett större kulturutbud och bättre tillgänglighet till kulturarv i regionen.

Länsstyrelsens arbete med kulturmiljö

Länsstyrelsen i Örebro län arbetar exempelvis med kultur och kulturarv i projekt som främjar bevarande, utveckling och bruk av kulturarv. I arbetet ingår att tillgängliggöra, bygga upp kunskap och sprida information om länets kulturmiljöer.

Länsstyrelsen har en samordnande roll och ansvarar för att genomföra statlig politik på den regionala nivån. Arbetet är därför tvärsektorielt och kulturmiljöarbetets inriktning styrs av de statliga målen för sektorn. Länsstyrelsen strävar efter att engagera fler aktörer när det kommer till att förvalta och informera om länets kulturlandskap för en hållbar samhällsutveckling. Samverkan sker lokalt, regionalt och nationellt. Inkludering och mångfald är viktiga utgångspunkter i arbetet.

Ett exempel på hur samverkan kan uppfylla de statliga målen för kulturarvsarbetet är Bergslagskommunerna, där även Örebro läns museum, Örebro universitet och Bergslagskommunerna/föreningen Bergslaget ingår. Syftet är att utveckla besöksmål i Bergslagen och stödja entreprenörer som brukar kulturmiljöer och kulturarv som resurs för sin verksamhet. Besöksmottagning i kulturresevatet Pershyttan (i stiftelsen NJOV:s ägo) är ett exempel där Bergslagskommunerna har involverat flera aktörer i det lokala utvecklingsarbetet med information och verksamhet.

Utmaningar och satsningar

Länsstyrelsen satsar på att fördjupa kunskapen kring länets kulturmiljövärden i samverkan med länets kommuner. Detta för att stärka tillvaratagande av kulturmiljöerna som resurser i en hållbar samhällsplanering. Ett regionalt strategiskt program för länets kulturmiljö kommer att tas fram i samverkan med länets kommuner och andra viktiga aktörer inom området. Länsstyrelsen ska också stötta de kommuner som tar fram kommunala kulturmiljöprogram eftersom de bidrar till att tydliggöra kulturarv som en resurs i en hållbar samhällsutveckling

Liksom Örebro läns museum och ArkivCentrum ser Länsstyrelsen en stor utmaning i att arbeta strategiskt kring mångfald, delaktighet och att etablera synen på kulturarv som en viktig resurs för en hållbar samhällsutveckling. Enligt de kulturpolitiska målen har alla samhällsgrupper rätt att uppleva och ta del av sitt kulturarv. Ett annat av de kulturpolitiska målen handlar om kulturmiljöernas betydelse för en förändring mot ett mer hållbart samhälle. Exempel på länsstyrelsens satsningar 2016-2019 är:

- **Mångfaldsperspektiv** – Det är en utmaning att vara öppen för nya kulturarvsperspektiv. Därför är det viktigt att engagera en mångfald av aktörer som i samverkan belyser olika aspekter av länets kulturhistoria. Länsstyrelsen genomför

därför en fortsatt satsning på Kalejdoskop och Mötesplatser⁴², där olika perspektiv kan berika både etablerade och ”nya” kulturmiljöer. Genom att arbeta i bred samverkan med revideringen av det regionala kulturmiljöprogrammet synliggörs också olika perspektiv, från såväl den organiserade kulturmiljövarderna som kommuner och ideell sektor.

- **Inkluderande arbetssätt** – Det är en utmaning att luckra upp vedertagna normer för vem som har makt att göra urval och beskriva de kulturmiljöer som har sanktionerats som kulturarv. Genom att arbeta normkritiskt och inkluderande ges fler möjligheter att vara delaktiga i den processen. Att vara lyhörda vid prioritering av kulturarvssatsningar och lyssna på en mångfald av aktörer är därför viktigt. Genom fortsatt satsning på Kalejdoskop och Mötesplatser och arbetet med ett reviderat regionalt kulturmiljöprogram skapas arenor för nya aktörer och nya berättelser om kulturmiljöer.
- **Hållbar samhällsutveckling** – Det är en utmaning att öka förståelsen för kulturarvets betydelse för en hållbar samhällsutveckling. Genom att aktivt delta i arbete med samhällplanering, fördjupa kunskapen om kulturmiljöer i länet och stödja kommunalt arbete med planeringsunderlag bidrar länsstyrelsen till förståelsen av kulturarvets betydelse för att skapa upplevelserika och goda livsmiljöer. Därför fortsätter satsningen på kunskapsuppbyggnad i samverkan med kommuner och andra kulturarvsaktörer. Att fler platser utvecklas till upplevelserika kulturmiljöer som illustrerar en mångfald av kulturarv är en del i en hållbar samhällsutveckling i länet.

Utvecklingsmål 2016-2019

Samverkan över gränser

- Ett regionalt strategiskt program för länets kulturmiljö kommer att tas fram i samverkan med länets kommuner och andra viktiga aktörer inom området.
- Länsstyrelsen kommer att stötta de kommuner som tar fram kommunala kulturmiljöprogram.

Föreningsbidrag

Föreningsbidrag ges till Örebro läns hembygdsförbund, Örebro läns idrottshistoriska sällskap, Värmlands idrottshistoriska sällskap (avseende de delar som hör till Örebro län), Stiftelsen Frövifors pappersbruksmuseum och det nationella kurortsmuseum som finns på Loka brunn och ägs av Stiftelsen Kungliga Gyttjebad och Brunnsanstalten Loka.

⁴² Se mer info: www.lansstyrelsen.se/orebro/sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/byggnadsvard/bidrag-till-kulturmiljovard/kalejdoskop/Pages/default.aspx?keyword=m%c3%b6tesplatser

Film

Filmkonsten är unik i sitt uttryck genom att den låter publiken uppleva världen och inrymmer både breda och smala perspektiv. Det är även det mest folkliga kulturuttrycket om man ser till att 63 procent av befolkningen ser minst en film per år på biograf⁴³. Film står med ena benet i kulturen och det andra i upplevelseindustrin. Hos Region Örebro län finns resurscentrum Film i Örebro län som främjar filmkulturell verksamhet. Region Örebro län är också delägare i Filmregion Stockholm-Mälardalen som arbetar med professionell filmproduktion i Mälardalsregionen. På Örebro universitet ges filmprogrammet som möjliggör studier inom bland annat filmvetenskap. Utöver det akademiska ämnet erbjuds grundläggande kurser inom filmproduktion, manusproduktion, 3D-grafik och visuella effekter. I länet finns elva aktiva digitaliserade biografier, i tio av länets tolv kommuner. Flertalet drivs ideellt i föreningsform, några är kommunala och andra drivs som privat näringsverksamhet.

Film inom samverkansmodellen

Filmkulturell verksamhet (Film i Örebro län)

Film i Örebro län består av en filmkonsulent. Uppdraget spänner över flera fält med olika målgrupper. Det handlar om ung filmproduktion (enskilda individer), biograf- och visningsområdet (kommuner, ideella föreningar, privata aktörer) och film i skolan (skola och kommunala företrädare). Film i Örebro län är medlem i den nationella ideella föreningen Regionala Filmresurscentrums Samarbetsråd, och samverkan sker med flera andra filmresurscentrum, företrädesvis i Mellansverige. Samverkan är ett sätt att nå samordningsvinster genom att man delar på ekonomi och arbetsinsatser.

Ung filmproduktion

Film är en konststart som vid sidan av dess kulturella och konstnärliga värden har en tydlig näringsaspekt. Film är en produkt som måste finansieras varför det är viktigt med ett entreprenörstänkande redan som ung amatörfilmare. En del i uppdraget handlar därför om utbildningsinsatser riktade mot unga amatörer samt nätverksbygge med professionella filmskapare. En stor del av utbildningarna samarrangeras med filmresurscentrum i andra län. Uppdraget handlar också om att stötta regionala filmare med teknik och ekonomiskt stöd. Andra delar kopplat till ung filmproduktion är filmtävlingar och visningsforum för ung länsproducerad film samt feriepraktik för unga filmare.

Biograf- och visningsområdet

Biograferna har de senaste åren stått inför ett paradigmskifte i och med den digitala teknikutvecklingen. Under perioden 2012-2015 har ett centralt uppdrag varit att stödja biograferna i anskaffande av digital visningsteknik. När den nya tekniken nu är etablerad förflyttas fokus istället till innehållet och att stödja ett utvecklat arrangörskap och

⁴³ Detta kan jämföras med att till exempel 40 procent besöker de näst vanligaste publika kulturupplevelserna, teater eller konstupställning. Ur: *Kulturvanor i Sverige 1989-2012*. SOM-rapport nr 2013:16)

REGION ÖREBRO LÄN

publikarbete. Området inrymmer även stöd till andra visningsformer än biografier, samt att omvärldsbevaka och förmedla information till visningsaktörer.

Film i skolan

I skolan och förskolan kan man arbeta med film som eget kulturskapande, som pedagogiskt instrument i flera av skolans ämnen och för de äldre eleverna även med film som entreprenörskap. Filmpedagogisk verksamhet gör eleverna mediemedvetna, och lär dem navigera i det audiovisuella digitala medielandskapet. Att få tillgång till, förstå och kunna värdera och uttrycka sig genom olika medier är en viktig demokratifråga. Det innebär att skolan genom film kan arbeta med tre nyckelkompetenser: den kulturella, den kritiska och den kreativa. Det vill säga att uppleva filmkultur, att samtala om film/digitala medier och förstå dess språk, samt att lära sig skapa och uttrycka sig själv genom film. Filmkonsulenterna arbetar med skolan genom att informera om film- och mediepedagogiska metoder och förmedla mediepedagogiska tjänster bland annat via utbudsdag och utbudskatalog.

Utmaningar och satsningar

I de flesta av länets kommuner finns biografier med den nya teknik som krävs för att kunna visa film idag. Med dessa nya möjligheter är publikarbete och arrangörskap aktuella utvecklingsområden.

Kontakten mellan filmkonsulenterna och skolan måste utvecklas. Många län har regionalt anställda filmpedagoger vilket inte är fallet i Örebro län. Att arbeta med alternativa metoder som ger skolan tillgång till den kompetens som behövs är därför viktigt. Ett nätverk mellan kommuner, skolor och frilansande filmare/filmpedagoger skulle kunna vara en väg att gå.

Inom filmproduktion råder manlig dominans. Det är inte bara en regional angelägenhet utan ett problem även nationellt. Ur ett demokratiperspektiv är det viktigt att fler kvinnor väljer att uttrycka sig genom film. Det handlar om att rätta till en obalans gällande vem som gör film, vilka berättelser vi ser och vems perspektiv vi ser på film. En viktig satsning är därför att fortsätta arbeta för att nå fler kvinnor i den verksamhet som genomförs.

Det finns ett avstånd mellan regionala unga filmtalanger och den professionella branschen. En utmaning är därför att hitta beröringspunkter och samverkansvinster mellan resurscentrat Film i Örebro län och Filmregion Stockholm-Mälardalen. Ett första steg är att etablera gemensamma mötesplatser för amatörer och professionella. För att inte tappa kompetens till de större filmregionerna strävar Film i Örebro län även efter att erbjuda mer etablerade filmare filmstöd i hemlänet.

Utvecklingsmål 2016-2019

Barn och unga

- Filmkonsulenterna kommer att ta initiativ till att skapa ett nätverk med länets kommuner, förskolor, skolor och filmpedagoger i syfte att skapa förutsättningar för mer filmkulturell verksamhet i förskolan och skolan.

REGION ÖREBRO LÄN

- Filmkonsulenterna kommer att verka för att det i varje kommun finns en öppen filmverksamhet på fritiden, genom studieförbund och/eller kulturskola.

Kultur för alla

- För att stärka jämställdheten inom filmproduktionsområdet kommer filmkonsulenterna fortsätta verka för att fler kvinnor blir aktiva inom film. Det kommer bland annat att ske genom sättet erbjudanden utformas och innehåll i utbildningar.

Samverkan över gränser

- Filmkonsulenterna kommer i samarbete med Filmregionen att underlätta för talangfulla filmare att ta steget till den professionella filmbranschen. Ett första steg är att etablera mötesplatser mellan amatörer och professionella.

Biografutveckling

- Filmkonsulenterna ska undersöka om det finns behov av nätverk mellan biografaktiva i länet, och i så fall bilda nätverk i syfte att främja arrangörskap, publikarbete och liknande frågor.

Övrig film med regional finansiering

Professionell filmverksamhet (Filmregion Stockholm-Mälardalen)

Region Örebro län (dåvarande Regionförbundet Örebro län) har varit med och grundat Filmregion Stockholm-Mälardalen (Filmregionen). Filmregionen arbetar med professionell film- och TV-produktion i Mälardalen. Huvudkontoret ligger i Stockholms län, men organisationen ägs till stor del av Region Örebro län. I Örebro finns en regional filmkommissionär anställd av Filmregionen, med uppdrag att främja och underlätta för professionella filmproduktioner i länet.

Filmregionens verksamhet omfattar såväl ett kulturellt som ett näringslivsinriktat perspektiv och är indelad i tre delar:

- **Utveckling** - bland annat kompetensutveckling, ledarskapsutveckling, digitala media och ekonomiskt stöd till filmprojekt.
- **Filmkommission** - inriktat på att marknadsföra filmregionen nationellt och internationellt, attrahera nya produktioner, hitta inspelningsmiljöer och förenkla logistik och tillståndshantering för produktioner.
- **Filminvestering** - finansiering av filmproduktion samt uppbyggandet av nya former av filmfinansiering.

Ett övergripande mål handlar om att främja samverkan mellan kulturinstitutioner, kommuner, civilsamhälle, fria kulturskapare samt film- och TV-branschen. Filmregionen ger utvecklingsstöd till filmprojekt som befinner sig i ett tidigt skede, och ännu inte har

REGION ÖREBRO LÄN

utvecklats till produktioner. Samproduktioner finansieras genom nätverk av investeringsbolag.

När det kommer till verksamhet i Örebro län genomförs vartannat år en nationell branschträff, Örebro Manuskonvent. Filmregionen håller också i en manusverkstad och genomför en seminarierie med fokus på entreprenörskap för manusförfattare. Filmregionen har en önskan att samverka med de regionala resurscentrumen, däribland Film i Örebro län, i arbetet med att utveckla nya talanger inom film, TV och rörlig bild.

En marknadsplan som beskriver Region Örebro läns ambition med Filmregionens verksamhet togs 2013 fram av Region Örebro län (dåvarande Regionförbundet Örebro län) i samverkan med Filmregionen.

Remissversion

Bibliotek

Folkbiblioteken är öppna för alla människor och ger fri tillgång till information, kunskap och gränsöverskridande möten. Folkbiblioteken är en av få platser i samhället som erbjuder ett livslångt lärande, utifrån individens egna villkor. Biblioteken är därför viktiga för demokratin. Bibliotek är den enda kommunala kulturverksamhet som är lagstadgad⁴⁴. Det innebär att varje kommun enligt bibliotekslagen ska ha ett folkbibliotek och alla elever, enligt skollagen, ska ha tillgång till skolbibliotek. Bestämmelserna gäller såväl offentliga som fristående skolor. Bibliotekslagen⁴⁵ fastslår vidare att kommuner såväl som landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet. En stor del, cirka 40 procent⁴⁶ av kommunernas kulturbudget läggs på biblioteksverksamhet.

Bibliotek inom samverkansmodellen

Regionbiblioteket i Örebro län

Varje region/landsting ska bedriva regional biblioteksverksamhet i syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. Den regionala biblioteksverksamheten regleras av Bibliotekslagen⁴⁷. Regionbibliotekets arbete grundar sig på följande styrdokument:

- Bibliotekslagen
- Regional kulturplan
- Regional biblioteksplan

Regionbiblioteket i Örebro län består av tre heltidstjänster, varav en med särskilt ansvar för barn och unga. För verksamheten är FN:s konvention om barnets rättigheter en särskilt viktig utgångspunkt. Verksamheten har utvecklats från att vara operativ till att främst vara strategisk.

Regionbiblioteket fungerar som ett resurscentrum för regional biblioteksutveckling. Kommunernas folkbibliotek är den primära målgruppen. Regionbibliotekets uppdrag syftar till att kommunernas folkbibliotek utvecklar och stärker kvaliteten i sina verksamheter, så att de blir angelägna för kommunens invånare. Regionbibliotekets motto är att sätta medborgaren i främsta rummet. Arbetet innebär att stödja de offentligt finansierade biblioteken genom lokalt utvecklingsarbete, genom projekt och handledning. Regionbiblioteket ger också stöd i arbetet med de kommunala biblioteksplanerna och omvärldsbevakning.

Efter det gemensamma kompetensutvecklingsprojektet KompoBib 2020, som genomfördes 2012-2014 har det skapats särskilt goda relationer med biblioteken i Sörmland och Västmanland. Samverkan gör det möjligt att dela kompetenser, göra samverkansvinster och

⁴⁴ Enligt Bibliotekslagen §2.

⁴⁵ § 17

⁴⁶ Samhällets utgifter för kultur 2012-2013, Kulturfakta 2014:2 sid 26.

⁴⁷ § 11

gemensamt utveckla en kraftfull biblioteksregion. Regionbiblioteket samverkar även med andra regionala biblioteksverksamheter i landet.

Läsfrämjande

Bibliotekslagen⁴⁸ stödjer folkbibliotekens läsfrämjande uppdrag. I det läsfrämjande arbetet tar Regionbiblioteket stöd i Kulturrådets Handlingsprogram för läsfrämjande⁴⁹. Under perioden 2013 till 2016 har Regionbiblioteket i samverkan med andra aktörer drivit flera projekt kopplade till läsfrämjande så som:

- Läs, Bro'!, som syftar till att öka pojkars/unga mäns (13-25 år) intresse för att läsa.
- Läs-kickar, för ledare inom idrottsrörelsen för barn som är 11-18 år.
- Små fria bibliotek – Bokholkar, placerade på olika nya platser i länet
- Berätta Leka Läsa, Läsrörelsens projekt för förskolebarn 1-3 år

Utmaningar och satsningar

Regionbiblioteket står inför flera utmaningar. Att förstärka biblioteken som en demokratisk rättighet för invånarna i Region Örebro län är viktigt. En del i det arbetet innebär att tillsammans med regionens folkbibliotek vidareutveckla metoder för medborgardialog, så att biblioteket, både fysiskt och digitalt, blir en ännu attraktivare mötesplats.

Ytterligare en utmaning för Regionbiblioteket i Örebro län handlar om att implementera FN:s konvention om barnets rättigheter i folkbibliotekens arbete. En del i detta handlar om att göra barn och unga mer delaktiga i biblioteksverksamheten och att till exempel involvera barn och unga i att utveckla attraktiva biblioteksmiljöer.

Barn och ungas läsning står högt på agendan, inte minst utifrån PISA-rapporten 2013 som pekar på att läsförståelsen har minskat bland femtonåringar. Här kan Regionbiblioteket tillsammans med relevanta samarbetsparter och folkbiblioteken bidra till att vända trenden genom projekt och metodutveckling

Samverkan inom och utanför regiongränsen är en nödvändighet för att skapa en hållbar och väl fungerande biblioteksregion. Ett exempel är projektet ”Dela & Lär” där idén är att bibliotekspersonalen i Sörmlands, Västmanlands och Örebro län ska kunna dela med sig av kunskap till varandra för att öka kompetensen. Utifrån gemensamma resurser och kompetenssatsningar vill Regionbiblioteket skapa en långsiktig, strategisk och kvalitetssäkrad biblioteksregion.

⁴⁸ §8

⁴⁹Se http://www.kulturradet.se/Documents/publikationer/2014/handlingsprogram_lasframjande.pdf

Utvecklingsmål 2016-2019

Barn och unga

- Regionbiblioteket kommer att initiera fortbildning och fortsatt utveckling av läsfrämjande i länet i samverkan med folkbiblioteken och andra samarbetsparter. En del i det arbetet är Bokstart⁵⁰ som riktar sig till små barn och vuxna omkring dem.
- Ett bibliotek i länet kommer med stöd av Regionbiblioteket att utvecklas till ett modellbibliotek för hur man inom biblioteksväsendet kan arbeta utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter.

Kultur för alla

- Regionbiblioteket avsätter årligen medel till folkbiblioteken för utvecklingsarbete med syftet att fungera som kulturella och gränsöverskridande demokratiska mötesplatser. Ett nytt kriterium för dessa medel kommer att vara kultur för alla.
- Regionbiblioteket kommer att initiera ett arbete för HBTQ-perspektiv på folkbiblioteken. En referensgrupp med representanter från folkbibliotek och andra relevanta aktörer ska bildas för genomförandet.
- Regionbiblioteket kommer att stödja folkbibliotekens arbete för att uppnå digital delaktighet och minska det digitala utanförskapet utifrån länets ”Digitala Agenda”. Viktiga samverkansparter är folkbildningen och andra regionala och nationella aktörer.
- Regionbiblioteket kommer att arbeta för att ta fram metoder för medborgarnas delaktighet i att skapa en attraktiv biblioteksmiljö.
- Regionbiblioteket kommer att utveckla en läsfrämjandestrategi för regionen, med stöd i Kulturrådets Handlingsprogram för läsfrämjande.

Samverkan över gränser

- Regionbiblioteket kommer fortsätta samverkan inom ”Dela & Lär” med biblioteken i Sörmlands och Västmanlands län. Det handlar om att förstärka insatserna av kompetensutveckling hos bibliotekspersonalen i länen, genom gemensamma fortbildningar, chefsamverkan och nätverk.
- Regionbiblioteket kommer att genomföra en utvärdering av mediasamverkan mellan Örebro län och Västmanlands län för fortsatt utveckling.
- Regionbiblioteket kommer att verka för att samtliga kommuner i regionen har aktuella biblioteksplaner.

⁵⁰ En satsning av Statens kulturråd.

Litteratur

Det skrivna ordet är språk- och kulturbärande och en förutsättning för spridning av demokratiska värden. Skrivande är en konstnärlig, kreativ verksamhet och en profession samt ett uttryck för allmän delaktighet i den pågående berättelsen om samhället. Litteratur och litterärt skapande är viktigt för såväl barn som vuxna.

Litteratur har en unik förmåga att åskådliggöra och problematisera perspektiv som till exempel etnicitet, jämställdhet, funktionsnedsättningar och teckenspråk. Att använda litteraturen som brobyggare över etniska gränser är en utmanande möjlighet. Litteratur kan också användas inom arbetet med kultur och hälsa, exempelvis genom biblioterapi⁵¹ ett område vars utveckling i länet initierades under förra kulturplanen i samverkan med patientbiblioteken på länets sjukhus.

Litteraturen i Örebro län är varierad och bygger på en lång tradition. Arenor för litterära möten har vuxit fram i kommunerna, så som till exempel författarmöten på bibliotek och Bokens dag i Karlskoga och Lindesberg. En viktig arena för litteratur är Örebro Bokmässan som ABF driver med fokus på folkbildning. Barn och ungas delaktighet i litteratur och skrivande är ofta kopplat till bibliotek och skola. Unga författares skrivande har också ett stöd i den årliga skrivartävlingen ”digit!” som Regionbiblioteket har ordnat sedan 2001. Vid Örebro universitet ges litteraturvetenskap med en egen profil kring litteraturteori och berättarteori.

Utmaningar och satsningar

Det finns flera aktörer inom litteraturområdet i länet, dock behöver litteraturen lyftas och bli synligare. Det handlar om att öka kunskapen om litteraturens funktion och dess värde i ett demokratiskt samhälle. Det handlar också om att skapa förutsättningar för att utveckla skrivandet i länet ytterligare samt att synliggöra de aktörer som finns. Det läsfrämjande arbete som pågår i länet stärker och lyfter litteraturen på samma sätt som litteraturen stärker och lyfter det läsfrämjande arbetet. Ett annat sätt att stärka litteraturområdet handlar om att ungas litterära skapande blir en självklar del av den kommunala kulturskolans utbud. Litteraturen i länet kan också stärkas genom större samverkan mellan befintliga aktörer så som folkbibliotek, skola, kulturskola, professionella aktörer, litterära sällskap, folkbildningen och universitetet.

Litteratur är ett nytt område inom samverkansmodellen. Det har lyfts in i modellen utan ny finansiering. Den största utmaningen i nuläget handlar därför om att utreda hur en utveckling inom litteraturområdet skulle kunna se ut i vårt län, samt vem som bör ha det ansvaret och med vilka medel. Även om Regionbibliotekets uppdrag tangerar litteratur genom läsfrämjandearbete, kan ansvaret för konstformen litteratur inte automatiskt läggas på Regionbiblioteket. Regionbibliotekets lagstadgade kärnverksamhet handlar om att ge

⁵¹ Biblioterapi använder litteratur som ett mentalt verktyg för att aktivera känslor, uppmuntra till konversation och kreativt tänkande utifrån sin egen livssituation.

stöd till folkbiblioteken. Att utarma det uppdraget skulle innebära negativa konsekvenser för länet.

Utvecklingsmål 2016-2019

Barn och unga

- Barn och **ungas skrivande** ska fortsätta utvecklas av Regionbiblioteket i samverkan med folkbiblioteken. Ett exempel är den redan etablerade skrivartävlingen *digit!*.
- Regionbiblioteket kommer att ta initiativ till möten med **länets kulturskolor** för att lyfta frågan om att inrätta skrivande som ett eget ämne.

Övrigt

- **En förundersökning** kommer att genomföras med syfte att klargöra hur en utveckling inom litteraturområdet skulle kunna se ut i vårt län, vem eller vilka som bör ha det ansvaret och med vilka medel.

Remissversion

Bild och form

Bild och form inbegriper flera konstnärliga uttryck så som bildkonst, skulptur, konsthantverk, formgivning, performance och videokonst. Konstområdet i länet har en stor bredd. Här finns ett hundratal verksamma professionella konstnärer⁵² och ett trettiotal utställningsarrangörer spridda i länet. Örebro konsthall, Galleri Örsta och Konstfrämjandet Bergslagen satsar på svensk och internationell samtida konst. I Ljusnarsberg finns konstgruppen The non existent center med ambitionen att utveckla Ställbergs Gruva till en internationell konstscen. Det finns flera konstnärsgupper i länet så som Ampok.g. Andra aktörer som kan nämnas är Konsthantverkarna i Örebro, ett kooperativ drivet av konsthantverkare från länet som driver butik och regelbundet genomför utställningar med nutida svenskt konsthantverk, och Black door gallery, en plattform för fotografins olika uttryckssätt. Sommartid erbjuder länet två stora konsthändelser av nationellt och internationellt intresse, OpenART, en av de största urbana utställningar för samtidskonst som genomförs i centrala Örebro samt Konst på hög, en skulpturutställning på Kvarntorpshögen i Kumla.

I Örebro län finns flera ideella föreningar, till exempel en av Sveriges elva regionavdelningar inom föreningen Svensk Form, Sveriges konstföreningar och ett flertal lokala konstföreningar så som Nora Art. Andra viktiga aktörer är Konstnärernas kollektivverkstad (KKV) i Örebro, Örebro läns grafikgrupp och Karlskoga-Degerfors grafikverkstad. I länet finns också ett flertal återkommande konstrundor och liknande arrangemang. Studieförbunden har ett brett utbud inom bild- och formområdet. Särskilt kan NBV (Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet) nämnas som har gjort en satsning både på amatörer och professionella konstnärer.

Länet har två högskoleförberedande utbildningar. På Örebro Konstskola finns utbildning i fri konst och i Hällefors finns en högskoleförberedande industridesignutbildning (FIDU). Det finns även tre folkhögskolor med utbildningar inom kulturområdet, Kävesta folkhögskola (konsthantverk), Karlskoga folkhögskola (bild och form) och Hällefors folkhögskola (form och design).

Bild och form inom samverkansmodellen

Främjandeverksamhet

Konstkonsumenten i Örebro län har uppdraget att arbeta strategiskt och långsiktigt för att utveckla och stärka infrastrukturen inom bild och form i hela länet. Konstkonsumenten har följande fokus i sin verksamhet:

- Att arbeta för att ge länets medborgare möjlighet att möta bild och form oavsett bakgrund, kunskap, var man bor i länet och andra förutsättningar. Verksamheten ska

⁵² I begreppet konstnär inbegriper vi samtliga professionella aktörer inom bild och form, det vill säga även till exempel konsthantverkare.

ge kunskap, vägledning, och främja samverkan mellan olika aktörer. Ett särskilt fokus är samtidskonsten⁵³.

- Att utveckla det konstpedagogiska arbetet i länet och att ge barn och unga möjlighet att möta det professionella konstlivet⁵⁴ och utveckla egna konstnärliga uttryck.
- Att skapa bättre förutsättningar för konstnärer⁵⁵ att verka i hela länet och förbättra de professionella konstnärernas möjlighet att utvecklas och utöva sitt yrke genom exempelvis nätverksträffar, fortbildning/kurser och informationsspridning. Genom webbplatsen Konst i Örebro län (www.konstiorebro.lan.se) synliggörs och tillgängliggörs länets konstnärer.

Konstkonsulenten samverkar regelbundet med omkringliggande län. Det gäller särskilt Västmanlands, Sörmlands och Uppsala län. Exempelvis genomförs varje år ett utbildningsdygn för utställningsarrangörer i syfte att stärka infrastrukturen inom bild och form i länen.

Utmaningar och satsningar

Den kartläggning av bild och form i Örebro län⁵⁶ som genomfördes av Region Örebro län och konstkonsulenten visar att det finns behov av att stärka den regionala infrastrukturen inom bild och form. Länet saknar en regional institution eller konsthall som axlar uppdraget. Örebro läns museum skulle kunna vara en lämplig aktör, men har haft en mycket begränsad verksamhet de senaste åren på grund av bristande resurser. De flesta av utställningsarrangörerna i Örebro län är små och drivs med små medel eller ideellt, utan möjlighet att följa MU-avtal⁵⁷. Det är därför inte förvånande att den konstpedagogiska verksamheten i länet är liten och att lite görs för att locka nya grupper till utställningar. Möjligheterna för barn och unga att möta professionell konst är begränsad och avhängig var man bor i länet. Samtidskonsten skulle kunna spela en större roll på Örebros konstscen. Inget talar för att konstnärernas situation ser annorlunda ut här än i andra län, vilket bland annat innebär svårigheter att leva enbart på sitt konstnärskap.

Ett sätt att stärka utvecklingen av bild- och formområdet är att ge fler möjligheter till konstnärligt skapande och ersättning för genomfört arbete. Det kan ske genom att länets kommuner följer enprocentregeln⁵⁸ och att fler utställningsarrangörer följer MU-avtalet. Det kan också ske genom ökade anslag till konstnärsprojekt, en regional konsthall, verkstäder och kompetensutveckling för konstnärer samt genom stärkt samverkan mellan befintliga aktörer. Nätverk och mötesplatser kan stärkas eller utvecklas om de saknas.

⁵³ Vi har valt att inte definiera samtidskonst men hänvisar till den gängse definitionen som exempelvis Riksutställningar använder sig av.

⁵⁴ Här ingår även konsthantverkare med flera.

⁵⁵ Här ingår även konsthantverkare med flera.

⁵⁶ Kartläggning av bild och form i Örebro län, Örebro läns landsting, Konstkonsulenten i Örebro län, 2014.

⁵⁷ MU-avtalet kallas ramavtalet för konstnärers ersättning för medverkan vid utställningar. MU står för medverkans och utställningsersättning.

⁵⁸ Enprocentregeln innebär att en procent av den samlade kostnaden vid offentligt finansierad ny-, om- och tillbyggnad ska avsättas för konstnärlig gestaltning.

REGION ÖREBRO LÄN

Konsten ska vara till för alla oberoende av kön, ålder, ekonomi, etnicitet, språkgemenskap, sexuell läggning, trosuppfattning och funktionsförmåga. Människors möjlighet att möta konst på olika sätt behöver främjas. Ett sätt är att stödja utställningsarrangörer att arbeta pedagogiskt för att göra konsten mer tillgänglig för alla i länet, ett annat är att visa konst på okonventionella platser och i nya sammanhang så som på köpcentrum eller idrottsarenor. Den digitala tekniken kan också underlätta möjligheten att nå ut med konst och konstpedagogik i länet. Om samtliga kommuner såväl som Region Örebro län följer enprocentsregeln ökar möjligheten för alla att ta del av konst i samhället.

En utveckling av konstpedagogiken riktad mot barn och unga är särskilt viktig. Det handlar till exempel om pedagogisk verksamhet vid konstutställningar eller att professionella konstnärer engageras i förskola och skola samt på fritiden. Mer samarbeten mellan konstens aktörer och länets kommuner är en väg att gå. En regional kulturgaranti för barn och unga med bild och form som en självklar del i kulturutbudet skulle betyda mycket.

För ett livskraftigt och kreativt konstliv är det viktigt med relevanta arenor. Artist-in-residence är en möjlig väg att främja och utveckla konstutbudet i länet såväl som att stärka internationellt utbyte och samverkan. En utvecklingsmöjlighet är också att utveckla verksamheten på någon av de befintliga arenorna för bild och form med ett regionalt engagemang.

Utvecklingsmål 2016-2019

Barn och unga

För att underlätta skolans kontakt med professionella konstnärer såväl som för att underlätta professionella konstnärers möjlighet att anställas i projekt, kommer **konstkonsulent** skapa en pool på webben (se www.konstiorebro.lan.se) med professionella konstnärer och konsthantverkare i länet.

Kultur för alla

Det strategiska utvecklingsarbetet för att stärka infrastrukturen inom bild och form i länet kommer att fortsätta. En handlingsplan för bild och formområdet kommer att skapas utifrån de slutsatser som drogs i genomförd utredning. Viktiga delar att ta fasta på i handlingsplanen är:

- Det behövs en regional aktör med uttalat ansvar för bild och form förutom konstkonsulent, exempelvis genom samverkan mellan Örebro läns museum och andra aktörer.
- Den konstpedagogiska verksamheten i länet behöver stärkas för att ge fler möjligheter till konstupplevelser i länet.
- Konstkonsulentens uppdrag kommer att utvecklas vidare utifrån de diskussioner som har förts 2012-2015. Med den bakgrunden är målsättningen att konstkonsulent byter huvudman från Örebro läns museum till Region Örebro län, vilket innebär stärkt ekonomi och bättre förutsättningar för samverkan.
- Viktigt i utvecklingen är att stödja satsningar som gör att bild och form når hela länet.

Samverkan över gränser

- Konstkonsulenterna vill satsa på residensverksamhet inom bild- och formområdet i länet tillsammans med fler konstaktörer så som Örebro konsthall och länets kommuner. Genom residensverksamhet kan ny kunskap och stimulans nå länet. Konstkonsulenterna kommer att fungera som en sammanhållande länk.
- Konstkonsulenterna ska vara med och stimulera samverkan mellan länets olika konstaktörer genom nya mötesplatser. Det handlar om att skapa en plattform där konstnärer/konstnärsgrepp, utställningsarrangörer, tjänstemän med flera får möjlighet att träffas kontinuerligt och förutsättningslöst runtom i länet exempelvis genom frukostmöten, lunchmöten eller liknande.

MU-avtalet och enprocentsregeln

- Konstkonsulenterna kommer att verka för att länets kommuner följer enprocentsregeln samt att fler utställningsarrangörer följer MU-avtalet. Det kommer att ske på ett systematiskt sätt, exempelvis genom regelbundet återkommande utbildningar/workshops i länet med relevanta aktörer.
- En utvärdering kommer att genomföras av Region Örebro län om konsekvenserna av att de aktörer som tar del av regionala bidrag åläggs att följa MU-avtalet. Politiskt beslut kommer sedan att fattas i frågan.

Marknadsföring

- Länet behöver bättre marknadsföring av länets professionella konstnärer/konsthandverkare och övrigt konstliv varför konstkonsulenterna kommer att fortsätta arbetet med att utveckla webbplatsen www.konstirebrolan.se

Övrig bild och form med regional finansiering

Region Örebro läns konsthandläggare

Region Örebro län har en konstsamling med omkring 15 000 verk. Konstverksamheten består av två konsthandläggare som arbetar med att köpa in konstverk samt registrera, rama, hänga, inventera, visa och vårda regionens konst. Inköp av lös konst görs i första hand från etablerade gallerier i Örebro län, men även från aktörer utanför länet, i syfte att ge medborgarna en variation av uttryck.

Konst har ett egenvärde men kan även ses som ett verktyg att skapa en kreativ och stimulerande miljö för människor i vård- och samtalsbehov samt på sin arbetsplats. Konsten kan här, tillsammans med övrig omgivning så som arkitektur och inredning, spela en tongivande inverkan på människans sinnestämning i mötet med vården. En förutsättning är att man tidigt i byggprocessen har en dialog med arkitekt, verksamhet och byggherre. Den demokratiska aspekten, att alla får tillgång till konst, väger tungt. Konst finns i alla lokaler

REGION ÖREBRO LÄN

och möter alla kategorier av människor. Människor med olika bakgrund får en naturlig kontakt med konsten. I en attraktiv region ges även arbetstillfällen till flera yrkesgrupper, däribland konstnärer och de inblandade parterna för konstverkets färdigställande.

Sedan 2007 har Region Örebro län arbetat metodiskt utifrån enprocentregeln vid ny-, om- och tillbyggnationer med en totalbudget över 5 MKr. Mellan 2007 och 2015 har 35 konstverk beställts enligt enprocentregeln, vilket motsvarar en summa på 6,5 Mkr. Region Örebro län tillämpar enprocentregeln på sina egna fastigheter. Vid några fall har byggnadsanknuten konst även införts på fastigheter som inte ägs av Region Örebro län men där verksamheten drivs av regionen. Metoder och rutiner för enprocentregeln finns.

Konstfrämjandet Bergslagen

Konstfrämjandet bildades 1947 och arbetar med konstbildning och att föra ut konst till människor i deras vardag. Konstfrämjandet Bergslagen arbetar med konstprojekt i hela länet, bland annat genom vandringsutställningar och pedagogisk verksamhet för barn och unga. Ett större projekt i Örebro län som drivs av Konstfrämjandet är Art Kod – Demokrati, konst och det offentliga rummet, med fokus på barn och ungas inflytande.

Föreningsbidrag

Region Örebro län ger föreningsbidrag till Konstfrämjandet Bergslagen, Nora Art, Örebro läns grafikgrupp, Örebro konstskolas vänner, Konstnärernas kollektivverkstad Örebro och Sveriges konstföreningar Örebro län (SKR).

Hemslöjd

Slöjd är ett samlingsbegrepp för att kunna skapa själv med händerna, och bottnar som kunskapsform i en lång tradition av hantverkskunskap. Det är i utövarens kropp, intellekt och erfarenhet slöjdkunskapens kärna finns. Slöjd kan också vara ett verktyg för att reflektera över mångfald, demokrati, människovärde, miljö och hållbar utveckling. Slöjdens estetiska uttryck och inslaget av nyskapande, gränsöverskridande uttryckssätt bygger broar mellan olika kulturformer. Ofta ligger slöjden nära konst och konsthantverk.

Slöjd är utbrett i samhället och samlar alla slags människor i alla åldrar. Kunskapsöverföringen mellan individer är central. Det finns en stor bredd av föreningar och nätverk, från lokala till nationella. Människor som slöjdar på ideell basis samlas i stor utstäckning i föreningar som till exempel slöjd-, smides-, konsthantverks-, och medeltidsföreningar. DIY-rörelsen (Do It Yourself) och maker-rörelsen⁵⁹ använder ofta digitala nätverk.

Den professionella slöjden är en görandebaserad näring som inrymmer både produktion av varor samt tjänster. Många yrkesutövande slöjdare kombinerar slöjdverksamheten med ett annat arbete.

Slöjd från Örebro län säljs och exponeras på utställningar och marknader. På de kulturslingor och konstrundor som genomförs i flera av länets kommuner finns slöjd representerat, ofta i breda samarbeten med konst och andra kulturformer. Slöjdare, konsthantverkare och hantverkare går gärna samman och skapar egna arenor för att sälja sina produkter. Konsthantverkarna i Örebro län är exempel på en sådan arena. Flera av länets kommuner utvecklar kluster av verkstäder och butikslokaler i kultur- och industrihistoriska miljöer som hyrs ut till slöjdare, konstnärer och konsthantverkare. Här samlas enskilda utövare, föreningar och kooperativ. Frövifors pappersbruksmuseum har i sommarutställningarna haft slöjd och slöjdnära teman. Under övrig tid på året anordnas tillfälliga marknader och säljtillfällen.

I Örebro län finns på gymnasienivå estetiska program inom bild och formgivning samt kläder och mode. Det finns också bygg- och hantverksprogram med profilerna måleri, träteknik och trädesign. Dessutom finns en förberedande industridesignutbildning (FIDU) i Hällefors och tre folkhögskolor med inriktning mot slöjd och konsthantverk (Kävesta, Karlskoga och Hällefors). Studieförbunden har ett brett utbud av verksamhet där slöjd och konsthantverk ingår.

⁵⁹ Maker-rörelsen; är en samling människor som tillsammans skapar möjligheter för medlemmarna att lösa problem, konstruera och tillverka funktionella saker. Platserna för detta kallas makerplace och kan beskrivas som öppna verkstäder där medlemmarna delar på resurserna.

Hemslöjd inom samverkansmodellen

I länet finns två hemslöjdkonsulenter med inriktning på textil slöjd och hård slöjd (sammanlagt 1,5 tjänst). Örebro läns museum är huvudman för verksamheten. Slöjdkonsulenterna bedriver verksamheten ur tre perspektiv: näring, kulturarv och kunskapsförmedling. Slöjds-konsulentverksamhetens övergripande uppdrag innebär att stärka slöjden som kulturform genom insatser och samarbeten. Slöjdkonsulenterna har en mäklarfunktion mellan offentlig, ideell och privat verksamhet. Det kan handla om att genom ett utvecklat nätverk sammanföra kompetenser och kunskapsområden för att olika projekt och aktiviteter ska bli framgångsrika. Samarbeten sker såväl inom länet med andra kulturformer, som med andra regioner och på nationell nivå. Insatser i form av löpande verksamhet och projekt utvecklar kunskaperna och kompetensen hos utövarna och därmed även kvaliteten i slöjddandet och de konstnärliga uttrycken.

Utmaningar och satsningar

Ett tydligt fokus i arbetet med att stödja näringen handlar om kompetenshöjande insatser. Ett sådant arbete genomförs i projektet ”Kulturella och kreativa händer i Mälardalen” i samarbete med Västmanlands, Sörmlands, Uppsala och Stockholms län. En utvecklad infrastruktur inom slöjdområdet är en annan förutsättning för en gynnsam utveckling, både i antalet utövare och kompetensmässigt. En utmaning under kulturplaneperioden är att skapa kanaler och informationsvägar mellan och för alla nivåer inom slöjdområdet och mellan slöjden och andra kulturformer.

Kunskapsuppbyggnad inom slöjden är en förutsättning för utveckling. Därför ingår slöjdkonsulenterna i flera nationella kunskapsbyggande projekt. Inom ramen för UNESCO's konvention om tryggnad av det immateriella kulturarvet sker ett utvecklingsarbete för att fånga upp, dokumentera och tillgängliggöra kunskaper som hotar att försvinna. Tillsammans med Kulturmiljövården på Läns museet och i samarbete med Sörmlands och Stockholms län pågår ett annat exempel på kunskapsbyggande projekt, Medeltida taklag. Där ingår en inventering av medeltida hantverksprocesser i några av länets äldsta kyrkor.

Kunskapsförmedling är själva kärnan i slöjdkonsulenternas verksamhet. Ett särskilt prioriterat område framöver är hållbar utveckling. Det är ett dynamiskt och viktigt område, där slöjden behöver följa skeenden och fördjupa kunskaperna för att utveckla metoder och verktyg som kan bidra till hållbar utveckling. Det sker dels genom ett aktivt deltagande i arbetsgruppen Slöjd håller och dels genom att slöjdkonsulenterna kommer att delta i ett nationellt samarbete kring ull. Där ligger fokus på att öka kunskapen om ullens mångsidiga och miljövänliga egenskaper.

Barn och unga är en prioriterad målgrupp för slöjdkonsulenterna. Att skapa möjligheter för unga att möta slöjdare såväl som att själva utöva slöjd är viktigt. Målgruppen nås via utbudsdagar, utbudskatalog och feriepraktik, men också genom samverkan med civilsamhället.

Utvecklingsmål 2016-2019

Barn och unga

- Slöjdkonsulenterna ska tillsammans med andra aktörer utveckla nätverk av unga slöjdare som samlas runt frågor som rör återbruk och hållbar utveckling.

Kultur för alla

- Slöjdkonsulenterna kommer att fortsätta i ett nationellt samarbete runt mångfaldsfrågor genom en inventering av slöjd och hantverkskunskaper i länet. Inventeringen rör till exempel hantverkare/slöjdare som speglar en mångkulturell identitet och nya material i länet. Arbetet syftar till att skapa mångkulturella mötesplatser för utbyte av erfarenheter och kunskaper inom slöjdområdet.

Samverkan över gränser

- Slöjdkonsulenterna kommer att utveckla kommunikationsverktyg som bloggar, nyhetsbrev och liknande i syfte att utveckla dynamiken inom slöjdområdet. Syftet är att öppna upp för samarbeten mellan privata, ideella och kommersiella aktörer samt andra kulturformer i hela länet.
- Slöjdkonsulenterna ska utveckla metoder inom dokumentationsarbetet i syfte att trygga kunskapsbygget inom slöjd- och hantverksområdet. Arbetet kommer att ske i projektform i samarbete med kulturarvs-, utbildnings- och forskningsinstitutioner.

Hållbarhet

- Slöjdkonsulenterna kommer att söka nya sammanhang där slöjden visar goda exempel på hur enskilda val hos individen kan bidra till en social och ekonomisk hållbar utveckling. Det innebär bland annat att formulera projekt och genomföra verksamhet samt medverka till ett utvecklat samarbete med andra län och regioner i Mellansverige.

Övrig hemslöjd med regional finansiering

Föreningsbidrag

Föreningsbidrag ges till Örebro läns slöjdförening och Örebrovävarna.

Kulturkonsulentsamverkan i Örebro län

Örebro län har kulturkonsulenter/utvecklingsledare⁶⁰ inom områdena dans, film, teater, amatörteater, musik, bild och form, bibliotek, hemslöjd och hembygd. Örebro läns kulturkonsulenters respektive uppdrag och utvecklingsmål beskrivs närmare i kapitel 6. Samtliga konsulenter samordnas av en utvecklingsledare hos Region Örebro län. Tillsammans genomförs bland annat en årlig utbudsdag och utbudskatalog för förskolan och skolan.

2012 påbörjades ett arbete för att skapa bättre förutsättningar för konsulentverksamheten. Det genomfördes intervjuer med såväl konsulenter som huvudmän, samt omvärldsbevakning av andra regioner och statliga myndigheter. Slutsatserna av det arbetet har stor betydelse för Region Örebro läns fortsatta utveckling av konsulentverksamheten.

Konsulentarbetet ska vara av strategisk karaktär, det vill säga syfta till utveckling och/eller förbättrad infrastruktur inom respektive kulturområde. Operativa inslag kan förekomma om de är delar i ett mer långsiktigt strategiskt arbete. Det viktiga för Region Örebro län är att konsulenterna är en resurs för hela länet inom respektive område. Eventuella förändringar som genomförs ska således dels utveckla den regionala konsulentverksamheten som helhet och dels infrastrukturen inom respektive kulturområde.

Att samla konsulenter ses som ett sätt att stärka konsulentverksamheten. Att samordna administrativa uppgifter, marknadsföring, information, utbildning och liknande förväntas ge samordningsvinster så att resurser kan användas klokare. Gemensam huvudman gör det lättare att styra och fatta beslut som rör ekonomi, utbildning, arbetsmiljö och verksamhet. Att sitta tillsammans stärker också möjligheten till idéutbyte och samhandling. Samtidigt som det finns en vilja att samla konsulenter på regional nivå finns också en självklar vilja att göra detta i samförstånd med nuvarande huvudmän och de konsulenter det gäller.

Utmaningar och satsningar

För att konsulentverksamheten ska bli en enad kraft är det att föredra att konsulenterna i möjligaste mån har samma huvudman. Organisationen kring konsulentverksamheten hos Region Örebro län behöver utvecklas och följande förändringar bedöms som viktiga:

- Konsulentnätverket kommer att arbeta med tydlig ledning, tydliga årliga verksamhetsmål och fokus på att arbeta tillsammans inom samtliga områden, inte endast barn och unga, utifrån riktningen på målen i länets kulturplan.
- I samband med att fler konsulenter samlas hos Region Örebro län genomförs en nystart med processinriktad utveckling som också kan innebära studieresor och utbildning. Tydlighet om vad som förväntas av respektive konsulent och vad det nya arbetssättet ska innebära i praktiken ska vara ett resultat av nystarten.

⁶⁰ Konsulenterna hos Region Örebro län har tjänstebenenämningen utvecklingsledare för att signalera att det handlar om ett strategiskt arbete med utvecklingsansvar.

REGION ÖREBRO LÄN

- Som en del i nystarten genomförs en genomlysning av respektive uppdrag och verksamhet för bättre möjligheter till fortsatt utveckling och ökad samverkan. De olika ekonomiska villkoren ses över såväl som möjligheten att samordna administrativa uppgifter. Den totala infrastrukturen inom respektive kulturområde är viktigt att ta hänsyn till i genomlysningen.

För att utvecklingsarbetet ska vara möjligt krävs obligatoriskt deltagande av konsulenter och att arbetstid och ekonomiska resurser viks för utvecklingsarbetet. För konsulenter med andra huvudmän än Region Örebro län blir nya avtal viktiga för att reglera samverkan.

Utvecklingsmål 2016-2019

Barn och unga

- Länets kulturkonsulenter kommer att utveckla sin verksamhet mot att främja **kultur på fritiden** för barn och unga. Prova-på-dagar liknande de som finns inom idrottsrörelsen kommer att genomföras i länets kommuner. *Viktiga parter är länets kommuner, regionala kulturkonsulenter, civilsamhället och Region Örebro län.*

Samverkan över gränser

- Genom att flertalet regionala kulturkonsulenter samlas med Region Örebro län som huvudman kommer konsulentnätverket övergå till ett tätare samarbete än idag. Ett viktigt fokus är att utveckla gruppen och skapa tydlighet omkring det nya arbetssättet. Samverkan med konsulenter som finns hos andra huvudmän kommer att regleras i avtal.

Övrigt

- Länets kulturkonsulenter kommer genom sin utveckling succesivt även att inrymma samverkan för andra målgrupper än barn och unga. Ett viktigt område handlar om att **stärka länets arrangörer** inom olika kulturområden.

Bilaga 1. Dialogmöten inför skapande av kulturplan

Framtagandet av kulturplanen har skett genom ett stort antal dialoger och samtal. Dels genom regionens ständigt pågående dialoger med länets kulturaktörer genom informella och formella träffar (kap 4). Dels genom särskilda dialoger med syfte att fungera som ett underlag till kulturplanens prioriteringar, vars huvudresultat beskrivs nedan.

Kommundialoger

Kommundialogerna genomfördes i slutet av 2014 och var öppna för alla intresserade. Varje kommun ansvarade för inbjudan och det annonserades i länets tidningar. Sammanlagt deltog 218 personer, med följande fördelning: kulturföreningar (54 procent), kulturskapare (35 procent), kommunala tjänstemän (16 procent) politiker (15 procent) och privatpersoner (16 procent)⁶¹. Flera av de frågor som diskuterades på dialogerna var grundläggande frågor för kulturpolitiken, så som behov av mer medel, ökad samverkan och att höja kulturens status i samhället. De områden som prioriterades högst var:

1. Kultur i hela länet
2. Kulturella mötesplatser
3. Kultur i skolan

Högt prioriterat var också: kulturarv/hembygd, kultur- och musikskolor, professionell kultur, möjlighet till eget skapande, kultur oberoende av etnicitet eller funktionsförmåga, samt större kulturutbud i länet genom festivaler, event eller projekt.

Ämnesdialoger

Specifika dialoger hölls för dans, film, teater, bild och form, hemslöjd, amatörteater, musik, kulturarv, litteratur och regionbibliotek. Dialogerna var öppna för allmänheten och annonserades om i media. Särskilda inbjudningar skickades av länets konsulenter och kulturinstitutioner. Dialoger hölls också särskilt för länets bildningsförbund och folkhögskolor, teckenspråk och den sverigefinska minoriteten. Dialogerna genomfördes i slutet av 2014 och i början av 2015. Sammantaget utgjorde de 159 personer som deltog i dialogerna viktiga aktörer inom respektive kulturområde. Resultatet har främst använts för de olika kulturområdena i kapitel 6, men det finns allmänna tendenser i prioriteringarna som har bäring även på kapitel 5. Det handlar om vikten av professionell kultur i hela länet, en kulturgaranti för barn och unga, kultur på nya platser i vardagen, långsiktighet vid kultursatsningar, bättre marknadsföring av kulturutbudet, en kulturbuss. Relationen mellan amatörkultur och professionell kultur samt folkbildningens roll är andra återkommande prioriteringar.

Ungdomspanelen för kultur

I februari 2015 genomfördes en kompletterande undersökning med Region Örebro läns digitala ungdomspanel för kulturfrågor, ett viktigt komplement då medelåldern på

⁶¹ Summan överstiger 100 procent då flera deltagare hade dubbla eller tredubbla roller.

dialogmötena var 57 år och ytterst få var under 30 år. I panelen ingår 174 ungdomar mellan 16 och 25 år från Örebro län. Antal svarande var 108.

De ungas synpunkter ligger väl i linje med det som lyftes fram på dialogerna. I stort sett samtliga menar att det är viktigt att barn och unga i länet har möjlighet att själva vara med och skapa kultur (98 procent). Nästan lika många tycker att det är viktigt att barn och unga får uppleva professionell kultur (94 procent). Drygt 80 procent anser att det behövs mer kultur i skolan. Om ungdomarna själva fick bestämma hur medel ska satsas är det tydligt att enskilda kulturuttryck så som musik, dans, teater, film, foto, bild och form, kulturarv och litteratur är prioriterat.

Nedan följer några exempel på ungdomspanelens motiveringar till varför professionell kultur, eget skapande och kultur i skolan är viktigt:

”Kultur är nyttigt. Det skapar glädje, gemenskap, kreativitet och mycket annat. Jag tror att som barn är det en slags grund. /// Jag är själv otroligt glad att jag fick vara en del av kulturen. Det var en trygghet. Man hade en god självkänsla.”

”Det jag ser som viktigt är att alla har möjligheten – utan att det ska handla om bakgrund. /// Det påverkar ungas (och alla andras) välmående och stressnivåer och psykisk ohälsa är något många unga idag tyvärr måste ta sig igenom. Jag tror kultur hjälper unga något enormt!”

Jag tror att kultur i olika former stimulerar annat och blir ett bra avbrott till skola och plugg. Kanske även gör att man presterar bättre i andra situationer.

För att det är som barn vi verkligen formas som människor och är mest mottagliga för intryck och budskap.

Jag tror att kultur överlag hjälper unga att bilda sin egen uppfattning om saker och ting i och med att det i många fall inte finns något rätt eller fel.

Bra för själen, allmänbildningen och välmåendet. Dessutom kan det väcka intresse hos barn och ungdomar och för de som är mer konstnärligt lagda och kämpar med den akademiska delen (den del som får mest tyngd i samhället) kan kultur vara en räddning.

Flera lyfter också fram vikten av att alla får del av kultur genom att satsa på kultur i skolan, låga priser, rabatter, gratiskultur, billigare kulturskolor, kultur på gator och torg samt möjlighet för barn att gratis prova instrument.

Nästan hälften anser att det saknas tillräckligt med mötesplatser där unga kan utöva och uppleva kultur. De som tycker att det saknas efterfrågar mötesplatser med flera slags

REGION ÖREBRO LÄN

aktiviteter och möjlighet att prova olika kulturuttryck, utan kostnad. Ett annat önskemål är platser som unga själva styr där alla känner sig välkomna. Det antyds också att det saknas mötesplatser utanför Örebro.

Förbättrad marknadsföring av länets kulturutbud efterfrågas. Det finns också de som lyfter vikten av att möta och inspireras av professionella kulturskapare som ung. Knappt en fjärdedel av ungdomarna tycker att beslutsfattare skulle lyssna mer på barn och unga när de bestämmer om kultur i länet. Flera lyfter fram ungdomspanelen som ett bra initiativ inom området.

Remissversion

Bilaga 2. Den kommunala kulturen

Askersunds kommun

Kultur- och tekniknämnden ansvarar för kultur- och fritidsfrågor i kommunen, och kultur- och fritidsförvaltningen för genomförandet. I Askersund finns en förvaltningschef och en kulturassistent. Huvudbiblioteket i Askersund har två filialer, och det finns skolbibliotek på varje skola. Kommunen delar årligen ut ett kulturstipendium, ett kulturpris samt ett pris för byggnadshistoriska kulturmiljöer i centrala Askersund. I sydnärke finns ett etablerat samarbete kring kulturfrågor.

För att nå alla barn läggs merparten av barnkulturarrangemangen på skoltid. Kultur- och fritidsnämnden har tagit beslut om ett årligt kulturprogram som ska komma varje årskurs till del. Norra Vätterns musikskola erbjuder undervisning och samarbetar med kulturskolorna i Hallsberg och Kumla. Inom Skapande skola genomför Barn- och utbildningsförvaltningen projekt, ofta i samverkan med regionala kulturinstitutioner.

Kännetecknande för Askersunds musikliv är den festival som kommunen sedan många år arrangerar. Den var ursprungligen en tradjazzfestival som 2015 bytte skepnad för att omfatta fler genrer. Utomhuskonserter arrangeras också i hamnen sommartid. Kulturhistoriskt värdefulla platser är Stjernerunds slott och Kullängsstugan, en knuttimrad parstuga från 1693. Askersunds konsthall finns i Hamnmagasinet. I kommunen finns flera aktiva kulturföreningar som ofta är kommunens samarbetspart vid evenemang, så som den årliga konstrunda som Norra Vätterbygdens bild- och formkonstnärer arrangerar. En viktig satsning är nya kultur- och kunskapscentrum.

Degerfors kommun

Kultur- och utbildningsnämnden ansvarar för kulturfrågor. I nuläget finns en kultur- och fritidschef men en omorganisation är planerad. Biblioteket i Degerfors är en viktig mötesplats. Kommunen ingår i det finska förvaltningsområdet, och på biblioteket finns finsktalande personal. Biblioteket samarbetar med föreningen Riksteatern för att ge barn och unga kulturella upplevelser, och flera läsfrämjandeprojekt pågår. Degerfors bibliotek samarbetar sedan lång tid med Karskoga bibliotek och man har gemensam katalog, gemensamma regler, fritt mediaflöde mellan biblioteken samt en gemensam digital plattform.

Genom arbete med Kulturrådets Skapande skola samarbetar länets skolor med kulturarbetare i och utanför kommunen. Musikskolan har en bred verksamhet med musikundervisning, dans, drill, sång och drama. Från och med 2015 är undervisningen avgiftsfri för alla upp till 25 år. Samverkan sker med kulturskolan i Karlskoga genom köp av lärartjänster från varandra och gemensamma fortbildningar.

Degerfors kommun förknippas ofta med fotbollskulturen och här finns Sveriges enda fotbollsmuseum med unika föremål och fotbollshistoria. Musikkårstraditionen är också stark

REGION ÖREBRO LÄN

i kommunen, och det finns en aktiv musikkår. Folkets Hus erbjuder en av länets största teatersalonger och det finns en aktiv filmklubb med närmare 200 medlemmar. Flera utställningslokaler finns i kommunen liksom en grafikverkstad. Årligen arrangeras konstveckan ”Konst runt Möckeln”. Flera muralmålningar har de senaste åren producerats.

Inom kulturarvsområdet finns Degerfors hembygdsförening som med sin verksamhet i Smältarbyggningen bedriver projekt för att dokumentera Degerfors historia. I bergsmansgården Slottet i Svartå finns Svartå hembygdsförening. Herrgårdsmiljö från 1700-talet kan upplevas i omgivningarna kring Svartå herrgård.

Hallsbergs kommun

Hallsbergs kommun har en kulturavdelning som ligger under kultur- och utbildningsförvaltningen. Här finns en kulturchef, en kulturesekreterare och en assistent. Kulturavdelningen har ansvar för generella kulturfrågor, kulturevenemang, Bergööska huset, kulturarvsfrågor och bildarkiv. Kulturenheten ger också kulturstipendier och bidrag till kulturföreningar. I kommunen finns ett huvudbibliotek med fem filialer.

Kommunens mål är att alla barn och unga ska få ta del av en kulturupplevelse/termin och kulturavdelningen har som uppgift att samordna, administrera och köpa in kultur till barn och unga i kommunen.

En kommunal kulturplan finns från 2012. Hallsbergs kommun har även tagit fram två dokument om kommunens kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Hallsbergs kulturskola erbjuder sina elever möjlighet att spela instrument, sjunga eller delta i teater- och bildgrupper. Kulturskolorna i Sydnärke samarbetar i gemensamma projekt, samt omkring fortbildning och delade lärartjänster.

Bergööska huset är ritat av Ferdinand Boberg och är kulturminnesmärkt av Svenskt Kulturarv Huset inrymmer Hallsbergs kommuns konsthall och även konst av Karin och Carl Larsson. Hallsbergs Bild- och konstförening ordnar utställningar och i centrala Hallsberg finns en kulturslinga med konstverk och kulturhistoriska byggnader och platser. I Bergööska huset finns också en modelljärnväg över Hallsbergs bangård och en utställning om järnvägens historia. I kommunen finns ett Volkswagemuseum och en fullt utrustad Shellmack med 50- och 60-talskänsla. Fossilmuseum finns också i kommunen. Inom musikområdet har Hallsbergs Blues- & Jazzklubb gjort sig kända och Kulturhuset Aggershus är en mötesplats med kulturell bredd.

Hällefors kommun

Bildningsutskottet ansvarar för kulturfrågor. På tjänstemannasidan finns en kultur- och fritidschef och en kultur- och fritidssekreterare. Det finns ett huvudbibliotek i kommunen, i Hällefors och en filial i Grythyttan. I Hällefors bibliotek finns en utställningshall för bild och form där man samverkar med Konstfrämjandet Bergslagen, kulturskolan och det fria kulturlivet. Kommunen fördelar arrangemangsbidrag, föreningsbidrag, ledar- och kulturstipendium samt stöd till studieorganisationer.

REGION ÖREBRO LÄN

Ett starkt profilområde för Hällefors kommun är kulturskolan med bred verksamhet som bland annat ger kurser i musik, dans, bild och teater. I Hällefors finns FIDU, en högskoleförberedande designutbildning, och Hällefors folkhögskola har flera kurser med kulturinriktning. Bredsjö kulturkooperativ arbetar med kultur, folkbildning och upplevelser. I Hällefors finns flera bostadsområden med fina skulpturparker och ett Formens hus.

Måltidens Hus i Grythyttan är centrum för mat och dryck, och här finns bland annat Nordens första kokboksmuseum. Finnstigens friluftsmuseum i Bredsjö har fokus på svedjefinnarnas historia i länet, och i Loka brunn finns Sveriges enda kurortsmuseum. Krokbornsparken är Sveriges äldsta folkpark som anlades 1796, och har idag en kreativ skulpturpark för barn. I Hällefors visas film på Folkets Hus. I Södra Hyttan strax utanför Hjulsjö ligger Bergslagens största bokloppis där det regelbundet genomförs kulturarrangemang.

Karlskoga kommun

Den politiska organisationen är en kultur- och föreningsnämnd. Tjänstemannaorganisationen har en förvaltningschef, kulturchef och bibliotekschef. Biblioteket genomför en rad olika kulturaktiviteter och har sedan länge samarbete med Degerfors bibliotek.

Kulturskolan har ett brett utbud med musik, sång, teater, dans, bild och form, verksamhet för små barn och barn med särskilda behov.

Bildkonstens ställning i Karlskoga kommun är stark. Kommunen har mottagit stora donationer och har en egen konsthall. Man följer enprocentsregeln som gäller utsmyckning av byggnader och delar också ut ett nationellt konststipendium.

Inom kulturarvsområdet kan nämnas Nobelmuseet i Karlskoga som visar Björkborns Herrgård, Alfred Nobels sista svenska hem, samt laboratoriet där han utvecklade många av sina uppfinningar. Här finns också arbetarmuseet Gråbo.

Inom scenkonstområdet finns två teaterföreningar - Teater Nolby och teaterföreningen Lyset. Samverkan mellan amatörteater, kulturskolan och samhället i övrigt är stark. Här finns Karlskoga symfoniorkester och Bofors Musikkår, vilka delvis är unika i sitt slag genom sin mångåriga samverkan mellan amatörer och professionella. I Karlskoga finns en biograf med två salonger.

Kumla kommun

Kulturverksamheten finns under kultur- och fritidsnämnden med en förvaltningschef för kultur- och fritidsfrågor. Det operativa ansvaret finns hos avdelningschefen för kulturavdelningen. Kultursekreterare och kulturintendent ansvarar för program och utställningsverksamhet, evenemang och kulturarvsfrågor. Kulturavdelningen omfattar också Väntjänstens verksamhet, som arbetar med kulturprogram och inflytandefrågor för

REGION ÖREBRO LÄN

kommunens äldre medborgare. I Kumla bibliotek finns kommunens konsthall. I biblioteket genomförs även programverksamhet med regelbundna föreläsningar.

Kumla Kulturskola ger kurser i musik, bild, dans och teater och har sedan många år ett nära samarbete med musik- och kulturskolorna i Hallsberg och Askersund. Kulturskolans pedagoger har även integrerad undervisning i kommunens grundskola i form av kulturprojekt. För barnteaterverksamhet i kommunen finns ett väl utarbetat samarbete med Kumla Riksteaterförening. Studieförbunden har omfattande verksamhet i kommunen, med rockverksamheten som stor tillgång för ungdomar samt Sturepalatset, en scen för teater och revy.

Konsten är Kumlas profilområde. Konst på Hög, kommunens största sevärdhet, har även fått nationell uppmärksamhet. Här finns ett trettiotal konstverk av Sveriges mest kända konstnärer. I Kumla finns också privatägda Galleri Örsta som är en av länets viktigaste utställningsarrangörer inom bild- och formområdet. Centrala Kumla är rikt på offentlig konst. Här finns Konst på Stan, en konstvandring i stadsmiljö med konstverk av välrenommerade konstnärer. Kumla Sjöpark, kommunens framväxande stadspark, bjuder också på konstupplevelser.

Inom kulturarvområdet sker flera satsningar på museal verksamhet. Här finns ett museum över stenarbetets historia, med en marmorsamling och gipsmodeller i full skala. Skoindustrimuseet är det enda skoindustrimuseet i norra Europa med tillverkning av skor. Sannaheds militär- och friluftsmuseum och kommunens representationsvåning Bielkemässen tar besökaren till 1800-talet då två regementen var förlagda i Kumla.

Folkets Hus satsning på digital teknik har resulterat i en välbesökt biograf och operasändningar från Metropolitan i New York.

Laxå kommun

Kultur- och fritidsverksamheten hör till barn- och utbildningsnämndens ansvarsområde. På tjänstemannasidan finns en kultur- och fritidschef. Basen för den allmänkultur som finns i kommunen är olika föreningars ideella arbete samt kulturprogram som föreningar, församlingar och studieförbund anordnar. Den kulturella infrastrukturen byggs i hög grad upp av bibliotek och studieförbund.

Laxå kommun anordnar tillsammans med studieförbund ”sommar i centrum” varje sommar med allsång, lokala och inbjudna artister. Skolan arbetar med Skapande skola. Studieförbunden erbjuder undervisning i sång och musik. I Laxå, Finnerödja och Hasselfors finns bruks- och hembygdsmuseer vars samlingar sköts av lokala föreningar. I Laxå kommun finns föreningar som håller kulturhistorien och kulturen levande med olika aktiviteter. Kommunen fördelar föreningsbidrag och delar ut ledar- och kulturstipendium.

I Laxå finns en biograf som är föreningsdriven. Här finns också konstföreningar med utställningsverksamhet, och Norra Vätterns Konstrunda inkluderar Laxå kommun.

REGION ÖREBRO LÄN

Studieförbunden är viktiga för deltagarkultur och amatörverksamhet inom kulturområdet. I Laxå finns också blåsorkester och körer.

Lekebergs kommun

Kultur- och fritidsavdelningen ansvarar för kommunens kultur- och fritidsfrågor. Avdelningen ingår i kultur- och bildningsförvaltningen som ligger under kultur- och bildningsnämndens ansvarsområde. Avdelningen har en kultur- och fritidschef, en kultur- och fritidssekreterare, tre bibliotekarier, en teknik- och naturpedagog samt flera timanställda för olika verksamheter. Kulturverksamheten ansvarar för biblioteket, olika programverksamheter inom till exempel musik, teater och konst samt har samverkan med föreningar och länsorganisationer. I avdelningens ansvarsområden ingår också turism, kommunal teknikskola KomTek samt naturskola.

Lekebergs kulturskola drivs, genom avtal, av Örebro kulturskola och erbjuder kurser i musik, sång, dans, teater, bild och form. Musikundervisningen i pop och rock bedrivs i Musikhuset i Fjugesta genom avtal med Studieförbundet. I Musikhuset bedrivs också en omfattande verksamhet inom pop och rock för ungdomar med ett stort antal tjejgrupper. Kommunen har en omfattande amatörteaterverksamhet. Teaterföreställningar för barn och unga köps in från bland annat Örebro länsteater.

I Lekebergs kommun finns aktiva hembygdsföreningar och regionalt intressanta och välbesökta kulturmiljöer i ett område där bergslag och bondebygd möts. Nämnas kan Riseberga klosterruin, som utgör startpunkten för pilgrimsvandringar på Munkastigen, och Tångerså kyrka, en av Sveriges få bevarade träkyrkor från medeltiden. Fjugesta Vävstuga har verksamhet som hör till de större i landet.

Konstområdet är under utveckling med bildande av en konstförening, regelbundna konstutställningar, samt planering av en konsthall inom ramen för ett "kulturhus" och policy för offentlig utsmyckning/konstinköp. Kultur- och fritidsavdelningen ansvarar också för offentlig konstutsmyckning och inköp av konst till kommunala lokaler.

Lindesbergs kommun

Den politiska organisationen är ett tillväxtutskott som ligger under kommunstyrelsen. På tjänstemannasidan finns en tillväxtförvaltning uppdelad på enheterna kultur, näringsliv och vuxenutbildning. Kulturenheten består av kulturchef, kulturesekreterare, bibliotek och kulturhistoriskt arkiv. Bidragshantering till kulturverksamhet administreras av kulturesekreterare och fritidskonsulent.

Lindesbergs kommun har en bred biblioteksverksamhet, och har utöver huvudbiblioteket fyra biblioteksfilialer och en bokbuss. Förutom ordinarie verksamhet finns kommunens konstutställningslokal för professionell konst och en utställningsvägg som alla kan boka i stadsbiblioteket. Den kommunala kulturskolan Garnalia vänder sig till både barn, ungdomar och vuxna och erbjuder undervisning i musik, sång, kör, dans, teater, FMT (funktionsinriktad musikterapi), bild samt musikskapande på dator. Kulturskolan ligger

REGION ÖREBRO LÄN

under barn- och utbildningsnämnden. Kulturenheten och barn- och utbildningsförvaltningen samarbetar om en teatergaranti för alla skolor, som innebär en teaterföreställning per stadium per termin.

Kommunen har ett flertal kulturhistoriska miljöer så som Stripa Byggnadsminne, Frövifors pappersbruksmuseum, Munkhyttans skolmuseum, Siggebohyttans bergsmansgård, Löa hytta och den buddhistiska stupan i Solbo. Kommunen har femton bygdegårdar som drivs av aktiva föreningar. Folkets Hus Bio i Lindesberg är en digital mötesplats. Biolokalen är byggd att fungera för konserter, teater och föreläsningar. Där visas även direktsänd opera och direktsända idrottsevenemang. Biografverksamheten drivs av kommunen.

Kommunen har ett aktivt föreningsliv bland annat flera körer och hembygdsvöreningar. Lindesbergs konstförening, Bergslagens Slöjdare, Lindesbergs Filmstudio och Lindesbergs Teaterförening är ideella föreningar som tillhör olika riksorganisationer. Samtliga är arrangörer av kulturprogram, ofta i samarbete med Kulturenheten. Kultur och musikhuset Hill street har replokaler och erbjuder musikarrangemang för unga året runt. Där finns även kommunens lagliga graffitivägg.

Kommunen erbjuder årligen en plattform för enskilda kulturutövare i form av kulturevenemangshelgen Vinterspår som har många deltagare och är välbesökt. Nätverket Lindekultur är en fristående lobbygrupp som arbetar för att stärka kulturen i kommunen och som bland annat ger ut ett digitalt nyhetsbrev om kultur i Lindesberg.

Ljusnarsbergs kommun

Kulturfrågorna finns under kommunstyrelsen och utskottet för bildnings- och sociala frågor. Bildningschefen är ansvarig tjänsteman för kulturen med ansvar för biblioteket, allmänkultur, förenings- och evenemangsbidrag. Kulturskolan har fokus på musikundervisning men erbjuder även undervisning i bland annat teater/drama och media.

Ljusnarsberg har ett flertal livaktiga föreningar inom kulturområdet, viktiga för det lokala kulturlivet. Här finns aktiva byalag, folkdans- och spelmanslag och en livaktig hembygdsvörening. Kopparbergs Rock och Bluesförening anordnar konserter med riksända artister och Konstföreningen bedriver utställningsverksamhet i eget galleri. I Kopparberg finns även en digitaliserad biograf som drivs av ideella krafter. Kommunen försöker att på olika sätt samverka med och stötta dessa föreningar.

I centrala Kopparberg finns en välbevarad centrummiljö med flera museer och kulturminnesmärkta byggnader, bl.a. Tingshuset, Stora Gården och Ljusnarsbergs kyrka. Opera på Skäret, Sveriges största sommaroperafestival, finns också i Ljusnarsberg och är en viktig kommunal satsning inom kulturområdet (kap 6). Inom bild- och formområdet har scen- och konstgruppen The non existent Center etablerat sig i Ljusnarsberg och driver Ställbergs Gruva, en ny arena för samtida konst och tanke. Varje år genomförs också konststrundan Kulturglimtar, i syfte att visa upp delar av områdets rika kulturutbud med

REGION ÖREBRO LÄN

konstnärer, konsthantverkare, musiker och andra som bidrar till ett aktivt kulturliv i området. Kopparbergs marknad - en av Sveriges största marknader och med anor från 1700-talet genomförs varje höst i centralorten Kopparberg.

Nora kommun

Samhällsbyggnadsutskottet har bland annat det politiska ansvaret för kulturfrågor. På tjänstemannanivå finns en utvecklingschef med ansvar för flera olika områden, samt en kultursekreterare.

Nora kommun driver tillsammans med sju studieförbund Folkbildningens kulturskola i Nora. Kulturskolan erbjuder studiecirkelar inom bland annat bild, dans, media, musik, teater och artisteri.

Stadra Teater finns i Nora kommun, med årliga sommarproduktioner som även har uppmärksammats nationellt (kap 6). Nora teaterförening köper in föreställningar, och Riksteatern och Länsteatern ger föreställningar ett par gånger per säsong. På Noras biograf visas, förutom film, direktsänd opera från Metropolitan i New York.

Nora har flera privata konstgallerier med utställningar. Därutöver finns Nora konsthall i biblioteket, och kvartetet Bryggeriet som inrymmer flera av Noras konsthantverkare. Varje år genomförs Ljusstråk, en konst- och kulturslinga som går genom Nora bergslag. Andra årliga kulturarrangemang är exempelvis Noranatt, Nora kammarmusikfestival och kulturveckorna i Viker och Järnboås.

Kulturarvet är rikt med många lämningar från bergshandlingens glansperiod. Nora stad är en av norra Europas bäst bevarade trästäder. Den har en levande stadskärna, med gator i rutnät och trähus från 1700- och 1800-talen. Ett av trähusen är museet Göthlinska Gården, som visar ett borgarhem från 1800-talet. I Nora finns också Nora stationsområde och Pershyttans kulturresevat som ägs av stiftelsen NJOV, och som av Länsstyrelsen har bedömts ha särskilt stort värde inom kulturarvsområdet. En veteranjärnvägsförening, NBVJ, trafikerar järnvägen som tillhör området, och underhåller de ångloksdrivna tågen och veteranrälsbussarna. Såväl tätorten som flera byar har flera aktiva hembygds- och bygdegårdsföreningar.

Örebro kommun

Örebro kommun har en kultur- och fritidsförvaltning med en förvaltningschef. Under förvaltningschefen finns tre verksamhetschefer för bibliotek, kulturskola och allmänkultur. Den del av kulturarvsfrågorna som berör kulturmiljö finns dock hos byggnadsnämnden som en integrerad del av stadsbyggnadsförvaltningen. En kulturmiljöinventering har genomförts, med syfte att utveckla ett kulturmiljöprogram att införliva med översiktsplanen. Inom vård och omsorg finns också en enhet (Frivilligt och hälsofrämjande) som samarbetar med civilsamhället kring kultur för seniorer och kultur i vården. En satsning har handlat om att

REGION ÖREBRO LÄN

utbilda kulturombud för arbete inom vård- och omsorgsboenden och dagverksamheter. Kulturrundan och Senior at Heart är andra exempel.

I Örebro finns ett stadsbibliotek, nio stadsdelsbibliotek och en bokbil. Stadsbiblioteket och stadsdelsbiblioteken har samarbete genom ”flytande mediebestånd”. Biblioteket har specialsamlingar genom Mesopotamiska biblioteket, Saxons Närkearkiv och Mörnersamlingen. Samverkan mellan bibliotek och fritidsgårdar är en del av verksamheten. Örebro kommun arbetar också aktivt med läsfrämjande och att öka unga mäns och pojkars intresse för att läsa. De projekt i frågan som har genomförts har förlagts till områden där populationen är blandad ur ett mångfaldighetsperspektiv.

Kulturskolan ger kurser i musik, sång, dans, teater och bild, och har fördjupningslinjer inom musik, musikal, dans och teater. Ett viktigt fokus är att kulturskolan ska vara tillgänglig för alla. Kulturskolan har verksamhet på teckenspråk och ett brett utbud för barn med olika slags funktionsnedsättningar. Förutom ämneskurser finns ett uppdrag att bedriva samverkan med förskola/skola och bidra till stadsdelsutvecklingen genom samverkan med aktörer i stora bostadsområden. Kulturskolan samordnar kommunens ansökan och arbete med Skapande skola. En satsning sker också på musikundervisning genom El Sistema, ett musikprojektet som leds av Kulturskolan och genomförs med medel från kommunens sociala investeringsfonder.

Musik är ett viktigt kännetecken för Örebro kommun. Live at Heart är en av Sveriges största musikfestivaler samt norra Europas största mötesplats för musikbranschen. Musiken spänner över alla musikaliska genrer, från folkmusik, via blues till hårdrock och skatepunk. Svenska Kammarorkestern bildades 1995 som Örebro kommuns egen kammarorkester och är också en del av Länsmusiken. Orkesterns snabba väg till framgång har gett dem en tydlig plats på den internationella arenan (kap 6).

Örebro kommun driver Örebro konsthall, en av de viktigaste utställningsarrangörerna inom bild och form i länet. Dessutom genomför Örebro kommun vartannat år OpenART, ett konstevenemang som ger många människor möjlighet att möta konst på oväntade platser i centrala Örebro. Evenemanget sker huvudsak utomhus med stor tillgänglighet. Det har blivit Skandinaviens största urbana utställning för samtidskonst och har attraherat både nationellt och internationellt medieintresse.

I Örebro kommun finns de större regionala aktörerna inom flertalet kulturområden, så som Örebro länsteater, Teater Martin Mutter, Örebro läns museum och ArkivCentrum. Bio Roxy finns som ett komplement till den kommersiella filmen, med ett globalt utbud och nya spännande regissörer.

Viktiga kulturmiljöer är Örebro slott, Karlslunds herrgård och Wadköpings friluftsmuseum. Wadköping är en av Örebro största besöksmål vars programverksamhet har många barnaktiviteter. Kulturreseptat Karlslund är ett naturområde med kultur- och industrihistoria, hantverkstäder och butiker.

Föreningen Scenit bedriver kulturverksamhet i Kulturhuset i Örebro. Verksamheten är bred med särskilt fokus på ungdomskultur. Under våren 2015 initierades särskilda ungdomsdialoger.

Örebro kommun ger följande bidrag inom kulturområdet:

- Bidrag till kulturfastigheter, som också ges till icke kommunägda fastigheter.
- Ateljéstöd och stipendier: Bildkonstnärer kan söka ateljéstöd och stipendier för fortbildning.
- Wadköpingsstipendiet: Stipendier till etablerade konsthantverkare och till kommande lovande konsthantverkare.
- Kulturbidrag/kulturprojektsbidrag: Stöd till ideella föreningar som vill genomföra projekt. Öppet för alla som berikar/utvecklar kulturlivet.
- Bidrag till studieförbund

Remissversion

Bilaga 3. Regional ekonomi

Samverkansmodellen såväl som kulturpolitik handlar om kulturmedel. Nedan visas fördelningen av länets sammantagna regionala kulturmedel inom och utanför samverkansmodellen 2014.

Regional administration och utveckling 2014		tkr
Politisk förvaltning⁶²		977
Tjänstemannaförvaltning		3115
Total		4092

Regionalt fördelade medel inom samverkansmodellen i Örebro län 2014	Verksamhets medel	Övriga regionala medel	Totalt tkr	Kommun medel
Örebro länsteater	31 216	1 000	32 316	200
Länsmusiken i Örebro AB	20 482	200	20 682	25 236
Örebro läns museum	19 140	1 400	20 540	178
ArkivCentrum	2 673	400	3 073	240
Regionbiblioteket	3 185		3 185	
Opera på Skäret (musikteater)	1 212	400	1 612	625
Stadra Teater	479	315	794	150
Professionell dans (scenkonstnärlig)	782		782	
Danskonsulent	916		916	
Teaterkonsulent	738	110	848	
Konstkonsulent	613	49	662	
Filmkonsulent	915		915	
Hemslöjdskonsulenter	982	100	1083	
Total	83 333	3 974	87 408	26 629

⁶² Beloppet anger summan för hela dåvarande nämnden för tillväxt, kultur och bildning.

REGION ÖREBRO LÄN

Regional medelstillelning utanför samverkansmodellen 2014	tkr
Föreningsmedel till kulturföreningar	3008
Museum (Nobelmuseet, Skoindustrimuseet och NJOV)	1311
Projektmedel och internationellt stipendium	1055
Regionala konsulenter (amatörteaterkonsulent och musikkonsulent)	612
Övrigt kulturstöd	873
Kulturpris och stipendier	87
Total	6946

Remissversion